

Latvijas Republikas Satversmes tiesas sēde
2020. gada 2. jūnijā

Sēdi vada Latvijas Republikas Satversmes tiesas priekšsēdētāja
Ineta Ziemele.

I. Ziemele.

Labrīt! Lūdzu, sēdieties!

Satversmes tiesa šodien sāk izskatīt lietu Nr. 2019-27-03 *“Par Ministru kabineta 2009. gada 22. decembra noteikumu Nr. 1605 “Noteikumi par valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta un apbedīšanas pabalsta apmēru, tā pārskatīšanas kārtību un pabalstu piešķiršanas un izmaksas kārtību” 2. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam, 91. panta otrajam teikumam un 109. pantam”*.

Tiesas sēdē piedalās:

Satversmes tiesas tiesneši: Sanita Osipova, Aldis Laviņš, Gunārs Kusiņš, Daiga Rezevska, Jānis Neimanis un Artūrs Kučs.

Tiesas sēdes priekšsēdētāja Ineta Ziemele.

Tiesas sēdi protokolē tiesas sēžu sekretāre Anna Elizabete Šakare.

Lieta tiek izskatīta tiesas sēdē ar lietas dalībnieku piedalīšanos attālināti, videokonferences režīmā un, attiecīgi, tiesas process tiek adaptēts ievērojot šo tiesas izmantoto tehnoloģiju sniegtās iespējas.

Pieteikuma iesniedzējs ir **tiesībsargs**. Tiesībsargs **Juris Jansons** ir klāt un arī tiesībsarga biroja pilnvarotā pārstāve Sociālo, ekonomisko un kultūras tiesību nodaļas vadītāja **Ineta Rezevska**. Un es varu apstiprināt lietas dalībniekiem, ka tiesībsargs ir iesniedzis un mēs esam arī pārbaudījuši Inetas Rezevskas gan personu apliecinošos dokumentus, identitāti un arī lēmumu par viņas pilnvarošanu pārstāvēt tiesībsarga viedokli šajā lietā.

Tātad, institūcija, kas izdevusi apstrīdēto aktu – **Ministru kabinets**. Ministru kabinetu pārstāv šodien Labklājības ministrijas Valsts sekretāra vietniece **Jana Muižniece**. Arī varu apliecināt lietas dalībniekiem, ka tiesa ir pārliecinājusies par Janas Muižnieces gan personu apliecinošiem dokumentiem, par atbilstošās personas klātbūtni un lietā arī ir, tātad, Labklājības ministrijas Valsts sekretāra pilnvara Janai Muižniecei pārstāvēt Ministru kabineta viedokli šajā procesā.

Tālāk. Šajā lietā ir pieaicinātas sekojošas pieaicinātās personas... un, kā jūs tagad zināt, Satversmes tiesa pārbauda pieaicināto personu identitāti ar lietas dalībnieku klātbūtni tajā brīdī, kad mēs arī aicinām pieaicinātās personas paust savu viedokli.

Taču, pieaicinātās personas ir sekojošas:

- Saeimu pārstāvēs Juridiskā biroja padomnieks **Jānis Priekulis**;
- Labklājības ministriju kā tādu pārstāvēs Sociālās iekļaušanas un sociālā darba politikas departamenta direktore **Elīna Celmiņa** un Sociālās apdrošināšanas departamenta direktore **Sandra Stabiņa**;
- Latvijas Pašvaldību savienību pārstāvēs vecākais padomnieks **Māris Pūķis**;
- Tieslietu ministriju pārstāvēs Valststiesību departamenta Konstitucionālā tiesību nodaļas vadītāja **Iveta Brīnuma**;
- Latvijas Pensionāru federāciju pārstāvēs tās priekšsēdētāja **Aija Barča**;
- Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministriju pārstāvēs Valsts sekretāra vietniece reģionālās attīstības jautājumos **Ilze Oša**;
- Nodibinājumu "Invalīdu un viņu draugu apvienība "Apeirons"" pārstāvēs **Daina Podziņa**,

un lietā kā pieaicinātā persona būs arī eksperte **Aija Rieba**.

Tātad, kā jau es minēju, tad pieaicinātās personas, to personu apliecinošos dokumentus mēs pārbaudīsim procesa gaitā.

Jautājums, tātad, lietas dalībniekiem. Vai būtu kādi lūgumi tiesai šajā stadijā?

J. Jansons.

Jā, godātā tiesa! Man ir lūgums pievienot lietas materiāliem manu 2019. gada 23. decembra vēstuli Ministru kabinetam, tā apliecina manus kā tiesībsarga iebildumus un pamatojumu, ka valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta palielināšana ar 2020. gada 1. janvāri nenovērs manā 2019. gada 17. oktobra pieteikumā norādītos Satversmes pārkāpumus.

Attiecīgi, arī lūdzu pievienot lietai Ministru kabineta 2020. gada 4. februāra atbildes vēstuli, kas apliecina, ka tiesību normas izdevējs nav novērsis manus norādītos Satversmes pantu pārkāpumus.

Minētos dokumentus esmu nosūtījis tiesai šā gada 26. maijā, un atbildētājam tie pēc būtības ir zināmi.

Paldies.

I. Ziemele.

Jā, paldies tiesībsargam.

Ministru kabineta pārstāvei Muižnieces kundzei ir kādi komentāri par šo lūgumu?

J. Muižniece.

Paldies. Tātad, jā, mēs piekrītam, ka šie dokumenti tiek pievienoti lietai, kas tikai papildina lietas izskatīšanas gaitu.

I. Ziemele.

Labi. Paldies. Tiesneši, tāpat, ir apspriedušies, un tiesa lemj apmierināt tiesībsarga lūgumu un pievienot tiesībsarga iesniegto dokumentu, tāpat, lietas materiāliem.

Šajā brīdī mēs varam sākt lietas izskatīšanu pēc būtības, un, līdz ar to, es gribētu aicināt tiesnesi referenti Sanitu Osipovu sniegt tiesneša ziņojumu. Lūdzu!

S. Osipova.

Labrīt!

Satversmes tiesā 2019. gada 17. oktobrī tika saņemts tiesībsarga pieteikums, kurā lūgts atzīt Ministru kabineta 2009. gada 22. decembra noteikumu Nr. 1605 “Noteikumi par valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta un apbedīšanas pabalsta apmēru, tā pārskatīšanas kārtību un pabalstu piešķiršanas un izmaksas kārtību” 2. punktu par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam, 91. panta otrajam teikumam un 109. pantam.

Satversmes tiesas Pirmā kolēģija 2019. gada 19. novembrī ierosināja lietu Nr. 2019-27-03 “Par Ministru kabineta 2009. gada 22. decembra noteikumu Nr. 1605 “Noteikumi par valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta un apbedīšanas pabalsta apmēru, tā pārskatīšanas kārtību un pabalstu piešķiršanas un izmaksas kārtību” 2. punktu par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam, 91. panta otrajam teikumam un 109. pantam”.

Lēmumā par lietas ierosināšanu, institūcija, kura izdevusi apstrīdēto aktu – Ministru kabinets – uzaicināta iesniegt atbildes rakstu ar lietas faktisko apstākļu izklāstu un juridisko pamatojumu.

Atbildes raksts Satversmes tiesā saņemts 2020. gada 20. janvārī.

Lietas sagatavošanas izskatīšanai laikā par pieaicinātajām personām atzītas: Saeima, Labklājības ministrija, Tieslietu ministrija, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, biedrība “EAPN-Latvia”, biedrība “Latvijas Pašvaldību savienība”, biedrība “Latvijas Pensionāru federācija”, nodibinājums “Invalīdu un viņu draugu apvienība “Apeironi””, Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes profesors Jānis Lazdiņš, Latvijas Lauksaimniecības universitātes Pārtikas tehnoloģijas fakultātes Uztura katedras docente Ingrīda Millere, ekonomikas zinātņu doktors Edgars Voļskis, eksperte Aija Rieba.

Pieaicināto personu viedokļi un cita lietas sagatavošanas laikā saņemtā informācija pievienota lietas materiāliem.

Ar Satversmes tiesas priekšsēdētājas Inetas Ziemeles 2020. gada 9. aprīļa lēmumu lieta nodota izskatīšanai.

2020. gada 30. aprīlī Satversmes tiesa nolēma izskatīt lietu tiesas sēdē ar lietas dalībnieku piedalīšanos.

Lietas dalībniekiem par tiesas sēdi rakstveidā paziņots 2020. gada 5. maijā.

Paziņojums par lietas izskatīšanu tiesas sēdē ar lietas dalībnieku piedalīšanos publicēts 2020. gada 7. maijā oficiālajā izdevumā "Latvijas Vēstnesis" Nr. 87.

Ar lietas materiāliem iepazinušies pieteikuma iesniedzēja pilnvarotais pārstāvis Raimonds Koņuševskis un Ministru kabineta pilnvarotā pārstāve Jana Muižniece.

Šobrīd vēlos uzsvērt, ka lietas izskatīšanā būtu lietderīgi pieaicināt arī Valsts kontroli kā pieaicināto personu un uzklaut šajā procesā, jo pavisam nesen Valsts kontrole ir veikusi apjomīgu pētījumu par trūkuma mazināšanu Latvijas Republikā. Paldies.

I. Ziemeļe.

Paldies. Vai tiesnešiem būtu kādi jautājumi tiesnesei referentei? Nav.

Līdz ar to... Ā... tiesnese referente ir izteikusi lūgumu pieaicināt vēl vienu pieaicināto personu – Valsts kontroli, ņemot vērā, tāpat, tādus jaunākos notikumus. Un jautājums lietas dalībniekiem... Jansona kungs, vai jums būtu kāds iebildums... un Muižnieces kundzei?

J. Jansons.

Noteikti, nē. Mēs piekrītam. Paldies.

J. Muižniece.

Nē, nebūs iebildumu.

I. Ziemeļe.

Kurā brīdī tiesnese referente piedāvā pieaicināt Valsts kontroli?

S. Osipova.

Valsts kontrole varētu būt trešdien, 3. jūnijā.

I. Ziemeļe.

Labi. Tādā gadījumā tiesa ir lēmusi pieaicināt Valsts kontroli. Valsts kontroli mēs uzklautsim rītdien.

Un uz šo brīdi, tāpat, tiesa ir lēmusi, ka attiecībā uz pieaicinātajām personām, lai arī visi ir informēti un lietas dalībnieki arī varētu noorientēties... tāpat, pēc lietas dalībnieku uzklautīšanas mēs turpinātu, skatoties arī, kā laiks ies, mēs turpinātu ar Saeimu, kurai sekotu Labklājības ministrija, Latvijas Pašvaldību savienība un tad varētu būt Valsts kontrole, Tieslietu ministrija un Latvijas Pensionāru federācija. Tāpat, šis ir šo tuvāko stundu un dienu darba plāns.

Tā... paldies tiesnesim referentam. Šajā brīdī es dodu vārdu, tātad, pieteikuma iesniedzējam tiesībsargam un tiesībsarga pārstāvei... nu, acīmredzot jūsu pozīcijas tādām koncentrētām, fokusētām izklāstām... tas, kas varbūt nav pieejams lietas materiālos, kas ir jaunākais jau jums varbūt tapis zināms. Paldies.

J. Jansons.

Jā, labrīt! Paldies, godātā tiesa!

Līdzīgi, kā par GMI līmeņa neadekvāti zemo apmēru, jau vairāku gadu garumā gan valdībai, gan Saeimai esmu norādījis arī uz valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta nepietiekamo apmēru.

Lai arī valdība jau ilgstoši piekrīt, ka pabalsta apmēri ir par zemu, tomēr iespējami uzlabojumi ir redzami vien politikas plānošanas dokumentu līmenī. Es lietoju vārdu “iespējami”, jo pēdējais Valsts kontroles ziņojums par nabadzības mazināšanu liek aizdomāties par pretējo.

Realitāte ir tāda, ka šī problēma pēc būtības nav ilgstoši risināta, kam sekas ir ievērojamas iedzīvotāju daļas dzīves līmeņa pazemināšanās. Būšu precīzs. Savu pieteikumu pagājušā gada oktobrī iesniedzu par valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmēru, kas bija noteikts līdz 2019. gada 31. decembrim, nepietiekamību, attiecīgi, apstrīdot Ministru kabineta 2009. gada 22. decembra noteikumus Nr. 1605 “Noteikumi par valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta un apbedīšanas pabalsta apmēru, tā pārskatīšanas kārtību un pabalstu piešķiršanas un izmaksāšanas kārtību” 2. punktu.

Turpmāk šos noteikumus saukšu par “noteikumiem Nr. 1606”.

Pirms pusgada valdība, grozot apstrīdēto normu, ir paveikusi cēlu darbu – palielinājusi valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu daļai tā saņēmēju, tomēr šo izmaiņu analīze joprojām liek uzdot jautājumus: vai tiešām attiecīgais palielinājums ir pietiekams tiem mērķiem, ko definējis likumdevējs? Vai tiešām valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta viens palielinājums padsmī gadu laikā valdības skatījumā attaisno ilgstošo bezdarbību, kā arī novērš tās sekas, kas pabalsta saņēmējiem radušās minēto gadu garumā? Īsā atbilde – nē, nav pietiekams.

Ne valdības ilgstošā bezdarbība nav attaisnojama, un sekas joprojām šajā brīdī joprojām ir pārlietu smagas, samērojot tās ar valsts definētajām vērtībām, cilvēka cieņas ievērošanu, pamattiesību reālu, nevis deklaratīvu, nodrošināšanu.

Tādēļ ar savu pieteikumu es apstrīdu noteikumu Nr. 1605 2. punktu spēkā esošajā redakcijā, jo ar grozījumiem valdība nav novērsusi pieteikumā analizētos Satversmes 1. panta, 91. panta otrā teikuma un 109. panta pārkāpumus pēc būtības.

Pieteikuma pamatojums. Pievērsīšos pieteikuma pamatojumam. Vispirms, kas tad ir valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts? No Valsts sociālo pabalstu likuma izriet, ka valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts ir no valsts pamatbudžeta regulāri izmaksājams valsts sociālais pabalsts cilvēkiem pensijas vecumā un pilngadīgiem

cilvēkiem ar invaliditāti, kuri nekvalificējas sociālā atbalsta saņemšanai no sociālās apdrošināšanas sistēmas un kuri savu fizisko vai garīgo spēju dēļ patstāvīgi nespēj gūt pietiekamus ienākumus no darba.

Šīs lietas izskatīšanas gaitā ir būtiski paturēt prātā divus aspektus. Pirmkārt, kādiem cilvēkiem šis pabalsts tiek piešķirts? Cilvēkiem ar invaliditāti un gados veciem cilvēkiem. Otrkārt, kādu iemeslu dēļ tiem tiek piešķirts šis pabalsts? Jo lielākā daļa no viņiem objektīvi nespēj patstāvīgi gūt ienākumus no darba.

Kāds tad ir sociālā nodrošinājuma pabalsta saņēmēju portrets minēto cilvēku grupu ietvaros? No Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras datiem redzams, ka nemainīgi vairāku gadu griezumā absolūti lielākā daļa valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta saņēmēji ir personas ar invaliditāti, no kurām divas trešdaļas ir personas ar invaliditāti kopš bērnības. Tikai neliela daļa ir pensijas vecuma cilvēki. Piemēram, 2020. gada aprīļa beigās 90 procenti jeb 17 614 cilvēki no visiem 19 503 valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta saņēmējiem ir personas ar invaliditāti.

Būtiski uzsvērt, ka no visiem valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta saņēmējiem, kas ir personas ar invaliditāti, 69 procenti jeb 12 215 cilvēki ir personas ar invaliditāti kopš bērnības, kas attiecīgi ir 63 procenti no visa sociālā nodrošinājuma pabalsta saņēmēju skaita. No minētā izriet, ka mēs runājam par daļu no sociāli visneaizsargātākajām personām Latvijā, kuru iespējas patstāvīgi gūt ienākumus ir ierobežotas.

Ja palūkojamies, kādu attieksmi pret šiem cilvēkiem no valsts prasa sociāli atbildīgas valsts princips, tad no tiesību doktrīnas izriet, ka valsts pienākums ir rūpēties par sociālo taisnīgumu, kas ietver rūpes par sociālo atšķirību izlīdzināšanu, vājāko aizsardzību un iespēju vienlīdzību. Valsts pienākums ir nodrošināt cilvēka cienīgu dzīves līmeni un tas, visupirms ietver sevī valsts pienākumu nepieciešamības gadījumā nodrošināt sociālo palīdzību. Sociālai palīdzībai ir jābūt tādai, kas nodrošina vismaz cilvēka cienīgas eksistences minimālos priekšnoteikumus. Absolūtais minimums būtu pārtika, apģērbs, mājoklis un medicīniskā palīdzība, kas nepieciešama elementārai izdzīvošanas garantēšanai jebkuram cilvēkam. Pie šī minimuma būtu pieskaitāma arī pamatizglītības nodrošināšana, citiem vārdiem, pamatvajadzības. Un ar cilvēka cienīgas eksistences minimālajiem priekšnoteikumiem nedrīkst saprast apstākļus, kas nepieciešami tikai izdzīvošanai.

Ievērojot minētās tiesību doktrīnas atziņas un Valsts sociālo pabalstu, un Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumu normās definēto, skaidri iezīmējas valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta mērķis – noteiktām iedzīvotāju grupām, ņemot vērā to garīgo un fizisko spēku ierobežojumu, sniegt atbalstu naudas izmaksas sociālās palīdzības veidā, lai nodrošinātu šo personu pamatvajadzības, kas, attiecīgi, ir ēdiens, apģērbs, mājoklis, veselības aprūpe, obligātā izglītība. Domāju, ka arī kultūras vajadzības būtu jāpieskaita pie pamatvajadzībām.

Ja runājam salīdzinājumos, šis pabalsts būtībā ir līdzīgs darba algas aizvietojumam vai piemaksai pie darba algas, kur valsts uz solidaritātes principa pamatiem maksā minētajām personām, tādējādi iestājoties par visneaizsargātākajiem valsts iedzīvotājiem.

Kā zināms, ar darba algu normālos apstākļos būtu jāspēj apmierināt pamatvajadzības. Kāpēc gan lai ar valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu būtu citādāk? Īpaši nozīmīgi šai lietā ir nodibinājuma "Invalīdu un viņu draugu apvienības "Apeirons"" sniegtie dati, ka tikai 24 procenti no visām personām ar invaliditāti ir nodarbinātas. Šī informācija ir lietas 2. sējumā 59. lapā. Tas liecina, ka atlikušiem 76 procentiem personu ar invaliditāti izdzīvošanai nepieciešamie līdzekļi pamatā ir jāatrod valsts sociālā nodrošinājuma pabalstā.

Satversmes tiesas judikatūrā ir nostiprinātas atziņas, ka valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta pienācīguma jautājums iekļauts Satversmes 109. panta tvērumā, turklāt tas ir aplūkojams Satversmes 1. pantā nostiprinātā sociāli atbildīgas valsts principu gaismā. Nav šaubu, ka šajā lietā apsūdzētās normas atbilstība Satversmei ir vērtējama caur valsts pozitīvā pienākuma prizmu, proti, vai valsts ar savu pozitīvo rīcību spēj nodrošināt personai no konkrētas pamattiesības izrietošo individuālo vajadzību apmierināšanu cilvēkiem, kam objektīvi ir ierobežotas iespējas patstāvīgi gūt ienākumus.

Šis pozitīvais pienākums pieprasa pārbaudīt, vai likumdevējs ir veicis pasākumus, lai nodrošinātu personām iespēju īstenot sociālās tiesības? Vai šie pasākumi veikti pienācīgi, proti, vai personām ir nodrošināta iespēja īstenot savas sociālās tiesības vismaz minimālā apmērā? Vai ir ievēroti vispārējie tiesību principi?

Nepastāvot šaubām, ka valsts formāli ir veikusi pasākumus, lai sniegtu sociālu atbalstu personām, kurām nav tiesību to saņemt no sociālās apdrošināšanas sistēmas, vēlos pievērsties otram kritērijam, vai šie pasākumi ir veikti pienācīgi? Šeit būtiski ir divi aspekti. Pirmais, vai valdības noteiktais sociālā nodrošinājuma pabalsta apmērs ir pietiekams, lai persona varētu nodrošināt savas pamatvajadzības. Otrais, vai valsts ir periodiski pārskatījusi sociālā nodrošinājuma pabalstu, novēršot iedzīvotāju dzīves līmeņa pazemināšanos.

Par pirmo aspektu. Atbilstoši Latvijas valdības priekšstatiem ar apstrīdēto tiesību normu ar šī gada 1. janvāri tiek noteikts valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts šādā apmērā:

- personām ar 3. grupas invaliditāti – 80 eiro mēnesī jeb 2,67 eiro dienā;
- personām ar 2. grupas invaliditāti – 96 eiro mēnesī jeb 3,20 eiro dienā;
- personām ar 1. grupas invaliditāti – 104 eiro mēnesī jeb 3,47 eiro dienā;
- personām, kurām ir invaliditāte kopš bērnības ar 3. invaliditātes grupu – 122,69 eiro mēnesī;

- personām, kurām ir invaliditāte kopš bērnības ar 2. invaliditātes grupu – 147,23 eiro mēnesī;
- personām, kurām invaliditāte kopš bērnības ar 1. invaliditātes grupu – 159,50 eiro mēnesī;
- personām, kuras sasniegušas vecuma pensiju, bet kurām nav tiesības uz vecuma pensiju – 64,03 eiro mēnesī.

Var piekrist valdības apgalvojumam, ka valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts ir daļa no sistēmas un šiem cilvēkiem ir iespēja saņemt arī cita veida sociālo palīdzību un pakalpojumus kopējās sistēmas ietvaros. Tomēr, uzskatu, ka, ievērojot analizējamā pabalsta mērķi, tā apmērs ir jāsamēro ar pamatvajadzībām realitātē.

Būtiski, vai minētie apmēri ir pietiekami, lai vieni no visneaizsargātākajiem Latvijas iedzīvotājiem ar šādu pietiekamību var iztikt bez lūdzēju un nabagu stigmatas. Lietā ir Eiropas Komisijas pētījumu dati par pārtikas patēriņa grozu Latvijas galvaspilsētā 2015. gadā, kur konstatēts, ka mēneša budžets, kas nepieciešams veselīgam uzturam Latvijā ir 153 eiro vienai personai.

Godātā tiesa! Varam ticēt vai varam neticēt šiem datiem, bet mēs visi dzīvojam tepat Latvijā un labi saprotam, ka šie aprēķini vairāk vai mazāk ir patiesā realitāte.

Pieņemot šos datus par ticamu atskaites punktu un salīdzinot tos ar apstrīdētajā normā noteiktajiem valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmēriem, tad veselīgu pārtiku var atļauties tikai viena personu grupa – personas, kurām ir invaliditāte kopš bērnības ar 1. invaliditātes grupu, tiesa gan, ar atlikumu 6,50 eiro apmērā, tā teikt, citām vajadzībām.

Šeit mēs runājam par 5 gadus seniem datiem. Jāpatur prātā, ka, salīdzinot ar 2015. gadu, patēriņa cenas 2019. gada augustā bija par 8,9 procentiem augstākas, tajā skaitā pārtikas preču segmentā. Tātad, šodien izdevumi pārtikai ir vēl lielāki. Tas liek domāt, ka patiesībā neviena no šīm grupām šodien nevar atļauties segt izdevumus veselīgas pārtikas iegādei. Vadoties tikai no šiem datiem, uzskatu, ka valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts nenodrošina tā saņēmējiem iespējas īstenot savas sociālās tiesības vismaz minimālajā apmērā.

Valdība apgalvo, ka palīdzību mājokļu izdevumu segšanai šie cilvēki var lūgt pašvaldībai dzīvokļu pabalsta veidā. Jā, tiesa, taču mēs labi zinām, ka šis pašvaldības atbalsts nav vienots, tas ir fragmentēts.

Minēšu tikai dažus datus, kas liecina, ka attiecīgais pabalsts nav pietiekams atbalsts valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta saņēmējiem.

Saskaņā ar Labklājības ministrijas datiem, 2018. gadā dzīvokļu pabalsts vienai ģimenei mājāsaimniecībai tika izmaksāts 277 eiro gadā jeb 23 eiro mēnesī. Savukārt vienai personai 179 eiro gadā jeb nepilni 15 eiro mēnesī. Savukārt oficiālie statistikas dati liecina, ka 2018. gadā izdevumi ikmēneša mājokļa uzturēšanai vidēji uz vienu mājāsaimniecības locekli bija 65 eiro mēnesī, uz vienu mājāsaimniecību – 150 eiro

mēnesī. Šie izdevumi palielinās, ja mājoklis tiek īrēts. No tā var secināt, ka pašvaldību atbalsts mājokļa izdevumu segšanai vidēji ir tikai ceturtdaļa no nepieciešamā.

Līdz ar to saprotam, ka realitātē valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta saņēmēji no šī pabalsta ir spiesti segt arī lielāko daļu mājokļu uzturēšanas izdevumus.

Tāpat jāņem vērā, ka valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta saņēmēji pamatā ir personas ar invaliditāti, kurām ir nepieciešams plašāks veselības aprūpes pakalpojumu klāsts. Valdība apgalvo, ka veselības aprūpes pakalpojumu apmaksā ir paredzēta gan valsts, gan pašvaldību iesaiste. Jā, tā tas ir, taču vai bez atbrīvojuma no pacienta līdzmaksājumiem trūcīgajām personām un personām ar 1. grupas invaliditāti atbalsts veselības aprūpes pakalpojumu sniegšanai ir pietiekams? Neatbildēts paliek jautājums, no kādiem līdzekļiem šiem cilvēkiem segt veselības aprūpes pakalpojumus, ko nav iespējams...

I. Ziemele.

Jansona kungs, mēs jūs pazaudējām. Varbūt, ka ir nepieciešams jums iziet ārā no sistēmas un tad atkal pieslēgties?

Tā... es skatos, Jansona kungs, ka jums ir izdevies atkal mums pieslēgties. Ir tā?

Varbūt jūs varētu kādas 2 minūtes patīt atpakaļ, jo mēs tur nedzirdējām...

J. Jansons.

Jā... es ļoti atvainojos par to tehnisko ķibeli... Tātad, līdz ar to saprotam, ka realitātē valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta saņēmēji no šī pabalsta ir spiesti segt lielāko daļu arī mājokļu uzturēšanas izdevumus.

Tāpat jāņem vērā, ka valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta saņēmēji pamatā ir personas ar invaliditāti, kurām ir nepieciešams plašāks veselības aprūpes pakalpojumu klāsts. Valdība apgalvo, ka veselības aprūpes pakalpojumu apmaksā ir paredzēta gan valsts, gan pašvaldību iesaiste. Jā, tā tas ir, taču vai bez atbrīvojuma no pacienta līdzmaksājumiem trūcīgajām personām un personām ar 1. grupas invaliditāti atbalsts veselības aprūpes pakalpojumu segšanai ir pietiekams? Neatbildēts paliek jautājums, no kādiem līdzekļiem šiem cilvēkiem segt veselības aprūpes pakalpojumus, ko nav iespējams saņemt valsts apmaksātās sistēmas ietvaros? No kādiem līdzekļiem apmaksāt zāļu iegādi, kas nav kompensējamie medikamenti?

Valdība ir atzinusi, ka Latvijā pacientu tiešie maksājumi salīdzinājumā ar Eiropas Savienības valstu vidējiem rādītājiem ir ļoti augsti, kas negatīvi ietekmē veselības aprūpes pakalpojumu pieejamību un pacienta līdzesību ārstēšanas procesā.

No jau minētā par ēdiena iegādes un mājokļa izdevumiem secinu, ka valsts veselības aprūpei naudas līdzekļus no valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta nav

iespējams novirzīt, nerunājot par izdevumiem apgērbam, apaviem, izglītībai un kultūras vajadzībām.

Valdība apgalvo, tas ir minēts 1. sējuma 75.–76. lapā, ka likumdevējs ir paredzējis arī papildināt citu valsts sociālo pabalstu veidā personām ar invaliditāti, kurām nepieciešama kopšana, vai pabalsta veidā par transporta izdevumu kompensēšanu personām, kurām ir apgrūtināta pārvietošanās, un citu, kopskaitā desmit.

Taču vēlos uzsvērt, ka šiem pabalstiem ir cits mērķis. Manuprāt, šis ir nekorekts valdības arguments, lai pamatotu sociālā nodrošinājuma sistēmas pietiekamību valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta saņēmējiem. Iespējams, ka šie cilvēki arī uz šo pabalstu rēķina balansē, lai segtu elementārās izdzīvošanas pamatvajadzības, bet vai tas ir pareizi?

Nav mazsvarīgi ņemt vērā, cita starpā, uz valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta niecīgo apmēru gadiem ir norādījušas arī vairākas...

I. Ziemele.

Jansona kungs, jums ir mikrofons tagad izslēgts, un kaut kas ar to jūsu tiešsaisti īsti nav... Tiesa jūs nedzird... Mēģiniet turpināt... jā...

J. Jansons.

Tātad, nav mazsvarīgi ņemt vērā, cita starpā, uz valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta niecīgo apmēru gadiem ir norādījušas arī vairākas...

I. Ziemele.

Jansona kungs... ja jūs dzirdat Satversmes tiesu, tad Satversmes tiesa šajā brīdī izsludinās pārtraukumu ar domu, ka jūs savā pusē ar saviem IT speciālistiem sakārtosiet šo te tiešsaisti, jo arī nav īsti pareizi jums tikt pārtrauktam savā viedokļa paušanā.

Tad tiesa pasludina pašreiz pārtraukumu uz 15 minūtēm.

(Pārtraukums.)

I. Ziemele.

Satversmes tiesa turpina tiesas sēdi lietā Nr. 2019-27-03.

Un es aicinātu tiesībsargu, tātad, paust savu viedokli un attiecīgi... ja es varētu zināt... tātad, šajā procesa stadijā jums normāli būtu laiks pusstunda, bet ņemot vērā mūsu tehniskās šīs te aizķeršanās... Jansona kungs, kā jūs redzat sava viedokļa paušanu? Jūs gribētu tā kā mazliet atpakaļ, tuvāk sākumam atsākt, vai jūs gribat turpināt?

J. Jansons.

Es labprāt turpinātu, ja jūs ļautu, jo faktiski mēs arī plūstoši tuvojamies manas runas nobeigumam.

I. Ziemele.

Paldies, jā, paldies par šo. Lūdzu, turpiniet.

J. Jansons.

Tātad, ir svarīgi ņemt vērā, cita starpā, uz valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta niecīgo apmēru gadiem, ko ir arī norādījušas vairākas starptautiskās organizācijas.

Noslēdzot šo daļu, ir skaidrs, ka bez sociālās palīdzības sistēmas sniegtā atbalsta neiztikt. Taču vai cilvēks, kas objektīvi nespēj sevi uzturēt, šajā sistēmā netiek nostādīts lūdzēja lomā, vai tas ir savienojams ar cilvēka cieņu? Uzskatu, ka nē.

Runājot par otro – pietiekamības aspektu, vai valsts ir periodiski pārskatījusi sociālā nodrošinājuma pabalstu, novēršot iedzīvotāju dzīves līmeņa pazemināšanos? Lietā ir konstatējams fakts, ka pamatvalsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmērs līdz šī gada 1. janvārim ir bijis nemainīgs 14 gadus. Savukārt, valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta bāzes apmērs personām ar invaliditāti kopš bērnības līdz šī gada 1. janvārim ir bijis nemainīgs 11 gadus. Pabalsta apmērs nedaudz tika izmainīts 2014. gada vidū, ieviešot piemērojamus koeficientus personām ar 1. un 2. grupas invaliditāti. Tātad attiecībā uz personām ar 1. un 2. grupas invaliditāti izmaiņas nav bijušas teju 6 gadus.

Gan vēsturiski, gan šobrīd normatīvi ir nostiprināts princips, ka valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmēru pārskata Ministru kabinets pēc Labklājības ministra ierosinājuma atbilstoši valsts budžeta iespējām, kā arī izvērtējot ekonomisko situāciju valstī un ņemot vērā Centrālās statistikas pārvaldes noteikto vidējo faktisko patēriņa cenu indeksu. Šī principa jēga ir novērtēt, vai pabalsts atbilst sociāli ekonomiskajai realitātei, un, vai pabalsta apmērs nodrošina valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta saņēmēju pamatvajadzības cilvēka cienīgā veidā.

No lietas materiāliem var secināt, vai arī politikas plānošanas dokumentu līmenī Labklājības ministrija ir sniegusi valdībai risinājumus, tomēr minēto principu pēc būtības valdība nav piemērojusi līdz pat šim brīdim, izņemot budžeta iespēju izvērtējumu.

Taču paralēli tam Latvijas ekonomika kopš 2011. gada attīstījās ar pozitīvu tendenci. Minimālā mēneša darba alga kopš 2006. gada ir paaugstinājusies no 128,57 eiro līdz 430 eiro 2019. gadā. Vidējā alga tautsaimniecībā ik gadu pieaug. Patēriņa cenu pieaugumam ir bijusi strauji pieaugoša tendence, piemēram, patēriņa cenas 2019. gada augustā, salīdzinot ar 2015. gadu, bija par 8,9 procentiem augstākas. Šie dati nav ņemti vērā. Pat pēc valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmēra palielināšanas ar 2020. gadu varam redzēt, ka, piemēram, valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta bāzes apmērs ir 5,3

reizes mazāks nekā minimālā alga valstī – 430 eiro. Bet valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts personām ar invaliditāti kopš bērnības ir 3,5 reizes mazāks.

Uzskatu, ka valdības ilggadējā pasivitāte un 2019. gada aktivitātes valsts sociālā nodrošināšanai un pabalsta palielināšanai nav pietiekamas, lai varētu atzīt, ka ir izpildīts periodiskais pārskatīšanas pienākums.

Uzskatu, ka katru gadu īstenota pabalsta apmēra pārskatīšana, ja tā tiktu veikta atbilstoši noteikumu Nr. 1605 3. punkta principiem, atstātu ekonomiski pamatotu un objektīvu ietekmi uz valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmēru, uzlabojot pabalsta saņēmēju dzīves kvalitāti. Šobrīd no valdības puses nav analīzes tam, kā valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta palielinājums par 53 eiro līdz 70 centiem dienā veicinās šo cilvēku labklājību, tajā skaitā kompensējot ilggadējo bezdarbību.

Visbeidzot. Pievērsoties tam, vai ir ievēroti vispārējie tiesību principi, pirmkārt, uzskatu, ka visu minēto apsvērumu kopums vispirms liecina, ka nav ievērots cilvēka cieņas princips. Godātā tiesa! Šie cilvēki ir pelnījuši cieņpilnu attieksmi. Dzīve viņiem objektīvi nav devusi to, ko citiem, tāpēc uzskatu, ka valsts sociālā nodrošinājuma pabalstam, atbilstoši cilvēka fizisko un garīgo spēju ierobežojumam, ir jābūt tik adekvātam, lai cilvēks ar to spētu nosegt savas pamatvajadzības. Pretēji cilvēka cieņai ir situācija, kurā cilvēks ar invaliditāti tiek sūtīts no valsts pie pašvaldības kā lūdzējs, skaidri zinot, ka arī pašvaldība nesniegs pietiekamu atbalstu, jo obligāti izmaksājami pabalsti ir vien GMI, garantētais minimālo ienākumu līmenis, un dzīvokļa pabalsts, kur pēdējais visbiežāk tiek nodrošināts tikai simboliski. Turklāt, cita sociālā palīdzība īstenojama pašvaldību brīvprātīgās iniciatīvas ietvaros tiktāl, cik atļauj pašvaldības finanšu līdzekļi. Manā ieskatā tā nav un nevar būt atzīta par cieņpilnu attieksmi.

Otrkārt. Nav ievērots diskriminācijas aizlieguma princips, kas, citastarp, šī pieteikuma ietvaros ir arī atsevišķi vērtējams kā Satversmes pārkāpums. Apstrīdētās normas adresāti lielākoties ir cilvēki ar invaliditāti un gados veci cilvēki, kuriem objektīvi pašiem ir ierobežotas iespējas nodrošināt pamatvajadzības ar darbu, un tādēļ viņi ir vairumā gadījumu atkarīgi no valsts labvēlības.

Un visbeidzot. Uzskatu, ka Latvijas valsts ar ilglaicīgu bezdarbību, atstājot nemainīgus vai tikai atsevišķos gadījumos minimāli mainot valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmērus, turklāt nepārskatot tos atbilstoši noteikumu Nr. 1605 3. punkta principiem, ir pieļāvusi diskrimināciju uz invaliditātes, vecuma un sociālā stāvokļa pamata. Diskriminācija ir izpaudusies tādējādi, ka ekonomiski aktīvo iedzīvotāju labklājību veicinoši pasākumi kopš 2006., 2009. un 2014. gada no valsts puses tika īstenoti regulāri, piemēram, kā jau šajā pieteikumā tika minēts, minimālās algas kopš 2006. gada ir paaugstinātas teju katru gadu no 128,57 eiro līdz 430 eiro 2019. gadā, tādējādi veicinot ekonomiski aktīvo cilvēku grupas labklājību un iespēju vienlīdzību.

Tāpat iespēju vienlīdzības apstākļi daļēji tika radīti pensionāriem ar 2013. gadu, atsākot ikgadējo pensiju indeksāciju.

Arī valsts amatpersonu atalgojuma ikgadējais paaugstinājums ir piesaistīts vidējai algai tautsaimniecībā. Taču valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmērs attiecīgajā laika posmā nav celts pienācīgā apmērā un nav ticis pienācīgi pārskatīts.

Tādējādi iespēju vienlīdzība cilvēkiem ar invaliditāti un gados veciem cilvēkiem valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta saņēmējiem ir neattaisnojami ierobežota.

Svarīgi atzīmēt, ka tas turpinās arī pēc 2020. gada 1. janvāra attiecībā uz veciem cilvēkiem, viņiem valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts ir saglabāts līdzšinējā apmērā, tas ir, 64 eiro mēnesī. Līdzībās runājot, sodot šīs personas par to, ka savas dzīves laikā viņas nav sakrājušas nepieciešamo apdrošināšanas stāžu – vismaz 15 gadus, lai varētu pretendēt uz minimālo vecuma pensiju.

Ņemot vērā gan rakstveidā, gan mutvārdos izteikto viedokli, lūdzu tiesu atzīt Ministru kabineta 2009. gada 22. decembra noteikumu Nr. 1605 “Noteikumi par valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta un apbedīšanas pabalsta apmēru, tā pārskatīšanas kārtību un pabalstu piešķiršanas un izmaksas kārtību” 2. punktu par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam, 91. panta otrajam teikumam un 109. pantam.

Paldies.

I. Ziemele.

Paldies tiesībsargam par pausto viedokli.

Šajā brīdī, tātad, jautājumus uzdos tiesneši. Un es dodu šo iespēju tiesnesei Sanitai Osipovai. Lūdzu!

S. Osipova.

Jā, paldies par jūsu viedokli.

Vispirms es gribētu precizēt prasījuma robežas. Valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts tiek piešķirts trim personu grupām, bet šajā lietā jūsu pieteikumā un arī tagad jūs runājat par divām grupām, proti, pensijas vecumu sasniegušām personām, kurām nav tiesību uz valsts pensiju un personām ar invaliditāti, kurām nav tiesību uz invaliditātes pensiju. Mēs nerunājam par valsts sociālās nodrošinājuma pabalstu, kuru saņem nepilngadīgie, apgādnieka zaudējuma gadījumā. Vai es pareizi jūs saprotu?

J. Jansons.

Jā, tieši tā.

S. Osipova.

Paldies.

Un otrs jautājums. Jūsu pieteikums bija par Ministru kabineta 2009. gada noteikumiem, kuri tika, tātad, izteikti jaunā redakcijā 2019. gadā. Šobrīd no jūsu runas es saprotu, ka jūs gribat, lai Satversmes tiesa vērtē spēkā esošo redakciju, tāpēc arī tika iesniegti papildu dokumenti lietā, taču lūdzu precīzāk... vai būtu jāvērtē gan vecā, gan jaunā redakcija, vai pietiek ar to, ka mēs izvērtējam jauno redakciju?

J. Jansons.

Jā, godātā tiesa, spēkā esošā redakcija būtu jāvērtē.

S. Osipova.

Paldies. Nu, un tad jau vairāk par lietas būtību.

Tātad, jūs esat iesniedzis vairākus pieteikumus, ne tikai šo, par dažādiem ar sociālo nodrošinājumu un sociālajām tiesībām saistītiem jautājumiem. Lai gan katrs atsevišķais jautājums gadījumā, ja Satversmes tiesa lemtu, ka norma neatbilst, it kā neveido lielu līdzekļu grupu, taču, ja tos ņem visus kopā, tas būtu liels valsts ieguldījums šīs sistēmas stiprināšanā.

Vai jūs esat domājis, vai Latvijas Republikas budžets to var atrisināt un vai tas nekavē šī paša sociālā budžeta ilgtspējīgu attīstību, jo, no vienas puses, tātad, ir katra persona ar tās vajadzībām, no otras puses, ir nākamās paaudzes un solidaritātes princips, un ilgtspējīga attīstība. Vai esat skatījušies uz šo lietu no šāda aspekta?

J. Jansons.

Mēs esam raudzījušies no cilvēka pamattiesību viedokļa un, protams, ka mēs esam arī ņēmuši vērā, kā tas arī ir lietas materiālos redzams un mūsu pieteikumā, ka mēs atsaucamies arī uz dažādām starptautiskajām institūcijām. Tātad, mēs esam skatījušies šādā te aspektā, lai tiktu nodrošinātas cilvēka pamattiesības, teiksim tā... adekvātā, optimālā līmenī, lai varētu uzskatīt, ka tiešām valsts ir izdarījusi visu, lai cilvēka cienīgi ikviens, kas ir vai nu vecuma pensijas saņēmējs vai persona ar invaliditāti, vai kā citādāk, kas pretendē uz sociālā nodrošinājuma pabalstu, varētu saņemt pamatvajadzības, kā jau arī es esmu sava mutiskajā runā uzsvēris.

S. Osipova.

Paldies. Sakiet, lūdzu, vai jūs tikāt pie skaidrības, gatavojot pieteikumu Satversmes tiesai un pēc tam gatavojoties šai sēdei, kādā veidā Ministru kabinets ir ticis pie tieši šādām summām, kādas ir piešķirtas katrai konkrētai grupai? Pēc kādas metodoloģijas tiek aprēķinātas šīs summas?

J. Jansons.

Jā, godātā tiesa. Tādas jēdzīgas metodoloģijas nav, un mēs neesam faktiski varējuši ar viņu iepazīties. Viņas vienkārši nav.

Tātad, ja mēs runājam par tādu brīvi izraudzīto šo te sociālā nodrošinājuma pabalsta apmēru, tad visdrīzāk tur ir bijis kādreiz vēsturiski kaut kādi 50 procenti no minimālās algas, kas kādreiz bija 128 eiro, un tad tas vēsturiski tā arī ir palicis bez nekādiem aprēķiniem, bez nekādas metodoloģijas. Līdzīgi, kā arī iepriekšējā lietā par garantēto minimālo ienākumu līmeņa aprēķinu.

S. Osipova.

Skatot arī šo lietu, mums ir grūti abstrahēties no tā, ka no jūsu pieteikumiem izriet, ka jūs redzat, ka problēmas ir sistēmā, nevis tikai katrā atsevišķā pabalstā vai atbalsta pasākumā. Vai jūs redzat, ka ir nepieciešama inventarizācija visā sociālās drošības sistēmā? Un vai vienas atsevišķas normas izvērtēšana varētu atrisināt situāciju?

J. Jansons.

Jā, godātā tiesa. Mēs uzskatām, ka ir nepieciešams veikt sociālās drošības sistēmas inventarizāciju un mēs arī pieturamies... protams, mēs esam ņēmuši vērā arī Valsts kontroles šos te revīzijas atzinumus par sociālās drošības sistēmu un Valsts kontrole to ir atļāvusies to raksturot kā "haoss"...

Savukārt mēs esam arī nopietni analizējuši un domājuši, kā mēs varam lūgt Satversmes tiesu vērtēt satversmības riskus, teiksim tā, par sociālo drošības sistēmu kopumā. No juridiskā viedokļa tas būtu ārkārtīgi sarežģīti vai neiespējami, tāpēc mēs secīgi sniedzām konstitucionālās sūdzības, konstitucionālos pieteikumus sākot ar garantēto minimālo ienākumu līmeni, bet šobrīd mēs esam lietā par sociālā nodrošinājuma pabalstu. Mūsaprāt, neatbilstību Satversmes attiecīgajām normām... un, protams, šis sociālā nodrošinājuma pabalsts ir bāze, lai aprēķinātu arī invaliditātes pensijas un vecuma pensijas. Un, tātad, mēs esam ar diviem citiem pieteikumiem Satversmes tiesā vērtējuši, un faktiski visa to pieteikumu kopsumma veido vai analizē, vai parāda sistēmas... tiešām, jāsaka tā – haosu. Un, tiešām, ir nepieciešama inventarizācija.

Un vēlreiz uzsvēršu, ka mēs neatradām īsti par iespējamu vērsties Satversmes tiesā par sociālās drošības visas sistēmas neatbilstību Latvijas Republikas Satversmes normām, jo katra mūsu pieteikuma pamatā ir atsevišķs prasījums, ir atsevišķi šīs te normas principi. Šajā gadījumā mēs arī runājam par diskriminācijas elementu, kas nebija izteikti iezīmējies, pieņemsim, lietā par garantēto minimālo ienākumu līmeņa noteikšanu.

S. Osipova.

Paldies par atbildi. Un tieši mēs esam nonākuši pie 91. panta. Man ir skaidri jūsu argumenti par 1. pantu, man ir skaidri jūsu argumenti par 109. pantu, bet es gribētu uzzināt papildu informāciju jūsu viedoklim par 91. panta otro teikumu. Proti, no jūsu runas es saprotu, ka jūs izdalāt salīdzināmās grupas – šie pabalsta saņēmēji kopā ar strādājošajiem un pensionāriem. Kāpēc jūs uzskatāt, ka šīs grupas ir salīdzināmas grupas?

J. Jansons.

Mana kolēģe nokomentēs.

I. Rezevska.

Jā, konkrētajā gadījumā mēs vērtējam valsts attieksmi pret iedzīvotāju grupām, vieniem dodot apstākļus to ekonomiskai izaugsmei un labklājībai, un otrai grupai, savukārt nedodot, ilgstošus gadus šo situāciju atstājot nemainīgu.

Jā, es piekrītu, ka šīs grupas ir ļoti, ļoti atšķirīgas, bet no kopējās valsts politikas viedokļa mēs tomēr atļāvāmies salīdzināt, jo tieši šīs te ilgstoši esošās nabadzības dēļ mēs redzam, ka cilvēki ar invaliditāti un gados veci cilvēki, kuriem nav tiesības uz vecuma pensiju, tiek atstātas salīdzinoši ļoti sliktā situācijā. Pēc mūsu ieskata tieši viņu materiālā nenodrošinātība rada virkni diskriminācijas risku no vienlīdzīgu iespēju viedokļa.

S. Osipova.

Sakiet, lūdzu, kāpēc jūs uzskatāt, ka salīdzināmā situācijā atrodas šie strādājošie, kuri saņem minimālo algu un maksā nodokļus un pensionāri, kuri ir bijuši sociālā apdrošināšanas sistēmā, proti, gan strādājošie, gan pensionāri ir sociālā apdrošināšanas sistēmā. Savukārt šī grupa, kura saņem sociālā nodrošinājuma pabalstu, ir tie, kuri nav sociālās apdrošināšanas sistēmas dalībnieki nekad bijuši, un tieši tāpēc valsts viņiem piešķir to minimumu, lai viņi varētu izdzīvot. Sakiet, lūdzu, kāpēc jūs uzskatāt, ka šīs grupas ir salīdzināmā situācijā?

I. Rezevska.

No valsts politikas attieksmes viedokļa mēs uzskatām, ka tomēr valsts politikai būtu jārada vienlīdz labvēlīga attieksme gan vienai grupai, gan otrai grupai, izdarot regulārus uzlabojumus šo cilvēku situācijā.

S. Osipova.

Bet tas ir cilvēka cieņas jautājums. Vai tiešām jūs uzskatāt, ka tas ir 91. pants?

I. Rezevska.

Mēs to ielasām kopā ar 91. pantu, jo mēs, tomēr redzam, ka tā ir diskriminējoša attieksme, jo attiecīgi šīs te ilgstošās valsts politikas dēļ ir liegta piekļuve ļoti daudz un dažādiem... gan sabiedrības dzīvei, gan arī pamatpakalpojumiem.

S. Osipova.

Tātad, jūs uzskatāt, ka tas būtu taisnīgi, ka cilvēks, kurš nav darbaspējīgā vecumā un ir strādājis, piemēram, 40 gadus maz apmaksātu darbu, bet ir visu laiku maksājis nodokļus un saņem minimālo pensiju, ka šis valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts būtu tādā pašā izmērā kā minimālā pensija?

I. Rezevska.

No mūsu puses skatoties, mēs teiktu, ka tiem nav jābūt pilnīgi vienādiem nosacījumiem. Bet tomēr tai attieksmei ir jābūt līdzvērtīgai, kā no šī te regulārās pārskatīšanas pienākuma viedokļa, par to, ka arī šī grupa... jā, viņi nav maksājuši nodokļus, iespējams, tāpēc viņiem arī ir ļoti neliels darba stāžs, bet tomēr valsts nedrīkst ilgstoši, padsmītu gadu garumā, šīs te iedzīvotāju grupas atstāt bez ievēribas, iepretim citai grupai radot tomēr labvēlīgus nosacījumus.

Par to, ka tam atbalstam būtu jābūt vienādam, viennozīmīgi... tas nav mūsu redzējums...

S. Osipova.

Vai es Jūs pareizi saprotu... Runa nav tikai par summu, kas ir piešķirta vienai vai otrai, trešai grupai, bet runa ir par to, ka par vieniem valsts atceras un pārskata periodiski savukārt par šajā lietā skarto grupu valsts ir aizmirsusi uz vairāk nekā desmit gadiem.

I. Rezevska.

Jā, godātā tiesa, ļoti precīzi. Tieši šīs attieksmes vērtējumā, ne par summas vērtējumu.

J. Jansons.

Tieši tā.

S. Osipova.

Jā, paldies. Un pēdējais jautājums ir tīri faktoloģisks, proti, jums nāk cilvēku vēstules, cilvēku iesniegumi... Kas jums nāk prātā, kādi cilvēku stāsti jums nāk prātā, personas kādā situācijā jums nāk prātā, kad jūs skatāties uz sociālā nodrošinājuma

pabalsta saņēmēju? Tātad, kādas vēstules vai iesniegumi jums ir bijuši saistībā ar konkrēti šiem Ministru kabineta noteikumiem?

I. Rezevska.

Jā, droši vien tā grupa, kas visbiežāk nāk un mūsu ieskatā arī ir viena no aizskartākajām grupām, lai cik paradoksāli, tie būtu cilvēki ar 3. grupas invaliditāti un cilvēki ar garīgās attīstības traucējumiem.

Tātad, mēs visi saprotam, ka viņu darbaspējas ir ierobežotas atkarībā no viņu slimības saasinājumiem vai gaitas, bet valsts no savas puses vērtē, ka šiem cilvēkiem viņu darbaspēju ierobežojums atbilst 3. grupai. Tātad 3. grupa. Lai gan izklausās, ka tā ir viegla... tur tomēr darbaspēju zudums ir līdz 60 procentiem. Un, tātad attiecīgi valsts no savas puses šo te atbalstu... pēc jaunās kārtības tie ir 80 eiro... un no savas puses uzskatot, ka tie ir gana darbaspējīgi un viņiem nepienāksies nekādi citi atbalsti, kā īpašais kopšanas pabalsts, jo viņu situācija ir gana viegla. Ļoti bieži viņiem nepienāksies arī šīs te transporta kompensācijas, jo viņi spēj gan adekvāti iekļauties un pārvietoties, bet mēs ļoti labi zinām, ka viņu nodarbinātības iespējas ir ārkārtīgi ierobežotas. Šie cilvēki gana brīvi spēj pārvietoties sabiedrībā, un no valsts puses mēs tikai atbalstām un uzskatām, ka viņiem ir jāspēj dzīvot sabiedrībā. Viņiem nav jābūt sociālās aprūpes institūcijā, kur vairāk vai mazāk valsts par viņiem parūpējas, atvēlot finanšu resursus, viņi ir šeit, pie mums sabiedrībā... Bet valsts viņu atbalstam piedāvā šos te 80 eiro. Nevienam darba devējam īsti ar viņiem, kā lai saka, auklēties nevēlas, tādēļ, ka viņi pēc savas personības ir tādi, kādi ir – spēj tik, cik spēj. Un nodarbinātības iespējas viņiem ir ļoti ierobežotas, neskatoties uz subsidētajām darba vietām. Mēs zinām, ka arī darba devēji tiešām nevēlas ņemt šos cilvēkus darbā. Līdz ar to viņiem ir jāiztiek ar šiem te 80 eiro. Labākajā gadījumā, ja izdodas dzīvot labā pašvaldībā un rūpīgā pašvaldībā, tad viņiem arī šīs te dzīvokļa pabalsts ir kaut cik pilnvērtīgs... Nu, attiecīgi veselības aprūpes izdevumi... kā nu kurā pašvaldībā... Bet, protams, mēs saprotam, ka cilvēki ar šiem 80 garantētajiem eiro, pēc jaunās kārtības, īsti izdzīvot nevar. Un tā droši vien ir tā grupa, kas visbiežāk pie mums atnāk tādēļ, ka viņi gana brīvi spēj pārvietoties sabiedrībā, un tās ir vēstules no šiem cilvēkiem.

Protams, ir arī iesniegumi no, kā lai saka, no cilvēkiem ar lielākiem ierobežojumiem, 2. un 1. grupa. Attiecīgi viņiem valsts tā kā vairāk dod atbalstu, vēl to īpašo pabalstu veidā, bet jā, pārsvarā pie mums atnāk 3. grupa, kas nespēj pilnvērtīgi iekļauties darba dzīvē. Tas varbūt būtu tāds vienkāršākais piemērs.

S. Osipova.

Paldies par atbildi.

I. Ziemele.

Paldies tiesnesei Osipovai. Tiesnesis Aldis Laviņš. Lūdzu!

A. Laviņš.

Jā, labdien! Jūs savā uzrunā lietojāt tādu, manuprāt, spēcīgu apgalvojumu par to, ka visa sociālās drošības sistēma būtu jāpārskata, jāveic tajā inventarizācija. Šajā ziņā es tomēr gribētu, lai jūs precizējat, kas ir šāda apgalvojuma pamatā? No iesniegtā pieteikuma nav gūstama informācija, ka būtu analizēta visa sociālā drošības sistēma un nav analizēti visi valsts sociālās palīdzības pabalsti, kas ir vienpadsmit pabalsti un trīs ir tādi valsts sociālās palīdzības veidi, kas ir vienreiz izmaksājamas summas. Ja mēs paskatāmies uz šiem valsts sociālajiem pabalstiem, tad likumdevējs ir definējis, kāda ir šo pabalstu mērķi, kuras personas ir tiesīgas tos saņemt un tajā ir... katrā ziņā pirmsšķietami... ir saskatāma noteikta sistēma.

Kas, jūsuprāt, šajā regulējumā ir tāds, ka liecinātu, ka sociālās drošības sistēma ir inventarizējama, tā nav saprotama, tā nav skaidra? Pieteikumā šādu argumentu nav, bet jūs izdarāt tik spēcīgus, skaļus, varētu teikt, apgalvojumus. Paskaidrosiet, lūdzu?

J. Jansons.

Protams.

I. Rezevska.

Viennozīmīgi piekritu, ka pieteikumā tādas argumentācijas nav. Nu, jā... jautājums jau bija mazliet blakus šai pieteikuma pamatlietai, tomēr mēs aizgājām mazliet plašākā sociālās drošības sistēmā, tādēļ arī no tiesībsarga šāds skaļš apgalvojums.

Bet, protams, tādu apgalvojumu mums atļauj izdarīt prakse, jo skatoties uz jebkuru no sociālā atbalsta veidiem, varbūt neteiksim, ka simtprocentīgi visu, bet, piemēram, tas pats īpašās kopšanas pabalsts – 213 eiro mēnesī, cilvēki mums raksta, ka par šo naudu nevaru noalgot kopēju, jo tā nauda ir vienkārši par maz.

Tad, skatoties arī pabalstu transporta izdevumu kompensēšanai – 79 eiro pusgada laikā. 44 centi dienā, manuprāt, tas gan lietā kaut kur parādījās. Mēs visi skaidri saprotam, ka ar 44 centiem dienā, mēs neviens nekur aizbraukt nevaram. Ja tie ir cilvēki, kam ir pārvietošanās grūtības, viņiem ir nepieciešams specializētais transports, tā tad, šis transports vienā reizē aizbraucot uz ārstniecības iestādi izmaksā 50 eiro prom un atpakaļ.

Skatoties uz kopējo sistēmu, jā, mēs redzam, ka ir daudzi dažādi pabalsti, atbalsti un kompleksi, viss izskatās skaisti, bet, skatoties uz jebkuru no šiem atbalstiem, mēs redzam, ka tā visa ir par maz, ja mēs runājam tīri no adekvātuma viedokļa. Ja tie atbalsti visi būtu adekvātā līmenī, tad droši vien mēs pat varētu apgalvot, ka sociālās

drošības sistēma ir gana plaša un spēcīga, bet šobrīd ir daudz un visa kā ir par maz, ja tā varētu teikt. Tāpēc arī šāds apgalvojums no tiesībsarga puses.

Ja mēs, protams, tā skrupulozi skatītos, tad droši vien mēs teiktu, ka valstī varētu būt izstrādāti vēl dažādi atbalsta pasākumi. Ja mēs domājam par cilvēku iekļaušanos sabiedrībā, par sabiedrībā balstītiem pakalpojumiem cilvēkiem ar garīga rakstura traucējumiem, mēs noteikti varam apgalvot, ka arī šeit ir daudz balto plankumu un valsts varētu radošāk kopā ar pašvaldībām domāt, kā šos cilvēkus iekļaut sabiedrībā, bet tas patiešām ir pilnīgi citas lietas stāsts. Es domāju, ka tas nav šīs lietas ietvaros detalizēti analizējams.

Bet, jā, apgalvojums no tiesībsarga, ja tā varētu teikt, ir tik skaļš tieši tāpēc, ka sistēma ir gana plaša, bet nepietiekama.

A. Laviņš.

Jā, paldies. No jūsu sniegtās atbildes var saprast, ka ne jau likuma regulējums ir neskaidrs, ka nebūtu definēti konkrēto pabalstu mērķi un to saņēmēju loks un tiesiskais pamats, kad ir tiesības saņemt šo pabalstu, bet jūsu pamatiebildes saistās ar šo pabalstu apmēru.

Vai esat aprēķinājuši, cik tad ir jābūt valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmēram, kas tiesībsarga ieskatā liktos adekvāts?

I. Rezevska.

Nē, godātā tiesa, Tiesībsarga birojā nav šādu aprēķinu. Mēs vērtējam no tā viedokļa, ka tas, kas ir, mēs redzam, ka tas nepietiek pat īsti uzturam, kur nu vēl runājot par citām vajadzībām.

I. Ziemele.

Paldies tiesnesim Laviņam. Tiesnesis Artūrs Kučs. Lūdzu!

A. Kučs.

Tā... Labdien! Man jautājums drusciņ par metodoloģiju. Jūs teicāt, ka metodoloģijas nav. Ministru kabineta plānā ir norādes uz to, ka šis pabalstu apmērs tiks piesaistīts 20 procentu apmērā no ienākumu mediānas.

Tad mans jautājums būtu, vai jums ir iebildes arī pret šo metodoloģiju, vai konkrēti pret ciparu? Vai jūs varētu drusciņ par šo izteikties?

I. Rezevska.

Jā, līdzīgi kā iepriekšējā lietā par garantēto minimālo ienākumu līmeni. Ja 2013. gada koncepcija mērķtiecīgi virzītos uz priekšu, tiesībsargam, visticamāk, ka iebildumu nebūtu pret metodoloģiju, ja tas saglabātos sākotnējā koncepcijas līmenī 40

procentu apmērā, mēs būtu visnotaļ priecīgi. Šobrīd 40 procenti no mediānas ir pārtapuši par 20 procentiem. Pirmsšķietami mēs neesam ar to mierā, manuprāt, tur sanāca bāze 99 eiro kā valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta bāze. Mēs, protams, būtu priecīgi, pat ja tas mazumiņš būtu ieraudzījis dienasgaismu, bet, protams, mēs tagad spekulējam, kā būtu, ja būtu. Bet, jā, mēs tur redzējām skaidru metodoloģiju un mēs ļoti, ļoti mēģinājām šos pēdējos 7–8 gadus sagaidīt, ka metodoloģija koncepcijas veidolā ieraudzīs dienasgaismu.

A. Kučs.

Vai jūs varētu drusciņ paraksturot to, kas bija tie iemesli, kāpēc 2013. gada metodoloģija vai tā iecere arī neīstenojās?

J. Jansons.

Naudas jautājums.

I. Rezevska.

Nu, pamatā mēs redzam, ka visi rīkojumi un virzība palika neīstenota, visticamāk, ka budžeta ietvara dēļ... nekādu citu apstākļu dēļ. Bet, protams, te ir otrs jautājums par prioritātēm – kam mums budžetā naudas pietiek, kādiem pasākumiem un ko mēs uzskatām, kas var pagaidīt.

A. Kučs.

Paldies. Otrs man būtu jautājums par 91. pantu. Jūs esat atnākuši pieteikumā par 91. panta otro teikumu, par diskrimināciju.

Un mans jautājums... Ja mēs runājam par personām ar invaliditāti, te es tiešām redzu to pamatu, jo es saku, ka absolūtais vairākums ir personas, kurām ir invaliditāte, pat invaliditāte no dzimšanas. Bet ir arī daļa pabalsta saņēmēju, kuri ir sasnieguši pensijas vecumu, un, kā es saprotu, viņiem nav invaliditātes. Un mans jautājums ir, vai šī ir diskriminācijas pazīme, vai šeit drīzāk nav jautājums par vienlīdzīgas attieksmes principu, nevis par diskriminācijas aizliegumu?

I. Rezevska.

Jā, attiecībā uz šo mērķa grupu mēs tomēr redzējām, ka šie cilvēki tiek diskriminēti uz vecuma pamata, tātad sava vecuma dēļ viņi nevar gūt pilnvērtīgus ienākumus un attiecīgi valsts politikas dēļ arī pabalsta veidā viņi nesaņem šos ienākumus. Bet viņus noteikti nelīdzinājām... kā cilvēki ar invaliditāti un, tātad, pensijas vecumu sasniegušie cilvēki... mēs vērtējam šo grupu vienoti pret attiecīgi citām sabiedrības grupām.

A. Kučs.

Paldies.

I. Ziemele.

Paldies tiesnesim Kučam. Vēl tiesnešiem jautājumi?

Man būs trīs jautājumi. Paturpinot dažus, kas jau šeit uzskanēja, bet es gribētu ļoti tādas pēc iespējas konkrētas atbildes.

Tātad, kā jūs zināt, atbilstoši Satversmes tiesas judikatūrai jautājumā par 91. panta interpretāciju un piemērošanu, tiesai ir ļoti būtiski saprast, kuras ir salīdzināmās grupas un pēc kāda galvenā kritērija šīs grupas ir salīdzināmas.

Un es gribētu paturpināt tiesneses Osipovas jautājumu. Ja tiesībsargs būtu tik laipns un precizētu, kurš ir tas centrālais kritērijs, kas jums ļauj salīdzināt? Tātad, no vienas puses personas ar invaliditāti un no otras puses visas plašās citas sabiedrības grupas. Kurš ir tas kritērijs?

I. Rezevska.

Jā, es jau mēģināju arī sākotnēji atbildēt... Mēs skatījāmies caur kritēriju – valsts attieksme pret vienu iedzīvotāju grupu un valsts attieksme pret otru iedzīvotāju grupu. Nu, jā, ļoti plaši ņemot, tie visi ir Latvijas iedzīvotāji. Tas ir viņu vienojošais...

I. Ziemele.

Bet jūs saprotat, ka tas nav 91. panta kritērijs. Ja nu mēs runājam par valsts attieksmi pret to, ko valsts ir darījusi, teiksim, pēdējo 14 gadu laikā, tad tas ir 109. panta tvēruma jautājums. Kas jums dod pamatu celt šo jūsu prasījumu uz 91. panta pamatiem?

Es saprotu, ka atbildes nebūs uz šo. Jūs paliekat pie tā, ka ir 91. panta otrā teikuma pārkāpums šajos apstākļos?

J. Jansons.

Nu, mēs atstātu to tiesas vērtēšanā, ja drīkst.

I. Ziemele.

Labi. Paldies.

Tātad, man ir vēl viens jautājums saistībā ar jūsu pieteikumu. Nu, būtībā to jūs arī izklāstījāt, runājot par lietas faktiskajiem apstākļiem, un arī jūsu tāda kopējā nostāja, kā jūs analizējāt šo situāciju. Tas mani vedināja domāt par to, vai tiesībsarga skatījumā šī politika, šī pieeja, tātad, konkrēta valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta gan mērķim, gan tam, kas ir domāts ar šo konkrēto pabalstu? Vai tas ir likumdevējam risināms jautājums? Un vai likumdevējs viņu ir atrisinājis?

Bet es saprotu, ka jums kopumā... jūsu iebilde nav varbūt tik specifiska par šo apmēru. Jūsu iebilde ir par to, ka šis pabalsts nerasniedz to mērķi, kuru viņam vajadzētu sasniegt, un līdz ar to mans jautājums ir, vai likumdevējs to ir risinājis un vai likumdevējam tas būtu jārisina. Tas, protams, saistās ar jūsu kritiku, ja es pareizi saprotu, sistēmai kā tādai... Vai jūs varētu pakomentēt šo?

J. Jansons.

Jā, nu faktiski, godātā tiesa, tiešām, mēs runājam par sistēmu, un mēs arī runājam par to, ka šie te pabalsti vai, teiksim, sociālā nodrošinājuma pabalsts konkrēti šajā lietā mēs redzam, ka viņš nerasniedz to mērķi.

Un... jā, mēs sniegtos piekrist viedoklim, ka likumdevējam principa līmenī ir jānosaka, tātad, tvērums un tad valdības uzdevums, protams, ir jau ar attiecīgu metodoloģiju nodrošināt, lai tas vai cits pabalsts, konkrēti šajā gadījumā sociālā nodrošinājuma pabalsts, tiešām sasniedz to mērķi un ir tik pienācīgā adekvātā līmenī, ka cilvēki savas pamatvajadzības var nodrošināt. Bet nu, primāri likumdevējam būtu uzdevums principa līmenī noteikt šos te pamatus un valdības deleģējumā... tātad likumdevējs deleģē valdībai tieši metodoloģiju, un, lai tas regulējums sasniedz to attiecīgo mērķi. Jo šobrīd, pat analizējot sociālā nodrošinājuma pabalsta mērķi, viņš tāds... izlasīt konkrēti viņu nav kur... Tātad interpretācijas ceļā mēs nonākam faktiski pie šī te sociālā nodrošinājuma pabalsta mērķa. Bet tā, ka konkrēti kādā normatīvā aktā tas būtu ierakstīts vai likumā, vai valdības noteikumos, nē, tā tas nav. Tātad, tas nozīmē to, ka valdībai... es atvainojos... parlamentam tad būtu principa līmenī jādefinē tvērums un principa līmenī būtu arī tad faktiski jārunā par metodoloģiju. Un tad attiecīgi deleģējot valdībai piemērot jēdzīgu, saprotamu metodoloģiju, kur mēs saprotam, ka tie minimālie lielumi ir tādi, kas nosedz cilvēka pamatvajadzības.

I. Ziemeļe.

Paldies. Un mans trešais jautājums. Nu, redzat, jūs jau paši esat teikuši, ka personas ar invaliditāti, ar īpašām vajadzībām... šis invaliditātes kritērijs ir aizliegtais kritērijs. Tātad 91. panta otrā teikuma tvērumā tas ir aizliegtais kritērijs un nešaubīgi, arī visos atbilstošajos starptautisko tiesību dokumentos.

Tātad, ja tas ir aizliegtais kritērijs, vai jūs esat konstatējuši, atraduši, tātad, valsts likumos un politikas dokumentos to, vai Latvijas Republika, tātad, veidojot savu politiku attiecībā tieši uz personām ar invaliditāti, veido to tādējādi, lai šīm personām tiktu vismaz zināmā mērā sekmēta viņu iekļaušanās sabiedrībā, ja mēs zinām, ka galvenais mērķis ir šai grupai un arī senioriem, tātad, nodrošināt viņu iekļaušanos sabiedrībā. Nu pēc iespējas nodrošināt.

Vai jūs esat manījis, ka šis pabalsts un saistītā politika ir mērķēta uz šī mērķa vismaz pakāpenisku sasniegšanu?

J. Jansons.

Nu, nešaubīgi, jā. Tātad, šis pabalsts ir mērķēts, lai pakāpeniski nodrošinātu šo te cilvēku iekļaušanos sabiedrībā.

I. Ziemeļe.

Un tā tas arī ir? Jūs piekrītat, ka šis pabalsts uz to arī...

J. Jansons.

Nē, nu tas nav nevienā ārējā normatīvā aktā ierakstīts.

I. Rezevska.

Vai drīkstu papildināt? Jā, es piekrītu tiesībsargam, ka tas mērķis, iespējams, ir tāds, bet šo te desmit un vairāk gadu dīkstāve, ja tā var teikt, vai bezdarbība no tā, ka tas pabalsts ir nemainīgi zems, šo te mērķi mūsu ieskatā nekāda veidā nepiepilda. Tas neveicina šo cilvēku iekļaušanu sabiedrībā. Ja tas pabalsts paliek desmit gadu senā līmenī, neskatoties uz ekonomikas izaugsmi un patērētāju cenu maiņām.

I. Ziemeļe.

Nu, jā, no Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām šis pienākums valstij izriet, tāpēc es gribēju saprast, vai jūs par to runājat, jo tas jums neparādās jūsu pieteikumā.

Tiesnesim Aldim Laviņam ir jautājums. Lūdzu!

A. Laviņš.

Jā, man šis jautājums radās, klausoties kolēģes uzdoto jautājumu un jūsu sniegto atbildi, un tas sasauca ar manis iepriekš uzdoto jautājumu par to, uz kāda pamata šie apgalvojumi par sociālās drošības sistēmas inventarizāciju ir nepieciešams.

Un no jūsu sniegtās atbildes uz manu jautājumu es varēju saprast, ka tās iebildes ir par pabalsta apmēru. Bet, sniedzot atbildi uz kolēģes jautājumu, jūs minat, ka arī likuma regulējums likumu līmenī ir nepietiekams, jo netiek definēti ne mērķi... un arī līdz ar to likumdevējs pamatjautājumus nav izlēmis.

Bet vai jūs, lūdzu, varētu šo aspektu konkretizēt, aplūkojot Valsts sociālo pabalstu likuma 1. pantu, 2. pantu? 1. pantā ir norādīts likuma mērķis, savukārt 2. pantā ir norādīts valsts sociālo pabalstu, visu šo vienpadsmit valsts sociālo pabalstu, mērķis. Tajā ir norādīts mērķis, respektīvi, sniegt atbalstu, kad ir nepieciešami papildu izdevumi, vai kad šīs personas nespēj gūt ienākumus.

Savukārt šā likuma 13. pantā ir norādīti tie gadījumi... ir regulēti tie gadījumi, kuros notiek šā pabalsta izmaksa.

Kas no likuma regulējuma viedokļa tiesībsarga ieskatā ir ar tādiem trūkumiem, ka jūs varētu teikt, ka likumdevējs nav izlēmis visus būtiskos jautājumus attiecībā uz šo pabalsta veidu?

I. Rezevska.

Jā, godātā tiesa... Mūsu ieskatā, ņemot vērā, ka valdība vairāk kā desmit gadu laikā šo te mērķi nav īsti atradusi un sapratusi... tāpat, ja šī pabalsta mērķis ir sniegt atbalstu tiem, kas negūst pietiekamus ienākumus no darba, nu, tad acīmredzot tas jautājums ir jāneregulē vēl detalizētāk likuma līmenī, lai valdībai tas būtu skaidrāk, ja tā varētu teikt.

A. Laviņš.

Respektīvi, likumdevējam pārmetums par regulējuma neesību – tas nebūtu pareizi teikts, bet drīzāk jautājums būtu pārmetums, ka likumdevējs nav pietiekami noregulējis, jūs balstāt uz to, ka valdība neesot saskatījusi šajā regulējumā tos mērķus, ko likumdevējs ir domājis, un pārmetums ir likumdevējam? Kur loģika?

J. Jansons.

Gan – gan. Jo, ja valdība atbildīgi rīkotos un ņemtu vērā to, kas ir ierakstīts jau spēkā esošajos likumos un vispārīgajos tiesību principos, un starptautiskajos cilvēktiesību dokumentos, tad faktiski likumdevējam pārmetumu nebūtu. Bet, ja likumdevējs kaut vai parlamentārās uzraudzības kārtībā nenodrošina tos ārējos normatīvajos aktos noteiktos principus, tad faktiski ir pārmetums gan – gan.

I. Ziemele.

Tiesneši šobrīd ir uzdevuši tos jautājumus, kurus vēlējās uzdot. Es dodu iespēju arī valdības pārstāvei Muižnieces kundzei uzdot jautājumus tiesībsargam. Lūdzu!

J. Muižniece.

Jā. Paldies. Man būtu divi jautājumi.

Pirmais. Cilvēka darbības darbaspējas vecumā tieši atspoguļojas pensijas vecumā saņemtajā materiālajā atbalstā. Vai tiesībsargs uzskata, ka ir samērīgi un taisnīgi pret to sabiedrības daļu, kas veic regulāras sociālās iemaksas sociālās apdrošināšanas budžetā un ir tiesīga saņemt invaliditātes vai vecuma pensiju, celt nodrošinājuma pabalsta apmēru līdz līmenim, kas ir tuvu vai pat vienāds ar pensijas apmēru vai minimālo darba algu, vai arī pret kādu citu lielumu? Tas ir pirmais jautājums.

Un otrs jautājums. Kāda tiesībsarga ieskatā ir personas pašas atbildība izmantot valsts sniegtos atbalsta mehānismus, tostarp, nodarbinātības jomā, lai mazinātu atkarību no valsts un pašvaldības pabalstiem. Paldies.

J. Jansons.

Jā, es sāksu atbildēt ar otro jautājumu. Nu, protams, ikvienam Latvijas iedzīvotājam ir pienākums līdzdarboties tātad, lai nodrošinātu sev pienācīgā līmenī ienākumus, maksājot arī nodokļus, līdz ar to arī, teiksim, solidāri piedaloties valsts sociālās drošības sistēmā.

Bet, atbildot uz pirmo jautājumu, tad man jāsaka tā, ka tā galvenā problēma jau ir tie minimālie līmeņi, teiksim, pabalsta minimālie līmeņi. Un, ja mēs runājam arī par valsts noteikto minimālo atalgojumu, šie 430 eiro, faktiski tie cilvēki jau šobrīd saņemot neto šo minimālo algu, viņi ir uz nabadzības riska sliekšņa, kā tas ir arī atbilstoši Eiropas aprēķiniem. Faktiski, tātad, arī minimālā alga ir par zemu, jo viņa... ja cilvēks saņem minimālo algu, un viņš automātiski ir uz nabadzības riska sliekšņa, tātad, kaut kas ar to minimālo algu nav labi.

Turklāt, ja mēs raugāties arī, pieņemsim, tās sociālās iemaksas, kādas ir no minimālās algas, tad šie te minimālo algu saņēmēji ir arī nākotnē nabagi un, visticamāk, ka tātad būs jāsaņem un jālūdz no pašvaldības vai valsts dažādu pabalstu veidā.

Ja arī mēs raugāties, un tur mums arī bija analīze, kad tika ieviesta šī te nodokļu reforma, mēs analizējām visu, kas attiecās uz iedzīvotāju ienākumu nodokļu tātad atvieglojumiem, tad mēs redzam, ka, ja, pieņemsim, minimālās algas saņēmējs, kuram ir apgādībā vairākas personas, faktiski arī nevar saņemt nekādus atvieglojumus, kas ir noteikti likumā "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli".

Mana kolēģe papildinās...

I. Rezevska.

Jā... Es vēlos papildināt varbūt attiecībā uz to precīzi mērķēto, kā jūs teicāt, vai ir taisnīgi, ka valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta saņēmējs, kurš sasniedz vecuma pensiju, saņem tādu pašu atbalstu no valsts, kā, teiksim, minimālās invaliditātes pensijas saņēmējs vai minimālās vecuma pensijas saņēmējs. Uz to es gribu atbildēt, ka mēs uzskatām, ka nav šim atbalstam jābūt vienādam. Bet, nu, pirmkārt, mēs arī par minimālo vecuma un minimālo invaliditātes pensiju esam teikuši, ka tie minimālie lielumi ir par zemu, bet to, ka viņiem ir jābūt absolūti vienādiem attiecībā ar tādu vecuma pensiju sasniegušo, kurš nav maksājis nodokļus un ne vairāk kā 15 gadus iekļāvies darba dzīvē, mēs neuzskatām, ka tam atbalstam ir jābūt identiskam. Viennozīmīgi nē. Bet tam, ka tam ir jābūt regulāri pārskatītam atbilstoši cilvēka cieņai un ekonomiskajai izaugsmei, to gan mēs uzskatām.

I. Ziemele.

Tā... es saprotu, ka atbildes ir saņemtas uz jautājumiem.

Labi, paldies.

Tādā gadījumā mēs varam pāriet pie Ministru kabineta, tātad, normas autora viedokļa uzklaušanās un Muižnieces kundze, jums vārds, un līdz 30 minūtēm. Lūdzu!

J. Muižniece.

Labdien, godātā tiesa! Cienījamais tiesībsarg!

Papildus iesniegtajam Ministru kabineta atbildes rakstam, kas pievienots lietai, valdības vārdā akcentēšu argumentus attiecībā uz valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta vietu sociālās drošības sistēmā.

Valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts, turpmāk, gan izmantošu saīsinājumu, nodrošinājuma pabalsts, ir daļa no sociālās drošības sistēmas kā universāls pabalsts, kas pienākas pēc vienādiem kritērijiem visām personām, neņemot vērā viņu specifisko situāciju, bet tikai piederību kādai noteiktai grupai pēc vienveidīgām sociālā riska pazīmēm.

Valsts sociālo pabalstu likumā minētais ir nostiprināts attiecībā uz visiem valsts sociālajiem pabalstiem. Tas ir valsts atbalsts, uzsveru, valsts atbalsts, naudas izmaksu veidā, kuru saņem pie noteiktām iedzīvotāju grupām piederīgas personas situācijās, kad ir nepieciešami papildu izdevumi, bet kad šīs personas nespēj gūt ienākumus.

Eiropas Savienība nenosaka vienotu standartu vai dizainu valsts sociālās drošības noteikumiem, aicinot valstis ieviest visaptverošu sistēmu, apdrošinot personu pret tradicionālajiem riska gadījumiem, kā, piemēram, vecums, invaliditāte, bezdarbs. Paralēli ieviešot universālus valsts atbalsta mehānismus un atbalstu iedzīvotājiem, kuri ir grūtībās, nodrošināt ikdienas vajadzības caur nodarbinātību vai valsts atbalsta shēmām apdrošināšanas vai universālo pabalstu veidā.

Vienlaikus ir jānodrošina, lai sociālās drošības sistēma būtu stabila un ilgtspējīga.

Latvija, veidojot savu sociālās drošības modeli, sekojot jau ieviestajām Eiropas sociālā modeļa tradīcijām, 1995. gadā pieņēma sociālās drošības sistēmas konceptu, kas sakņojās pieņēmumā, ka visiem valsts iedzīvotājiem ir jādara iespējams, lai viņi varētu uzturēt paši sevi un savas ģimenes. Tikai tad, ja kāds ir bez darba, slims vai darba nespējīgs vecuma vai citu iemeslu dēļ, jāveic sociālā nodrošinājuma maksājumi.

Ministru kabinets, apzinoties salīdzinoši augstos nabadzības rādītājus Latvijā, vēlas tomēr akcentēt nodarbinātību kā pamatu savas dzīves nodrošināšanai, to uzsverot gan Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā līdz 2030. gadam, gan Latvijas Nacionālajā attīstības plānā 2014.–2020. gadam.

Taču, atgriežoties pie sociālās drošības sistēmas, Ministru kabinets uzsver, ka tā pamatu veido valsts sociālā apdrošināšana, ieskaitot pensijas, universālie valsts

sociālie pabalsti, kā arī pašvaldības sociālā palīdzība un sociālie pakalpojumi, lai nodrošinātu iespējami plašu pārklājumu dažādos riska gadījumos.

Attiecībā uz nodrošinājuma pabalstu, tas ir paredzēts noteiktu vecumu sasniegušām personām un personām ar invaliditāti, kuras dažādu iemeslu dēļ nav uzkrājušas pietiekamu kvalifikācijas periodu vecuma vai invaliditātes pensijas piešķiršanai, vai arī apgādnieka zaudējuma pensijas piešķiršanai viņa nāves gadījumā apgādājamajiem.

Sākotnēji arī sociālās palīdzības sistēma tikai veidojās, tādēļ šādām personām vistālāk izvērtējumam tika piešķirti noteikti naudas līdzekļi sociālās drošības sistēmas ietvaros. Tas nekad neparedzēja nodrošināt visas vai kādas konkrētas vajadzības, taču sniedza zināmu personu autonomiju ģimenei patstāvīgu lēmumu pieņemšanā par līdzekļu izlietojumu.

Pie tam, netika uzskatīts, ka persona ar invaliditāti, ar noteiktu darbaspēju ierobežojumu nevarētu būt ekonomiski aktīva, tādējādi nodrošinot savus pamatienākumus, ko apliecina statistika, ka 2019. gadā gandrīz 30 procenti no nodrošinājuma pabalsta saņēmējiem bija nodarbinātie.

Vēlos uzsvērt, ka saskaņā ar Eiropas Savienības statistiku par ienākumiem un dzīves apstākļiem Latvijā, personām ar invaliditāti nodarbinātības līmenis ir augstāks un bezdarba līmenis ir zemāks nekā vidēji Eiropas Savienībā. Latvijas gadījumā nodrošinājuma pabalsts ir universāls pabalsts, kas atvasināts no apdrošināšanas tiesībām, tādēļ attiecībā uz šāda universāla pabalsta apmēru tas parasti tiek atvasināts no minimālās pensijas, kāda tā būtu strādājošai personai analogiska sociālā riska gadījumā.

Nodrošinājuma pabalsts nekad nevar būt augstāks vai tikpat augsts, kā, atvietojojot pilnvērtīgu dalību darba tirgū caur sociālās apdrošināšanas sistēmu, respektīvi, nosakot noteiktus universālā pabalsta līmeņus, ir svarīgi tos sabalansēt ar citiem ienākumu veidiem, ko persona var saņemt ar regulāri veiktām sociālās apdrošināšanas iemaksām un noteikta laika esamību apdrošināšanas sistēmā. Salāgojot nodrošinājuma pabalsta apmēru ar, piemēram, vecuma vai invaliditātes pensijas apmēru. Pretējā gadījumā tiktu nonivelēta sociālās apdrošināšanas sistēmas būtība, un trūktu motivācijas iesaistīties legālajā nodarbinātībā un no tās izrietošajā, uz individuālām iemaksām balstītajā, apdrošināšanas sistēmā.

Vienlaikus minot četrus blakusefektus, kas var radīt, pirmkārt, ēnu ekonomikas pieaugumu, kas 2018. gadā, atbilstoši Rīgas Ekonomikas augstskolas asociēto profesoru Arņa Saukas un Tāļa Putniņa veiktajiem aprēķiniem, bija sasniedzis 24,2 procentus no iekšzemes kopprodukta.

Otrkārt, nodokļi, tajā skaitā sociālās apdrošināšanas iemaksu iekasēšanas samazināšanos, radot risku noteiktu valsts funkciju veikšanai, tajā skaitā sociālās drošības sistēmas finansēšanai.

Treškārt, sabiedrības nepareizu izpratni par taisnīgumu sabiedrībā jeb sociālās drošības pensiju, pabalstu savstarpējais nesamērīgums var likt šķēršļus sociāli taisnīgas sabiedrības principu īstenošanai.

Ceturtkārt, tas var veicināt cilvēku nonākšanu un ilgstošu atrašanos pabalstu slazdā.

Izmaiņas sociālajā jomā vienmēr ir jāsamēro ar to ietekmi uz iedzīvotāju motivāciju piedalīties darba tirgū.

2013. gadā tika īstenots Pasaules Bankas pētījums “Latvija, kurš ir bezdarbnieks, ekonomiski neaktīvais vai trūcīgais”, kur viena no pētījumu atziņām par sociālo palīdzību, ir nepieciešamība īstenot pasākumus, kas ļautu vienmērīgāk pāriet no sociālās palīdzības pabalsta uz algotu darbu, kā arī nepieciešamība uzlabot atsevišķu aktīvās nodarbinātības pasākumu ieviešanu, tātad lielu uzsvaru liekot uz aktīvo dzīves cikla daļu, vienlaikus atzīstot, ka nav viennozīmīgas atbildes, cik valsts var un cik tai vajadzētu tērēt sociālās drošības izdevumiem.

Tomēr ir iespējams novērtēt, kas būtu jāuzlabo šajā sistēmā.

Arī 2018. gada OECD sava pētījumā “Cilvēku sasaiste ar darba vietām” uzsver, ka darba tirgus politikas pasākumi bijuši efektīvi, taču jāturpina to pilnveidošana, īpašu pieeju veltot ilgstošo bezdarbnieku atgriešanai darba tirgū un tiem cilvēkiem, kas sevi uzskata par nepiemērotiem darba tirgum.

Aktīva līdzdalība sociālās drošības sistēmas uzturēšanai ir noteikta arī deklarācijā par Artura Krišjāņa Kariņa vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību, izvirzot mērķi nodrošināt taisnīgu visu sabiedrības grupu dalību sociālās sistēmas uzturēšanā.

Vienlaikus Ministru kabinets piekrīt apgalvojumam, ka nodrošinājuma pabalsta apmērs ir zems, kā arī ilgstoši nav bijis pārskatīts. Taču pozitīvi ir vērtējams Ministru kabineta lēmums par minimālā ienākuma līmeņa sociālās drošības sistēmā pakāpenisku ieviešanu sākot ar 2020. gadu. Jāmin arī iepriekš veiktās izmaiņas gan attiecībā uz koeficientu noteikšanu 1. un 2. grupas invaliditātes gadījumā ar 2014. gada 1. jūliju, pabalsta apmēra paaugstināšanu apgādnieka zaudējuma gadījumā ar 2017. gada 1. aprīli, kā arī vecuma sliekšņa samazināšanu ar 2017. gada 1. janvāri, no kāda ir tiesības uz nodrošinājuma pabalstu, sasniedzot pensijas vecumu.

Ministru kabinets nevar pievienoties tiesībsarga pieteikumā paustajam, ka valdība, ilgstoši nepārskatot nodrošinājuma pabalstu apmērus, ir pieļāvusi diskrimināciju uz invaliditātes, vecuma un sociālā stāvokļa pamata.

Vēlreiz uzsvēršu, ka kopumā valstī veidotā sistēma primāri ir paredzēta katram ar savu darbu nopelnīt iztiku ikdienā, vecumdienās vai gadījumā, ja iestājas invaliditāte. Tātad, salīdzinoši vienādos apstākļos esošām personām tiek nodrošināts vienādas iespējas iekļauties sociālās apdrošināšanas sistēmā un saņemt atbilstošu atlīdzinājumu no tās. Vienlaikus, ja personai ir konstatējami objektīvi iemesli, kas apgrūtinā pilnīgu

iekļaušanos vai nodrošina tikai daļēju iekļaušanos apdrošināšanas sistēmā, Ministru kabineta noteikumi atbilstoši paredz arī atšķirīgu atbalsta apmēru.

Vienlaikus Ministru kabineta ieskatā atbalsts personām tiek sniegts ne tikai valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta veidā, bet arī arīdzan nodrošinot dažādus citus atbalsta pasākumus, kas ir mērķēti uz specifisku personu vajadzībām.

Sasaistot Satversmes 109. pantā noteikto, ka ikvienam ir tiesības uz sociālo nodrošinājumu vecuma, darba nespējas, bezdarba un citos likumā noteiktajos gadījumos, ar starptautiskajos dokumentos noteikto, pieminot ANO Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas 22. un 25. pantu, ANO Starptautiskā pakta par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām 9., 10. un 11. pantu, pārskatītās Eiropas Sociālās hartas 12. pantu, Ministru kabinets vērs uzmanību, ka, minētajos starptautiskajos dokumentos, sociālās tiesības ir formulētas kā vispārīgi valsts pienākumi, atstājot dalībvalstīm plašas izvēles iespējas šo tiesību realizācijā.

Ministru kabinets atzīmē, ka starptautiskās tiesības uzliek par pienākumu valstij apņemt pieejamo resursu ietvaros un ar atbilstošu līdzekļu palīdzību panākt pēc iespējas pilnīgāku sociālo tiesību īstenošanos.

Jāuzsver, ka sociālo tiesību īstenošana ir atkarīga no katras valsts ekonomiskās situācijas un pieejamiem resursiem. Tā ir cieši saistīta ar katras valsts iespējām.

Jāatzīmē, ka Latvijas nodrošinājuma pabalstam pielīdzināms atbalsts nav noteikts vairumā Eiropas Savienības dalībvalstīs. Lielākoties tās atbalstu sniedz caur ienākumu testētām shēmām vai citiem sociālās palīdzības elementiem. Sociāli atbildīgas valsts princips uzliek valstij pienākumu rūpēties par cilvēka cienīga dzīves līmeņa nodrošināšanu un aizsardzību sociālā riska gadījumā. Tomēr cilvēkam ir arī pienākums rūpēties pašam par sevi un tuviniekiem, un pienākums pašam aktīvi iesaistīties savu sociālo problēmu risināšanā.

Atbilstoši valdības deklarācijā noteiktajam ir apņemšanās pakāpeniski pilnveidot minimālo atbalsta sistēmu, ieskaitot nodrošinājuma pabalsta palielināšanu, kā arī nodrošināt pensiju sistēmas ilgtspējību un pildīt saistības pret nākotnes pensionāriem.

Es citēju tikai divus punktus no valdības deklarācijas, kas apliecina, ka uz visu sistēmu ir jālūkojas kompleksi.

Sekojoši arī starptautiskajos dokumentos noteiktajām vadlīnijām, būtiski aspekti ir ne tikai adekvātums, bet arī sistēmas ilgtspēja, kā arī pieejamo resursu līdzekļi, jeb kādu nodokļu daļu, vēlas, var pārdalīt pārējie nodokļu maksātāji, lai nodrošinātu visas valsts funkcijas, ieskaitot sociālās drošības sistēmas finansēšanu.

Nodrošinājuma pabalsts ir viens no valsts definētajiem pabalstiem, kuru noteiktais apmērs ietekmē vairākus pakalpojumus un to apmērus. Kā, piemēram, nosakot vecuma, invaliditātes, apgādnieka zaudējuma un izdienas pensiju minimālos

apmērus. Tāpēc jebkuras izmaiņas saistībā ar šī pabalsta apmēru, ir jāvērtē kontekstā ar tā ietekmi uz citu pabalstu apmēriem, kas ar to ir saistīti.

Un te es vēlos mazliet pieskarties valsts budžeta aspektam. Pirms katra gada un vidējā termiņa trīs gadu budžeta sagatavošanas tiek apzināti pieejamie fiskālās telpas apmēri, patstāvīgās valsts funkcijas un prognozes par makroekonomisko attīstību, lai uzsāktu valsts budžeta attīstības daļas plānošanu jeb tiek sagatavots jauno politikas iniciatīvu saraksts, pamatojoties uz Nacionālajā attīstības plānā un citos attīstības plānošanas dokumentos noteiktajām prioritātēm un mērķiem. Tādējādi tiek nodrošināta valstī noteikto prioritāšu sasaiste ar valsts budžetā pieejamiem resursiem vidējam termiņam.

Valdība diskutē par papildus valsts budžeta līdzekļu piešķiršanu konkrētajām prioritātēm, izskatot visu, uzsveru visu, ministriju un citu centrālo iestāžu iesniegtos prioritāros pasākumus.

Lai arī, pēckrīzes periodā paplašinoties ekonomiskajai attīstībai, budžeta ieņēmumi ir auguši, tomēr tie ir bijuši nepietiekami, lai segtu visas valsts un pašvaldību budžetu vajadzības bez deficīta. Līdz ar to vēl joprojām valstī, lai segtu visus nepieciešamos izdevumus, ir nepieciešams piesaistīt aizņēmumu budžeta izdevumu segšanai.

Latvijas kopējais vispārējās valdības parāds 2019. gadā veidoja 36,9 procenti no iekšzemes kopprodukta, kas pamatā tika izmantoti pamatbudžeta, pašvaldību un kapitālsabiedrību izdevumu finansēšanai. Tātad, praktiski tas nozīmē, ka minēto var attiecināt arī uz to izdevumu daļu valsts pamatbudžetā, no kura tiek finansēts nodrošinājuma pabalsts. Sabalansējot valsts budžeta iespējas no visām pieteiktajām prioritātēm, 2018. un 2019. gadā netika īstenota koncepcija par minimālā ienākuma līmeni nospraustais mērķis – ieviest metodoloģiski pamatotu minimālo ienākumu līmeni, tajā skaitā attiecībā uz nodrošinājuma pabalstu. Tomēr 2019. gadā valdībā notikušo diskusiju rezultātā tika pieņemts lēmums par koncepcijas mērķu pakāpenisku īstenošanu, sākot ar 2020. gadu, vienlaikus sabalansējot politiskās izšķiršanās un valsts budžeta iespējas.

Jāuzsver, ka pēckrīzes periodā vairākās sociālās drošības pozīcijās ir paaugstinājies atbalsts, tajā skaitā personām ar invaliditāti, arī pensijas vecumu sasniegušajiem, vienlaikus motivējot sociālās apdrošināšanas iemaksu veikšanu, kā arī vidējā un ilgtermiņā sekmējot sociālās apdrošināšanas sistēmu adekvātumu un finansiālās ilgtspējas palielināšanos.

Tādējādi ir ievērota Satversmes tiesas atziņa par to, ka Satversmes 109. pants garantē iedzīvotājiem tiesības uz stabilu un prognozējamu, kā arī efektīvu, taisnīgu un ilgtspējīgu sociālās aizsardzības sistēmu, kura nodrošina samērīgu sociālo nodrošinājumu.

Satversmes tiesa vairākkārt ir vērtējusi tādu normu satversmību, kuras attiecas uz sociālajām tiesībām un atzinusi, ka sociālās un ekonomiskās aizsardzības sistēma, pabalsta veidi un apmēri, kā arī tās uzturēšana, ir pašas valsts ziņā. Šī sistēma ir atkarīga no valsts ekonomiskās situācijas un pieejamiem resursiem. Turklāt valstij ir piešķirama plaša rīcības brīvība, lemjot par sociālo tiesību jautājumu.

Ministru kabinets apliecina, ka Latvija ir sociāli atbildīga valsts, un viens no sabiedrības saliedētības pamatiem ir savstarpējā solidaritāte, kas ir viens no demokrātiskas sabiedrības funkcionēšanas elementiem.

Te vēlētos atsaukties uz Satversmes tiesas jau pausto atziņu, proti, ka sociāli atbildīgas valsts principam par kritēriju kalpo tas, vai likumdevēja izraudzītais risinājums ir sociāli atbildīgs. Sociāli atbildīgs risinājums ir tāds risinājums, kura rezultātā atsevišķu personu tiesiskās intereses tiek saskaņotas ar visas sabiedrības interesēm. Tāpēc ir jāvērtē likumdevēja izraudzītie līdzekļi kopsakarā ar nepieciešamību nodrošināt līdzsvaru starp valsts ekonomiskajām iespējām, visas sabiedrības labklājību un sociāli taisnīgu risinājumu.

Eiropas semestra ietvaros sniegtās rekomendācijas Latvijai konsekventi uzsver nepieciešamību mazināt nabadzību, vienlaikus risinot ilgstošā bezdarba problēmas, pilnveidojot aktīvā darba tirgus politikas pasākumus.

Eiropas Komisija atzīst, ka lai arī Latvijas sniegums attiecībā uz sociālo rezultātu pārskatu rādītājiem ir neviendabīgs, vienlaikus norādot uz salīdzinoši nelielo sociālo pabalstu ietekmi uz nabadzības mazināšanu, tomēr vienlaikus atgādina, ka pabalsta dāsnuma vienkārša palielināšana varētu negatīvi ietekmēt pabalstu saņēmēju motivāciju strādāt, kā arī tiek norādīts uz fiskālās disciplīnas ievērošanas nepieciešamību.

Ministru kabinets uzsver, ka izmaiņas nabadzības mazināšanā ir panākamas tikai īstenojot mērķētu un integrētu politiku visā apjomā. Tas tieši un netieši ietekmē indivīda efektīvas nodarbinātības iespējas un nepieciešamo pakalpojumu pieejamību.

Nodrošinājuma pabalsts nav vienīgais pamatvajadzību nodrošināšanas instruments. Tas sistēmā ir tikai papildus elements, pastāvot arī papildu monetārajam atbalstam gan pakalpojumu un atvieglojumu veidā. Tas rada pozitīvu ietekmi nodrošinājuma pabalsta saņēmējiem izdevumu aprēķinā, vienlaikus valdībai turpinot virzību uz koncepcijas "Par minimālo ienākumu līmeni" pilnīgu ieviešanu.

Ministru kabineta ieskatā 2009. gada 22. decembra Ministru kabineta noteikumi Nr. 1605 "Noteikumi par valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta un apbedīšanas pabalsta apmēru, tā pārskatīšanas kārtību un pabalstu piešķiršanas un izmaksas kārtību" 2. punkts atbilst Satversmes 1. pantam, 91. panta otrajam teikumam un 109. pantam.

Paldies.

I. Ziemele.

Tā. Paldies, Ministru kabineta pārstāvei Muižnieces kundzei.

Tātad, tagad sekos tiesnešu jautājumi. Tiesnese Sanita Osipova, lūdzu!

S. Osipova.

Jā, jūs sniedzāt ļoti daudz interesantu, vispārīgu informāciju, bet brīžiem man radās jautājums, kā tas attiecas uz šo lietu, un tāpēc es jums uzdošu sākumā pāris konkretizējošus jautājumus.

Un pirmais no tiem būs, kāds Ministru kabineta ieskatā ir tas subjekts, uz kuru ir mērķēts sociālā nodrošinājuma pabalsts? Kas ir tā persona, kura saņem šo pabalstu?

J. Muižniece.

Tātad Valsts sociālo pabalstu likums arī nosaka mērķa grupas, kuriem ir jāpiešķir valsts sociālā nodrošinājuma pabalsti. Un tās ir personas, kuras nesaņem šo atbalstu no sociālās apdrošināšanas sistēmas. Un tas galvenais iemesls, kādēļ viņām netiek piešķirts šis atbalsts no sociālās apdrošināšanas sistēmas – šīm personām nav uzkrāts pietiekams apdrošināšanas stāžs.

S. Osipova.

Kas ir šīs personas, kurām nav uzkrāts pietiekams apdrošināšanas stāžs? Jo pats likums nosaka, kas ir šīs personas un nosaka arī iemeslu, kāpēc viņām nav tas darba stāžs, vismaz daļai.

J. Muižniece.

Tātad, pensijas vecumu sasniegušajām personām ir jābūt šobrīd vismaz 15 gadiem, lai būtu tiesības uz valsts vecuma pensiju, savukārt, lai piešķirtu invaliditātes pensiju, ir jābūt vismaz 3 gadiem apdrošināšanas stāžam. Un, ja šīm personām neizpildās šie kritēriji, līdz ar to tādā gadījumā tiek piešķirts valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts vai nu vecuma gadījumā, vai personai ar invaliditāti.

S. Osipova.

Tātad, paldies.

Es ceru, ka Ministru kabinets apzinās, ka mērķauditorija sociālās nodrošināšanas pabalsta saņemšanai ir personas ar smagu invaliditāti, tostarp, invalīdi kopš bērnības un personas, kuras vecuma dēļ vairs nevar strādāt.

Un sakiet, lūdzu, kā jūs attiecināt šo savas, lielākās daļas jūsu runas bija par to, lai persona nenonāktu pabalstu slazdā, lai notiktu atgriešanās darba tirgū un kā tas korelē ar manis minēto konkrēto mērķauditoriju. Un, ja tas korelē ar šo mērķauditoriju, tad ko Ministru kabinets dara, lai personas ar invaliditāti varētu iesaistīties darba tirgū?

J. Muižniece.

Tātad šis valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts attiecas ne tikai uz smagiem invaliditātes gadījumiem...

S. Osipova.

Es šobrīd prasu par šīm personām...

J. Muižniece.

Jā... tātad, valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts ir viens no elementiem. Tātad, personām ar invaliditāti un smagas invaliditātes gadījumā ir iespēja no valsts, ir tiesības saņemt dažādu atbalsta mehānismu.

Un viens no tiem smagas invaliditātes gadījumā ir īpašas kopšanas pabalsts un transporta izdevumu kompensācija. Tas ir no valsts atbalsts, plus arī vēl ir atbalsts no pašvaldības. Tā, piemēram, asistenta pakalpojums un arī citu pakalpojumu veidā.

Ņemot vērā, ka lielākā daļa no nodrošinājuma pabalsta saņēmējiem ir personas ar invaliditāti un no tām lielākā daļa ir kopš bērnības, līdz ar to ir pieņemts arī lēmums no 2014. gada 1. jūlija garantēt pabalsta apmēru, un, tātad, nosakot lielāku šo koeficientu tieši personām ar 1. un 2. grupas invaliditāti.

Savukārt šīs pabalsta atšķirības vispārējā gadījumā un personām, kurām invaliditāte iegūta no bērnības, šīs atšķirības jau ir būtībā no 1997. gada, tātad, sākotnēji jau tika pieņemts lēmums par to, ka šīs personas ir nepieciešams aizsargāt vairāk šī pabalsta ietvarā.

Savukārt, runājot par personām, kuras sasniegušas noteikto vecumu, sākotnēji bija noteikts likumā, ka šo pabalstu ir iespējams saņemt tikai pārsniedzot 5 gadus noteikto pensijas vecumu, taču pēc Labklājības ministrijas priekšlikuma Saeima pieņēma šo lēmumu grozīt likumu, ka šīm personām ir tiesības, sasniedzot pensionēšanās vecumu, uzreiz, ja nav tiesības uz apdrošināšanas vecuma pensiju, ir tiesības saņemt nodrošinājuma pabalstu.

Jāsaka tā, ka, cik man ir zināms no ierakstiem, kādas notikušas diskusijas ir Sociālo un darba lietu komisijā, arī par šo jautājumu nebija viennozīmīgs tāds "jā" no deputātu puses, tātad bija diskusijas par to, vai vispār šīm personām ir tiesības uz jebkādu šo valsts atbalstu, jo šis pienesums sociālas apdrošināšanas sistēmā ir bijis ļoti neliels.

Paldies.

S. Osipova.

Un lūdzu par to otro jautājumu, kas man arī liekas ne mazāk būtisks, jo mums jau ir otrā lieta, kur mēs skatām soc. atbalsta sistēmu, soc. apdrošināšanas sistēma tiek minēta.

Un valsts uzstādījums ir tāds, lai pēc iespējas visas personas, kas saņem pabalstu, atgrieztos darba tirgū. Un, ja invalīds ir darba spējīgā vecumā, vai Ministru kabinetam ir kādi plāni, vai Ministru kabinets domā veikt kādus pasākumus, kas ļautu iekļauties personām ar invaliditāti darba tirgū?

J. Muižniece.

Jā, protams. Ja mēs aplūkojam personas ar invaliditāti atkarībā no iegūtās invaliditātes grupas, tad personām 1. invaliditātes grupas gadījumā, tiek izmantots lielāks atbalsts caur šiem citiem papildinošiem pabalstiem, vai pakalpojumu veidā, jo šo personu nodarbinātības līmenis ir zemāks.

Savukārt, ja mēs runājam par 2. grupu vai 3. grupu, kur darbaspēju zudums ir salīdzinoši zemāks, tad arī ir vērojama lielāka iesaiste darba tirgū.

Un, runājot par šiem papildus atbalsta mehānismiem, tātad, kopš Latvija ir ratificējusi 2010. gadā ANO Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām, tātad, konsekventi arī tiek ieviesti visdažādākie šie atbalsta mehānismi, lai cilvēks varētu vairāk integrēties sabiedrībā un arī darba tirgū.

Un šeit noteikti ir jāuzteic Nodarbinātības valsts aģentūras sniegtie atbalsti, kas ir speciāli mērķēti personām ar invaliditāti un no tā arī izrietošiem pozitīviem rezultātiem, un proti, ka 36 procenti pēc iesaistīšanās Nodarbinātības valsts aģentūras aktīvajos nodarbinātības pasākumos, ir spējuši atrast darbu un noturēties darba tirgū.

Tāpatās noteikti gribētu...

S. Osipova.

Sakiet, šie dati ir par visiem bezdarbniekiem, vai par invalīdiem?

J. Muižniece.

Par invalīdiem. Tātad, manis minētie procenti ir tieši par invalīdiem. Jā...

Un arī gribētu no savas puses uzsvērt 2018. gada 1. aprīlī Sociālā uzņēmuma likuma spēkā stāšanos, kur arī, tātad, viena no mērķa grupām ir personas ar invaliditāti.

Lūk. Un noteikti arī ir uzsverams valsts finansētie, bet pašvaldības administrētie asistenta pakalpojumi, kur arī viens no šiem pakalpojuma mērķiem, tātad, ir cilvēku nokļūšana uz/no darba vietas.

Paldies.

S. Osipova.

Tā... Paldies.

Sakiet, lūdzu, kā Ministru kabinets saskata, kāds ir valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta mērķis, ko likumdevējs ir ielicis šajā pabalstā? Kādas vajadzības par šo pabalsta summu personai būtu jāsedz?

J. Muižniece.

Jā. Kā tas arī tika minēts manā papildus runā par šī pabalsta mērķi. Šī pabalsta mērķis nav nodefinēts noteiktu pamatvajadzību segšanai.

Tātad Valsts sociālo pabalstu likumā ir noteikts vispārīgs mērķis, šis ir valsts atbalsts. Ar to tad arī tiek izteikts, ka tas ir viens no papildu elementiem visā kopējā sociālās drošības sistēmā.

S. Osipova.

Nerunāsim, lūdzu, šobrīd par sistēmu. Par sistēmu jūsu runā bija diezgan. Ministru kabinets nosaka summu, kuru persona saņem. Ir jābūt skaidrībai, priekš kā šī summa ir? Kāds ir šī pabalsta mērķis?

J. Muižniece.

Tātad, šī pabalsta mērķis ir, personai nonākot noteiktā situācijā, sniegt valsts atbalstu, ja tai nav tiesību saņemt vai vecuma pensiju vai invaliditātes pensiju. Bet jebkurā gadījumā šim atbalstam ir jābūt samērojamam ar to, ko persona var saņemt, veicot sociālās apdrošināšanas iemaksas un nopelnot vai nu vecuma pensiju, vai invaliditātes pensiju.

S. Osipova.

Es vēlētos vēlreiz uzdot to pašu jautājumu, kas bija no sākuma, jo tiesai ir jāsaprot. Jūs nosakāt summu, ko persona saņem. Personai citu ienākumu nav. Valsts to zina. Nopelnīt šos citus ienākumus viņa nav spējīga objektīvu iemeslu dēļ. Bieži vien, nekad nav bijusi spējīga nopelnīt nekādus ienākumus, objektīvu iemeslu dēļ. Viņa nav varējusi strādāt, un viņai nav šis sociālās apdrošināšanas stāžs, jo, piemēram, tas ir invalīds kopš bērnības.

Sakiet, lūdzu, kādām vajadzībām ir mērķēts šis nevis atbalsta pasākums... atbalsts ir tad, kad kaut kas nāk pa virsu, šis ir pamats. Valsts zina, ka personai nekas cits nav un nepienākas.

Kādām vajadzībām ir mērķēts šis pabalsts?

J. Muižniece.

Šī pabalsta aprēķināšanā nav noteikts mērķis pamatvajadzību nodrošināšanai. Tātad šī ir papildus valsts... nevis papildus, bet valsts sniegtais atbalsts personām, kurām... vēlreiz uzsveru... nav tiesību saņemt šo atvietošanu vecuma vai invaliditātes pensijas apmērā.

S. Osipova.

Vai es jūs pareizi saprotu, ka valsts ir tik laipna un iedod tiem, kuriem nekas nepienākas, summu, kura nav ne ar ko saistīta, tostarp nav saistīta ar pamatvajadzību apmierināšanu?

J. Muižniece.

Valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts ir viens no elementiem...

S. Osipova.

Es atvainojos, ka es jūs pārtraucu... Mēs vienkārši procesuālās ekonomijas dēļ... Mēs dzirdējām šo, ka tas ir viens no elementiem. Jūs minējāt kopšanas pabalstu, jūs minējāt asistenta pabalstu, bet tā nauda jau neaiziet tai personai, kuru kopj vai kurai asistē. Viņa aiziet kopēja vai asistenta algošanai.

Kur Ministru kabinets redz tos līdzekļus, no kuriem savas pamatvajadzības apmierināt personai, kura, piemēram, ir invalīds kopš bērnības, kuru kopj, kurai asistē, kurai varbūt pašvaldība izmaksā mājokļa pabalstu, bet no kā viņai, piedodiet, pirkt pārtiku un higiēnas preces?

J. Muižniece.

Jā, bet es tomēr vēlreiz vēlos arī uzsvērt, ka... tajā gadījumā... līdzīgi tāpatās, ja persona caur nodarbinātību, vai caur minimālo vecuma pensiju nespēj nodrošināt savas pamatvajadzības, ieslēdzas nākamais šis elements, un tas ir palīdzība no sociālās palīdzības – GMI atbalsta veidā vai dzīvokļa pabalsta veidā.

Un jebkurā gadījumā, tātad, šī persona, piemēram, ar invaliditāti ir kādas mājsaimniecības loceklis, un tas ir skatāms kopējā mājsaimniecības ieņēmumu ietvarā.

S. Osipova.

Paldies. Jūsu atbildi sapratu.

Nezinu, vai tas ir tas, ko likumdevējs ir šo pabalstu radot domājis par šī pabalsta mērķi, bet vismaz šobrīd ir skaidrs, ko Ministru kabinets ar to domā.

Vai es pareizi saprotu, ka, šo pabalstu nosakot, tiek ņemti vērā tie 20 procenti no ienākumu mediānas? Ja es pareizi saprotu, tad kā mēs esam nonākuši pie tiem 20 procentiem, kādu aprēķinu, kādu procesu, kādas metodoloģijas rezultātā?

J. Muižniece.

Tātad, valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts ir arī viens no minimālo ienākumu līmeņa koncepta ietvariem, kur, tātad, Labklājības ministrija piedāvāja Ministru kabinetam, un arī Ministru kabinetā šis lēmums tika pieņemts, par to, ka gan valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts, gan no tā izrietošajām minimālajām pensijām, gan arī

GMI pabalsta noteikšanai tiek izmantots metodoloģiski šis rādītājs un, konkrēti runājot par monetāro atbalstu, 20 procenti no mediānas. Un, tātad, mērķis bija noteikt 99 eiro. Nepietiekamu līdzekļu ietvaros, tātad, tika pieņemts lēmums to ieviest pakāpeniski, nosakot šo bāzi 80 eiro no šī gada vispārējā gadījumā, savukārt personām ar invaliditāti kopš bērnības – 122,69 eiro.

S. Osipova.

Paldies. Sakiet, lūdzu, kāpēc tieši 20 procenti? Un vai tad tie 99 eiro būtu tie 20 procenti, kurus mēs šobrīd tomēr pat nevaram atļauties?

J. Muižniece.

Jā. Tātad, 99 eiro ir šie 20 procenti no mediānas lieluma. Tātad, tā bija valsts izšķiršanās par to, ka šie 20 procenti no mediānas tiek noteikti kā lielais ietvars, nosakot trūcīgas personas līmeni, savukārt, ja mēs runājam par monetāro atbalstu, vēlreiz uzsveru, tas ir nodrošinājuma pabalsts, tas ir bāze aprēķinot minimālās pensijas un minimālās invaliditātes pensijas, un arī bāze, nosakot valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu.

S. Osipova.

Un sakiet, lūdzu, metodoloģija šo visu nosakot...

J. Muižniece.

Tātad, metodoloģija ir, izmantojot Eiropas Savienības praksi... tātad, ņemot vērā arī Latvijas situāciju un, piemērojot šo ekvivalento vērtību lielāku par nākamo māsaimniecības locekli, un ar bērniem. Līdz ar to, tātad, Latvijas gadījumā šī izvēlētā metodoloģija ir labvēlīgāka attiecībā uz personām.

S. Osipova.

Paldies.

Noteikumu 1605. 3. punkts nosaka, ka pabalsta apmēru pārskata Ministru kabinets pēc labklājības ministra ierosinājuma atbilstoši valsts budžeta iespējām, kā arī izvērtējot ekonomisko situāciju valstī un ņemot vērā Centrālās statistikas pārvaldes noteikto vidējo faktisko patēriņa cenu indeksu.

Tā kā, kopumā skatoties, pabalstiem vajadzētu sekot ekonomiskajai izaugsmei un vienlaicīgi arī to, cik preces maksā tirgū.

Labklājības ministrijas viedoklī 7. lappusē ir skaidri un gaiši pateikts, ka neviens cits indikators vai kritērijs, izņemot valsts budžeta iespējas, nav ticis ņemts vērā, nosakot pabalsta apmēru. Tātad, ekonomiski līdz 2020. gada pavasarim valstī bija nemainīga ekonomiskā izaugsme.

Un tāpēc man tas jautājums ir par to, cik reizes 1605. noteikumu darbības laikā labklājības ministrs ir rosinājis pabalstu paaugstināt, pie kam šos vecos noteikumus ņemsim, tos 2009. gada noteikumus, tāpat, līdz 2019. gadam, kad notika šis paaugstinājums. Cik reizes labklājības ministrs ir rosinājis pabalstu paaugstināt?

Tālāk. Kopš krīzes laika desmit izaugsmes gadus šis pabalsts netika pārskatīts. Vai tas nozīmē, ka Ministru kabinets pats neievēro to, ko ir noteicis sev kā saistošu un neievēro to, ka ir jāskatās arī uz patēriņa cenu indeksu un uz ekonomisko situāciju valstī?

Un vēl pie šī jautājuma es gribētu zināt, kā ir mainījies Centrālās statistikas pārvaldes noteiktais, vidējo faktisko patēriņa cenu indekss šajā laikā? Tātad, par pēdējiem desmit gadiem.

J. Muižniece.

Jā, jāsaprata tā, ka šim pabalstam ir tāda ļoti gara vēsture. Sākot jau kopš Latvijas neatkarības atgūšanas, tāpat, kad transformējās vispār kopējā sociālās drošības sistēma, tajā skaitā pensiju sistēma, tad savulaik pensijas aprēķins sastāvēja no divām daļām – šī sociālā pensija un papildu pensija.

1996. gadā, tāpat, pārejot un vēlreiz pārskatot, kāda tad Latvijā ir šī kopējā sociālās drošības sistēma, gan pensiju sistēma, tāpat, tika atdalīta šī daļa, saucamā sociālā pensija, no šīs pensiju aprēķināšanas un izvēloties savu tālāko pensijas aprēķināšanas formulu, bet savukārt vienlaikus domājot, kā palīdzēt šiem cilvēkiem, kuriem nebūs pietiekams šis apdrošināšanas stāžs.

Nu, lūk. Un, tāpat, šī sociālā pensija savulaik tika transformēta caur valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu, un tas sākotnējais noteiktais apmērs, kas izrietēja no šīs pensijas aprēķina formulas... ar šodienas tādu skatienu tas varētu būt vai nu no tālaika aprēķina formulas – 30 procenti no vidējās tautsaimniecības algas pēdējā ceturksnī, – tāpat konkrēti tas bija 1995. gada pēdējais ceturksnis, – vai arī 90 procenti no minimālās algas, un, tāpat, sākotnēji tas tika noteikts kā 25 lati toreiz.

Laika gaitā ir arī šis pabalsts bijis paaugstināts un, kā jau es arī minēju, 1997. gadā tika pieņemts lēmums noteikt atšķirīgāku un lielāku apmēru personām, kurām ir invaliditātes kopš bērnības.

Atkāpjoties jau tādos pēdējo desmit gadu laikā, 2013. gadā Labklājības ministrija bija iesniegusi informatīvu ziņojumu, kur bija, tāpat, ļoti plašs izvērtējums par to, kā šim pabalstam ir tālāk jāattīstās, vienlaikus ņemot vērā šo aspektu... to sasaisti arī ar nopelnītajām invaliditātes pensijām. Tātad, to, ka... ir divi aspekti: viens ir tas, ka jābūt lielākam šim atbalstam personām ar 1. un 2. grupu un vienlaikus, lai, tāpat, būtu šī sasaiste ar minimālajām invaliditātes pensijām, lai būtu šis samērīgs balanss. Un vienlaikus arī šajā ziņojumā tika izvērtētas patēriņa cenu indeksa izmaiņas.

Tika pieņemts lēmums, balstoties uz Labklājības ministrijas iesniegtajiem aprēķiniem un pamatojumiem, kā ir jāpiemēro indekss 1,3 1. grupas invaliditātes gadījumam un 1,2 2. grupas invaliditātes gadījumā, aprēķinot nodrošinājuma pabalstu.

Un Ministru kabineta noteikumos noteiktais par to, ka tiek vērtēts ņemot vērā budžetu, ņemot vērā makroekonomisko attīstību, Centrālās statistikas pārvaldes publicētās patēriņa cenas un indeksus, tas ir ieteikums. Tas ir ieteikums, bet ne formula. Piemēram, arī pensijas tiek indeksētas ar patēriņa cenu indeksu, kur ir noteikta jau konkrēta formula Ministru kabineta noteikumos.

Līdz ar to, tāpat, tas ir ieteikums, kādi ir šie kritēriji, pēc kā var pārskatīt. Un, tāpat, jau tālāk izstrādājot un pieņemot 2014. gadā šo minimālo ienākumu līmeņa konceptu, kas gan var būt šķietami bija vieglāk izstrādāt šo metodoloģiju un vienoties par metodoloģiju, kāda tiek piemērota visiem šiem pašiem zemākajiem atbalsta mehānismiem, bet bija grūtāk vienoties par to, kādas ir valsts budžeta iespējas.

Un, tāpat, Labklājības ministrija iesniedza 2018. gada budžetam, 2019. gada budžetam, un tikai 2020. gada budžeta ietvaros tika rasta iespēja pakāpeniski palielināt šī pabalsta lielumu, ņemot vērā šo nu jau metodoloģiski noteikto lielumu. Paldies.

S. Osipova.

Paldies. Vai es jūs pareizi sapratu, ka šo gadu laikā ir trīs reizes – ir bijuši divi neveiksmīgi mēģinājumi un tad ar trešo mēģinājumu izdevās šo pabalstu pacelt.

J. Muižniece.

Jā, tā tas varētu arī būt.

Un vēl arī noteikti es no savas puses gribu uzsvērt, kas varbūtās nav tieši pabalsta palielinājums, bet tomēr sasniedz lielāku mērķa grupu un to arī parāda statistika, ka divreiz ir palielinājušies... vairāk kā divreiz ir palielinājušies sasniedzamais atbalsts ar to, ka tika samazināta šī robeža, no kura ir iespējas saņemt nodrošinājuma pabalstu, sasniedzot noteiktu pensionēšanās vecumu. Tas arī ir ļoti būtisks uzlabojums.

S. Osipova.

Paldies. Nedaudz par citu jautājumu.

Tāpat, jūs vairākas reizes minējāt, ka šis pabalsts ir daļa no sistēmas. Vai Ministru kabinetam ir kāda atgriezeniskā saite par to, kā šī sistēma strādā Latvijas pašvaldībās, jo tā otrā puse ir uz pašvaldību pleciem, un kādu atbalstu saņem bagātās, trūcīgās pašvaldībās, proti, vai Ministru kabinets monitorē šo situāciju, kā iet ar pabalstiem Latvijas Republikā, kā tas notiek pašvaldībās. Jo galu galā pašvaldību uzraudzība arī ir VARAM ministra un Ministru kabineta atbildība.

J. Muižniece.

Ministru kabineta rīcībā nav konkrēti skaitļi par to, kādā veidā kopējais valsts un pašvaldību atbalsts attiecas uz individuālu gadījumu. Bet, ja var, tad piebilstot attiecībā par valsts sniegto atbalstu, tad jebkurā gadījumā, ja 2. un 3. grupas invaliditātes gadījumā šis kopējais atbalsts vairāk ir saskatāms caur šo nodarbinātības aspektu, savukārt 1. invaliditātes grupai, esot tiesībām arī saņemt citus šos valsts pabalstus. Šis te grupu pārklājums, kuras saņem vairākus šos valsts sniegtos atbalstus, ir lielāks 1. invaliditātes grupai.

Un vēl, tāpat, arī runājot par visiem šiem iespējamajiem papildu atbalstiem, tiem, gan to, ko valsts nodrošina pakalpojumu veidā – vai tie ir tehniskie palīgīdzekļi, vai cits atbalsts, – šis personu pārklājums palielinās gadu no gada, gan arī izdevumi, tāpat, ar to saprotot, ka šis atbalsts sasniedz arvien vairāk personas. Paldies.

S. Osipova.

Paldies par atbildi.

Vēl tikai divi jautājumi. Lietas materiālos mums ir minēts Ministru kabineta iesniegtais plāns minimālo ienākumu atbalsta sistēmas pilnveidošanai 2020.–2021. gadam. Un jau šobrīd, cik saprotams, plānu īstenojot ir nobīdes no plānotā pabalsta palielinājuma.

Kā Ministru kabinets to redz? Vai, ņemot vērā apstākļus šobrīd, plāns varētu tikt īstenots paredzētajos termiņos?

J. Muižniece.

Tāpat, ja runājam par valsts daļu, tāpat nodrošinot šo metodoloģiski pamatotu šo minimālo pabalstu un pensiju noteikšanu, tad jau ir vērojamas atkāpes. Ir pieņemts lēmums par šīs koncepcijas un šī plāna pakāpenisku ieviešanu sākot ar 2020. gadu. Iespējams, ka, pamatojoties uz Labklājības ministrijas iesniegtajiem aprēķiniem, plāna īstenošana tiks turpināta arī 2021. gadā, vienlaikus ņemot vērā pašvaldības, tāpat, šo pausto, ka līdz ko valsts savā pusē būs veikusi šīs te paaugstināšanas iespējas, tajā brīdī arī pašvaldības ir gatavas sniegt, pārskatīt savu atbalstu.

S. Osipova.

Jā, paldies.

Un pēdējais jautājums. Lietas materiālos mums tiek minēts arī Pasaules Bankas 2013. gada pētījums. Tāpat pieminēti plāni, koncepcijas, rīcībpolitikas un citi izvērtējumi... Vai bez šiem plānošanas dokumentiem ir izdarīts kaut kas reāls, lai novērstu šajās pētījumos, Pasaules Bankas 2013. gada pētījumā, atklātos trūkumus, kas bija konstatēti attiecībā tieši uz valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu un visu sociālās drošības sistēmu kopumā.

J. Muižniece.

Jā, protams, šajos pētījumos minētās atziņas ir attiecināmas uz visu sistēmu kopumā. Tātad, arī Ministru kabinets neapšaubā to, ka šie minimālie ienākumu līmeņi ir zemi, tie ir jāpārskata. Tātad, notiek lēna, varbūt ne tik pietiekami ātra, bet tomēr konsekvence virzībā uz šo paaugstinājumu.

Tajā pašā laikā ir ļoti liels aspekts likts uz aktīvajiem nodarbinātības pasākumiem, gan arī izmaiņas Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā par to, ka šiem cilvēkiem... lai šos cilvēkus motivētu atgriezties darba tirgū, vienlaikus tātad nerodot vēlmi saņemt šos pabalstus no pašvaldībām, paredzot mērenāku iziešanu no sociālās palīdzības sistēmas. Tāpatās arī ir ieviesti dažādi pasākumi, lai veicinātu šo iekšējo migrāciju mobilitātes pabalsta, atbalsta veidā un citi atbalsta mehānismi. Paldies.

S. Osipova.

Paldies, jums par atbildi.

I. Ziemele.

Paldies tiesnesei Osipovai. Tiesnese Daiga Rezevska. Lūdzu!

D. Rezevska.

Jā, paldies.

Sakiet, lūdzu, man ir jautājums, balstoties uz to, ko jūs atbildējāt uz iepriekšējiem jautājumiem. Jūs minējāt, ka šim sociālā nodrošinājuma pabalstam Ministru kabineta ieskatā ir jābūt... un jūs sakāt – samērojamam ar tām summām, ko, tātad, saņem tie cilvēki, kuri ir pakļauti sociālās apdrošināšanas sistēmai. Es tā pareizi sapratu jūs?

Un tad mans jautājums ir par to... šajā samērojamības aspektā... Vai šajā aspektā Ministru kabinetam ir kāda metodoloģija, kā šī samērošana izpaužas? Vai šie 99 plānotie eiro būtu bijuši tie, kas būtu samēroti ar kādu no tām summām, kas izriet no sociālās apdrošināšanas sistēmas? Tātad, jautājums ir, kā šī samērošana notiek reāli? Ar kādas metodes, metodoloģijas palīdzību? Paldies.

J. Muižniece.

Jā. Tātad, Ministru kabinetam izvēloties pārskatīt pašus zemākos vai kā pamatbāzes lielumus sociālās drošības sistēmā kā nodrošinājuma pabalsta, minimālās vecuma un invaliditātes pensijas, tās ir savstarpēji saistītas. Tātad, ja mēs nosakām bāzi... nu, pieņemsim, runājot šobrīd par 80 eiro, kas ir noteikts kā šī pakāpeniskā pāreja, vai šis mērķis nākamajam gadam ir 99, tas ir pamats arī nosakot minimālās invaliditātes pensijas un minimālās vecuma pensijas.

Un, tātad... nosakot... piemērojot arī noteiktus koeficientus attiecībā uz minimālajām invaliditātes pensijām vai minimālajām vecuma pensijām, tātad, šai starpībai tomēr ir jābūt motivējošai, un atšķirībai ir jābūt pietiekamai. Ja cilvēkam nav bijis pietiekamas kvalifikācijas periods, lai kvalificētos uz apdrošināšanas pensiju, vai arī šis kvalifikācijas periods ir bijis un personai tiek piešķirta vai nu vecuma, vai invaliditātes pensija.

Un plus vēl šai samērojamībai ir jābūt ar to, kādu pensiju cilvēks ir pats nopelnījis, tātad, ja viņam netiek piemērots šis valsts atbalsts minimālās vecuma pensijas vai minimālās invaliditātes pensijas apmērā.

Un šeit es arī gribētu varbūt pieminēt iepriekšējā tiesas sēdē pausto Latvijas Bankas šo novērtējumu par to, cik minimālā alga ir samērojama ar vidējiem ienākumiem tautsaimniecībā, ko Latvijas Banka atzina par samērojamiem.

Līdz ar to veicot tādu analogiju, kāds ir gan nodrošinājuma pabalsta apmēra samērojamība ar minimālo invaliditātes pensiju, vai, piemēram, ar nodrošinājuma pabalsta samērojamību ar paša cilvēka nopelnīto pensijas apmēru.

D. Rezevska.

Paldies.

I. Ziemele.

Paldies tiesnesei Rezevska. Tiesnesis Aldis Laviņš. Lūdzu!

A. Laviņš.

Jā... paldies, Muižnieces kundze, man divi jautājumi jums.

Pirmais ir saistīts ar, šķiet, ka vairākkārt uzdotajiem manas kolēģes tiesneses Osipovas kundzes jautājumiem par to, kādām vajadzībām ir šis pabalsts. Kādu vajadzību nodrošināšanai šis pabalsts kalpo?

Un es vēlējos vaicāt, vai valsts sociālie pabalsti nav daļa no sociālās palīdzības sistēmas?

J. Muižniece.

Nodrošinājuma pabalsts nav daļa no sociālās palīdzības sistēmas. Tā ir daļa no sociālās drošības sistēmas, tātad, kura sastāv no trim līmeņiem – tātad sociālā apdrošināšana, universālie valsts sociālie pabalsti un sociālā palīdzība – GMI un sociālo pakalpojumu ietvarā.

Līdz ar to, varbūt man nākas vēlreiz un vēlreiz uzsvērt.... Šie visi elementi ir savstarpēji papildinoši, un šeit es arī noteikti gribētu vērst uzmanību uz to, ka patiesībā tāds nodrošinājuma pabalsts nebūt nav visās valstīs. Ja mēs runājam par attīstītajām valstīm, tad tikai kopumā ir trijās valstīs – Latvijā, Čehijā un Luksemburgā... ar ļoti

dažādu iedzīvotāju ienākumu līmeni valstīs ir nodrošinājuma pabalsts. Lielākoties tās ir valstis... ja nav tiesības uz apdrošināšanas pabalstu vai pensiju, tātad, cilvēks automātiski nonāk... un, ja viņam nav citu ienākumu, automātiski nonāk sociālās palīdzības redzeslokā, kā tas, piemēram, ir Lietuvā.

A. Laviņš.

Jā. Labi.

Kāpēc jūs lietojat šādu raksturojumu – trīs līmeņi. Jūs šo sociālās drošības sistēmu redzat tādā vertikālē? Vai tomēr šie elementi – sociālās apdrošināšanas sistēma, valsts sociālie pabalsti un pašvaldības sociālie pabalsti ar pašvaldību pakalpojumiem – atrodas tādā horizontālā izkārtojumā?

No jūsu teiktā varētu saprast, ka tas ir tāds vertikāls izkārtojums. Noraksturoset, lūdzu, šo? Kāpēc šī vertikāle bija sadzirdama jūsu atbildē?

J. Muižniece

Tie noteikti ir horizontāli atbalsta mehānismi. Tātad, visupirmais un pati galvenā ir šī sociālā apdrošināšana, kas var arī būt paralēla ar kādu universālo pabalstu, piemēram, ar ģimenes valsts pabalstu.

Savukārt tajā brīdī, ja cilvēkam nav atbalsta no sociālās apdrošināšanas, kā mēs runājam šajā gadījumā par nodrošinājuma pabalstu, tad šinī brīdī iestājas vertikālais, par to, ka viņam ir nākamais līmenis šī valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta izskatā, bet vienlaikus persona var saņemt arī ģimenes valsts pabalstu. Tā ir atkal horizontāle.

Un tālāk nākamais. Ja visi šie ienākumi ir nepietiekami, viņš nonāk...

A. Laviņš.

Nu, ja jūs sociālās drošības sistēmu noraksturojāt kā tādu, kurā ir vairāki elementi, kas atrodas horizontālā līmenī, tad sakiet, lūdzu, kāpēc Sociālās palīdzības un sociālo pakalpojumu likuma mērķis ar definētām cilvēka pamatvajadzībām un ar mērķiem, kādiem nolūkiem šī sociālā palīdzība tiek sniegta, nebūtu attiecināms uz valsts sociālajiem pabalstiem?

J. Muižniece.

Jā... kopumā jau arī Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā, piemēram, ir šis vārds “valsts atbalsts”. Un sekojot līdzi iepriekšējās tiesas diskusijām par to, ka šie visi atbalsta mehānismi ir papildu atbalsts, lai sniegtu lielāku atbalstu personām, nonākot dažādās šajās dzīves situācijās.

A. Laviņš.

Labi, jūs minat šo jēdzienu "papildus atbalsts". Labprāt dzirdētu jūsu komentāru par garantēto minimālo ienākumu līmeņa nodrošināšanas pabalsta un šajā tiesas sēdē aplūkojamā sociālā nodrošinājuma pabalsta savstarpējo saistību. Proti, tas jautājums ir saistīts ar to, vai starp šiem pabalstiem pastāv kaut kāda prioritāte, kurš būtu visupirms piešķirams personai, kurai nav līdzekļu. Ja runa ir par garantēto minimālo ienākumu līmeņa pabalstu, tad tajā gadījumā, ja persona saņem valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu, kas ir 64,03 eiro, tas nozīmē, ka persona vairs nav tiesīga saņemt pabalstu garantēto minimālo ienākumu līmeņa nodrošināšanai.

Bet vai ir otrādi iespējams? Ja persona saņem, piemēram, 10 eiro mēnesī, tā vēršas pašvaldībā, saņem garantēto minimālo ienākumu līmeņa nodrošināšanai paredzēto pabalstu un plus vēl vēršas, lai saņemtu šodien aplūkojamo pabalstu – valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu. Vai šāda situācija ir iespējama uz otru pusi, ka GMI plus, lūk, šis pabalsts? Jo pretēja situācija nav iespējama.

J. Muižniece.

Jā, šiem pabalstiem ir savstarpēja saistība. Un personām, tātad, ir tiesības griezties Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrā, sasniedzot kādu šo noteikto situāciju, lai, tātad, vai nu izvērtētu tiesības uz valsts vecuma pensiju, invaliditātes pensiju, un, savukārt ja nav tiesības, tad ir tiesības saņemt valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu.

Ja šis pabalsta apmērs sakrīt ar GMI līmeni, kas ir pagaidām šajā situācijā, kas ir sasniedzot noteiktu pensijas vecumu, un, ja tā ir vienas mājsaimniecības locekļa ģimene, tādā gadījumā personai, iespējams, nebūs tiesību uz GMI pabalstu, bet, iespējams, būs tiesības uz kādu citu vai pašvaldības atbalstu.

Jā, bet savukārt, ja šī persona dzīvo mājsaimniecībā, kurā ir nepietiekami līdzekļi citiem ģimenes locekļiem, tad ar šo ienākumu līmeni šis cilvēks var pretendēt uz GMI atbalstu.

Par otrādu situāciju. Arī šādas iespējas nevar pastāvēt, jo pašvaldības arī pārbauda ienākumus gan no darba ienākumiem, tātad, pieslēdzoties ar Valsts ieņēmumu dienesta datu bāzi, vai arī citiem atbalsta veidiem no Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras.

A. Laviņš.

Es tomēr precizēšu, ja es drīkstu... Skaidrs, ka pašvaldības pārbauda, kādi ir personas ienākumi, un, ja pašvaldības redz, ka persona saņem valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu, kas ir 64 eiro, līdz ar to pašvaldība saka, ka nepienākas garantēto minimālo ienākumu līmeņa nodrošināšanas pabalsts. Ir skaidrs.

Bet vai var būt situācija, ka, lūk, persona izvēlas visupirms, respektīvi, mēs runājam par tādu personu, kā mums tiesībsargs noraksturoja iepriekšējā lietā,

piemēram, persona mēnesī saņem nieka 10 eiro un visupirms izvēlas vērsties savā pašvaldībā. Jā... un ir iespējas saņemt šo starpību, lai nodrošinātu garantēto minimālo ienākumu līmeni, apmēram tāpat 54 eiro būs. Vai pēc tam, kad ir saņemts šāds pabalsts no pašvaldības, persona var vērsties Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrā un teikt, ziniet, man citu ienākumu nav, nodrošiniet, lūdzu, respektīvi... nevis nodrošiniet, bet samaksājiet valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu, kas vēl ir 64 eiro.

Vai tāda situācija ir iespējama? Jo jūs raksturojāt, ka šo pabalstu maksā tad, ja persona nevar saņemt vecuma pensiju, nekvalificējas vecuma pensijas saņemšanai vai arī invaliditātes pensijas saņemšanai no valsts sociālās apdrošināšanas sistēmas.

J. Muižniece.

Jā, šāda situācija ir iespējama, ka persona vispirms griežas pašvaldībā, lai piešķirtu GMI pabalstu, un pēc tam, varbūt pēc dažiem mēnešiem vai pēc mēneša, griežas Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrā.

Bet jebkurā gadījumā GMI pabalsts netiek piešķirts uz neierobežotu laiku, tie ir maksimāli trīs mēneši, kur arī tiek pārskatīts šis atbalsts, un varbūt iespējams, arī kādu vienu mēnesi ir iespējama šī pārklāšanās, kamēr notiek abu šo datu bāžu salīdzināšana. Bet jebkurā gadījumā, tas nav iespējams ilgstoši.

I. Ziemeļe.

Jā. Paldies tiesnesim Laviņam. Paldies Muižnieces kundzei arī par atbildēm.

Šobrīd tiesa pasludinās pārtraukumu līdz pulksten 14.00.

Pēc pārtraukuma mēs turpināsim, Muižnieces kundze, ar jautājumu uzdošanu jums un tiesnesis Laviņš turpinās ar saviem jautājumiem.

(Pārtraukums.)

I. Ziemeļe.

Lūdzu, sēdieties!

Satversmes tiesa turpina skatīt lietu Nr. 2019-27-03.

Pirms pārtraukuma tiesneši sāka uzdot jautājumus Ministru kabineta pārstāvei Muižnieces kundzei.

Es gribētu dot iespēju tiesnesim Aldim Laviņam pabeigt savu jautājumu uzdošanu.

A. Laviņš.

Tāpat, mēs pieskāramies tam jautājumam, ka var veidoties dažādas situācijas. Un, lai mazlietiņ to kontekstu atsvaidzinātu, es ieskicēšu, kādas tad tās situācijas

veidojas jautājumā par sociālā nodrošinājuma pabalsta un garantētā minimālā ienākuma līmeņa nodrošināšanu esošā pabalsta savstarpējo saistību.

Tātad, ja persona, kas saņem 10 eiro mēnesī, visupirms vēršas Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrā un saņem šo pabalstu, kas ir 64,3 eiro, tad, vēršoties pašvaldībā, tiks saņemts atteikums, ka personai nepienākas GMI pabalsts, jo jau ir šis valsts sociālais pabalsts. Ja persona rīkotos citādi, visupirms vērštos pašvaldībā pēc GMI, tad personai ir iespēja pēc tam, kad saņem GMI pabalstu, vērsties arī Sociālās apdrošināšanas aģentūrā un lūgt piešķirt valsts sociālo nodrošinājuma pabalstu. Un jūs apstiprinājat, ka šāda situācija ir iespējama.

Tad mans nākamais jautājums ir, vai šī sociālā drošības sistēma, kas paredz šādu dažādu situāciju iespējamības, ir pārskatāma cilvēkiem, kuri atrodas šādā no ienākumu viedokļa neapskaužamā situācijā un vai šādiem cilvēkiem ir pietiekamas zināšanas, lai viņi pareizi noorientētos šajā situācijā un vērstos attiecīgi vispirms tajā institūcijā, kur var saņemt vienu pabalstu, pēc tam nākamajā institūcijā, kur var saņemt nākamo pabalstu. Vai Ministru kabineta pārstāve, novērtējot šo sociālās drošības sistēmas regulējumu, to uzskatītu par pietiekami pārskatāmu, labi saprotamu personām, kurām ir tiesības saņemt šos sociālos pabalstus?

J. Muižniece.

Tā, varbūt vispirms atbildēšu par pārskatāmību. Es domāju, ka informācija publiskajā telpām gan dažādās mājaslapās, gan izmantojot dažādus interaktīvus līdzekļus, visus iespējamus citus līdzekļus, šai informācijai būtu jābūt pieejamai cilvēkiem un ar tiem būtu jāiepazīstas, un šīs iespējas ir.

Bet jebkurā gadījumā mēs apzināmies to, ka var izveidoties situācijas dažādu iemeslu pēc, kādēļ cilvēks vispirms nav griežies Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrā, pieprasot valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu, un tajā brīdī cilvēks ir bez ienākumiem. Tas tikai apliecina to, ka šī sistēma savstarpēji darbojas. Tātad, tas nozīmē to, ka cilvēki griežas savā pašvaldībā un, izvērtējot esošo situāciju, mājsaimniecības esošo situāciju, ienākumi ir nepietiekami un tiek piešķirts GMI.

Bet tajā brīdī, kad cilvēks griežas Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrā, lai pieprasītu nodrošinājuma pabalstu, tajā brīdī, tātad, notiek abu datu bāžu saslēgums un šī informācija tiek pārbaudīta. Un tālāk jau tad šī dubulto ienākumu saņemšana nav iespējama.

A. Laviņš.

Paldies. Sniedzot atbildes uz kolēģu uzdotajiem jautājumiem, jūs vairākkārt norādījāt par šā sociālā nodrošinājuma pabalsta dabu, ka tas ir sava veida papildu izmaksājams sociālais atbalsts un būtu labi noskaidrot, kas tad ir tas pats pamats, kam papildus kalpo šis sociālā nodrošinājuma pabalsts. Vai tas pamats, par ko jūs vairākkārt

runājāt, ir garantētā minimālā ienākuma līmenis? Vai tas ir kāds cita veida ienākums, kas kalpo kā pamats, kuram papildus persona vēršoties Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrā, var lūgt tai izmaksāt valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu. Paskaidrojiet, lūdzu, šo.

J. Muižniece.

Jā. Tātad, vēlos vēlreiz uzsvērt to, ka valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts ir universāls pabalsts un daļa no sociālās drošības. Un likumā noteiktie šie vārdi “valsts atbalsts” zināmā mērā ir atvasināts no sociālās apdrošināšanas. Proti, ja tajā brīdī personai, nepietiekamas kvalifikācijas perioda dēļ nav tiesību vai nu uz minimālo vai vecuma pensiju... nevis minimālo, bet vecuma pensiju un invaliditātes pensiju, tajā gadījumā, tātad, cilvēki nepaliek bez iztikas līdzekļiem no valsts. Tātad, tiek piešķirts šis minimālais atbalsts universālā veidā – valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts.

Ņemot vērā un izvērtējot personas, kuras ir atšķirīgākā situācijā, un proti, tās ir 1. un 2. grupas invaliditātes grupas gadījumā, vai arī, ja persona ir invalīds kopš bērnības. Tādā gadījumā šis atbalsts tiek piešķirts lielāks.

Un vēl... Bet nekādā gadījumā šis pabalsta mērķis nav domāts kā pamatvajadzību nodrošināšanai, kādu konkrētu vajadzību nodrošināšanai, tas ir universāls valsts atbalsts. Un jebkurā gadījumā, protams, var diskutēt par šī pabalsta lielumu, ko Ministru kabinets nekādā gadījumā neapgalvo, ka šis pabalsts ilgu gadus nav bijis pārskatīts, nav bijis piesaistīts noteiktai metodoloģijai, tieši tāpēc sākot ar 2020. gadu beidzot tiek īstenota pakāpeniska šī Labklājības ministrijas iesniegtā koncepcija par minimālo ienākumu līmeni, un tas patiesībā ir ļoti liels solis šeit.

Bet vēlreiz arī gribu uzsvērt to, ka šim nodrošinājuma pabalstam ir jābūt salāgojamam ar to, kādas ir minimālās pensijas...

A. Laviņš.

Muižnieces kundze, es jūs pārtraukšu... Drīkst, es jūs pārtraukšu... lai mēs netērējam laiku.

Bet mans jautājums jau nebija par šā pabalsta apmēru. Mēs vēlējāmies noskaidrot šā pabalsta mērķi un dabu, un jūs argumentējot mums vairākkārt uzsvērāt tā papildu raksturu. Nu, mēs mēģinām noskaidrot, kam tad tas ir papildus?

Un sniedzot nupat atbildi... nu, es varu apliecināt, tas taču mums ir skaidrs, vēlreiz uzsvēršu... mums ir skaidrs: ja persona saņem kaut ko no sociālās apdrošināšanas sistēmas, piemēram, vecuma pensiju vai kādu citu sociālās apdrošināšanas pakalpojumu, nu persona nekvalificēsies valsts sociālā nodrošinājuma pabalstam. Mums jau ir svarīgi... Tagad paņemam nost šo argumentu par Sociālās apdrošināšanas aģentūras pakalpojumu. Mēs runājam par to, ka personai nav šie ienākumi no sociālās apdrošināšanas sistēmas un tad, lūk, valsts nāk palīgā. Un te jūs

pieminat šo pabalstu. Valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu. Un uzsverat, ka tas ir papildu naudas līdzekļi personai, kurai nav ienākumu pietiekamu. Kas ir tas pamatiņš, kuram papildus kalpo šis pabalsts?

Nu, man šķiet, ka es pietiekami skaidri noformulēju jautājumu. Vai tas ir GMI pabalsts vai kāds cits ienākumu veids, ko valsts dod? Un tad, lūk, nāk šis, ko jūs n-kārt norādījāt – valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts. Ļaujiet saprast mums šo argumentu.

J. Muižniece.

Tātad, precizēšu savu atbildi par to, ka tas, tātad, ir valsts atbalsts tajā brīdī, kad nav tiesības uz sociālās apdrošināšanas pensiju. Tam nav konkrēts raksturs, kam šis pabalsts ir jāizlieto. Īsa atbilde.

A. Laviņš.

Jā. Ļoti labi. Es sapratu, bet nesapratu vienu aspektu – papildus kam? Varat izskaidrot? Papildus kam? Tātad, ja papildus, tad persona kaut ko jau saņem un papildus nāk, lūk, šis jūsu pieminētais pabalsts. Vai mēs citādi saprotam jēdzienu “papildus?”

J. Muižniece.

Jā, tātad, precizēju to vārdu “papildus”. Iespējams, ka neprecīzi izteicos. Nav papildus. Tas ir nākamais solis tajā brīdī, kad nav šī atbalsta no sociālās apdrošināšanas.

Papildus var saņemt valsts sociālā nodrošinājuma pabalstam. Piemēram, īpašas kopšanas pabalstu. Un tālāk jau šīs situācijas ir tik ļoti dažādas, ka ir iespējama dažādu pabalstu krustošanās.

A. Laviņš.

Jā. Paldies. Situācija ir izskaidrota šobrīd, un pateikšu paldies par sniegtajām atbildēm.

I. Ziemele.

Jā... arī no manas puses paldies beidzot par šo paskaidrojumu. Tiesnesis Artūrs Kučs. Lūdzu!

A. Kučs.

Labdien! Man būtu vairāki jautājumi.

Tātad tiesībsargs savā runā teica to, ka 2013. gada Ministru kabinetam bija koncepcija, kurā šis pabalsts būtu pielīdzināts 40 procentiem no ienākuma mediānas.

Mans jautājums ir, vai jūs arī to varat apstiprināt, ka tā bija? Un varbūt varat arī izskaidrot tos cēloņus, kāpēc tad tā koncepcija netika apstiprināta?

J. Muižniece.

Jā, tāpat 40 procenti no ienākumu mediānas aprēķins tika balstīts attiecībā uz trūcīgas personas ienākumu līmeņa noteikšanu, savukārt lai vispār personas kvalificētos tālāk, piemēram, GMI pabalstam.

Bet savukārt, ja mēs runājam par monetāro atbalstu, kas ir GMI pabalsta, valsts sociālā nodrošinājuma atbalsta vai attiecībā uz bāzes noteikšanu minimālajām pensijām... tāpat, ir izvēlēti šie 20 procenti no ienākumu mediānas, un, proti, tie ir 99 eiro, kur ir šī pakāpeniskā ieviešana, sākot no šī gada nosakot šo bāzi, šo pamata lielumu – 80 procenti. Tāpat, mēs Ministru kabineta vārdā arī apstiprinām to, ka notiek pakāpeniska īstenošana, virzība uz koncepcijā noteiktajiem principiem.

A. Kučs.

Tad drusciņ par esošo. Es gribēju zināt tos iemeslus, bet labi...

Par esošo... tie 99 eiro, kas bija paredzēti. Tas iemesls, kā es saprotu... ja pareizi... ir fiskālā telpa, vai arī jūs aprēķinājāt, ka tas ir par daudz, vai tie ir tiešām šie... Kas bija tie iemesli, kāpēc arī tas plānā iekļātais uz 2020. gadu – 20 procenti no mediānas netika īstenots?

J. Muižniece.

Jā, protams. Tāpat, jebkuram šim lēmumam ir jābūt samērojamam ar citām sabiedrības grupām. Un, tāpat, izstrādājot kārtējā gada budžetu, ir jāreķinās arī ar citām prioritātēm. Un, neapšaubāmi, tās ir veselība, izglītība, iekšlietas un citas valsts prioritātes.

Un to, ka šis plāns, piemēram, ar trešo reizi tika akceptēts Ministru kabinetā, uzskatām par ļoti nozīmīgu soli, lai arī ne pilnā apmērā, bet šī pakāpeniskā virzība uz koncepcijā nosprausto metodoloģiju ir ļoti liels solis turpmākajā attīstībā.

A. Kučs.

Paldies. Un vēl viens man būtu jautājums. Kolēģi jau uzdeva jautājumus par, jūs arī daudz atsaucāties, ka šīs personas var saņemt arī dažāda veida palīdzību no pašvaldībām.

Un mans tas jautājums – vai jūs kā Ministru kabinets vai Labklājības ministrija, vai jūs redzat, kā visa šīs sistēma strādā kopumā, jo pašvaldībās, kā mēs pagājušajā lietā sēdē dzirdējām, ir dažādi? Kā viņi aiziet līdz konkrētajam cilvēkam? Vai jums ir šī informācija, kā tas iet sasaistē ar pašvaldību nodrošinātajiem pabalstiem?

J. Muižniece.

Jā, vēlreiz varu apstiprināt, ka Ministru kabineta rīcībā ir vairāk varbūt par šo valsts savstarpējo pabalstu pārklājumu un jo sevišķi labi tas ir redzams, ja ir šī

invaliditāte un šīs 1. invaliditātes grupas gadījumā... tāpat, piemēram, 50 procenti no 1. grupas invaliditātes pensijas... valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta saņēmējiem saņēma gan valsts sociālā nodrošinājuma pabalstus, gan īpašo kopšanas pabalstu. Vienlaikus ir iespējams izvērtēt arī šīs individuālās situācijas un gadījumus. Un patiesībā, ja mēs paskatāmies, kādi ir iespējami gan šie finansiālā ziņā atbalsti dažādu atvieglojumu veidā, tad patiesībā šis atbalsts ir tāds diezgan ievērojams... nereti gadījumi sanāk...

Ar tiesas atļauju es varbūt tādu pavisam īsu piemēru minēšu un, proti, ja valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts personai ir 104 eiro, tad personai ir iespēja saņemt arī šo īpašo kopšanas pabalstu 213,43 eiro apmērā, ja ir arī šīs indikācijas par transporta pielāgojumu, tad reizi sešos mēnešos ir arī iespējams 79,68 eiro, ja ir arī atzinums par asistenta pakalpojumu, tad ar noteiktiem pieņēmumiem šis atbalsts mēnesī varētu būt 176 eiro, elektroenerģijas atvieglojums un vēl daži citi... tad pat ne retos gadījumos šis kopējais atbalsts varētu būt pie 500 eiro.

A. Kučs.

Paldies. Bet es saprotu, ka tās sasaistes ar pašvaldībām... nu, tādas informācijas jums nav.

J. Muižniece.

Nē, manis pieminētais piemērs ir attiecībā uz tiem pakalpojumiem un atvieglojumiem, ko nodrošina pašvaldības un valsts kopā.

Bet, iespējams, par to, kāds ir šis kopējais pārklājums, detalizētāk varētu izstāstīt Labklājības ministrijas pārstāvji.

A. Kučs.

Paldies. Vēl viens jautājums.

Pēc Statistikas pārvaldes datiem 2018. gadā Latvijā bija aptuveni 23 procenti cilvēki, kas bija pakļauti nabadzības riskam. Mans jautājums ir, vai jūs esat apkopojuši informāciju, cik tieši no cilvēkiem, kas saņem šo pabalstu, ietilpst šajā grupā?

J. Muižniece.

Jā, protams, mēs apzināmies to, ka personas ar invaliditāti ir vienas no visvairāk nabadzības riskam pakļautajām personām. Bet jebkurā gadījumā noteiktie valsts un pašvaldības šie sniegtie atbalsti atspoguļojas šo personu ienākumu palielināšanā un galarezultātā arī nabadzības samazināšanā.

A. Kučs.

Bet tādas informācijas jums nav, ja? Es atvainojos, ka es jūs pārtraucu.

J. Muižniece.

Jā, tātad, ja mēs runājam par personām ar invaliditāti, bet tas nav konkrēti tikai par valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta saņēmējiem, bet kopumā. Tātad, tas īpatsvars ir 42 procenti.

A. Kučs.

Tātad, 42 procenti jūs sakāt, ka ir kopā personas ar invaliditāti, kas ietilpst šajā grupā... tas ir pēc tiem jūsu...

J. Muižniece.

Jā. Kuras ir pakļautas nabadzības riskam.

A. Kučs.

Paldies. Un pēdējais varbūt mans jautājums drusciņ par to budžeta veidošanas procesu. Jūs teicāt, ka Labklājības ministrija nākusi trīs reizes ar to, un sakāt, ka ir arī virkne citu prioritāšu. Tad es gribu drusciņ saprast, vai tā ir tikai Labklājības ministrijas... Kā notiek tā diskusija Ministru kabinetā? Tad tā ir tikai Labklājības ministrijas prioritāte, vai nabadzības mazināšana un šie sociālie pabalsti ir viens no aspektiem arī tādā plašākā griezumā visa Ministru kabineta prioritāte? Vai tas tiek vērtēts tikai kā vienas ministrijas iniciatīva vai tomēr plašākā griezumā?

J. Muižniece.

Jā. Ja mēs aplūkojam valdības deklarāciju, tad minimālā ienākuma līmeņa pakāpeniska palielināšana ir viena no valdības prioritātēm, bet bez tā ir arī daudzas citas prioritātes. Un, tātad, 2017. gadā un 2018. gadā, iesniedzot plānu minimālo ienākumu līmeņa pārskatīšanai, šis jautājums nenonāca budžeta izstrādāšanas procesa dienaskārtībā, bet 2019. gadā tā tika izvirzīta kā viena no valdības prioritātēm, un, tātad, tika pieņemts lēmums par pakāpenisku koncepcijas īstenošanu.

A. Kučs.

Un pēdējais, ja es varu. Jūs teicāt, ka šī ir par pabalsta būtību... es arī cenšos drusciņ saprast... Jūs teicāt, ka viņš ir kā papildus pabalsts un, ka citās valstīs tāda vispār nav. Vai, ņemot vērā Latvijā sociālās drošības sistēmu, jūsuprāt, ja valsts atteiktos vispār no šāda pabalsta, valsts būtu izpildījusi tās saistības, kas mums izriet no Satversmes 109. panta, ņemot vērā visus citus pieejamos pabalstus, kas mums pastāv?

J. Muižniece.

Jā, noteikti varu atkārtot to, ka Latvija starp citām Eiropas Savienības valstīm īpaši izceļas ar šāda veida atbalstu, bet tas, protams, ir atkarīgs no tā, kā valsts dizainē savu sociālās drošības sistēmu.

Bet domāju, ka noteikti nē, no šī pabalsta nedrīkst atteikties, ņemot vērā pietiekami lielo mērķa grupu. Tātad, ir jārēķinās arī ar to izrietošo, kas notiek darba tirgū, cik ļoti daudziem cilvēkiem ir nepietiekams kvalifikācijas periods, lai piešķirtu vai nu invaliditātes pensiju vai vecuma pensiju. Un tas, ko mēs redzam ikdienā un arī iespējams tuvākajā nākotnē šādu cilvēku skaits nemazināsies.

A. Kučs.

Paldies.

I. Ziemeļe.

Paldies. Man arī būs daži jautājumi Ministru kabineta pārstāvei. Viņi būs tādi īsi, un es arī ceru uz īsām atbildēm.

Tātad, pirmais jautājums saistīts ir ar situāciju valstī attiecībā uz nevienlīdzību. Es gribētu saprast... jūs skaidrojāt daudz, kā tas gadu gadiem ir gājis... desmit gadus nekas nav mainījies, pēdējo trīs gadu laikā izskatās, ka ir kaut kāda kustība. Man ir jautājums: vai Ministru kabineta viedoklī nevienlīdzība valstī mazinās šobrīd?

J. Muižniece.

Pagaidām mums statistikas dati par šo neliecina, bet jebkura šāda veida virzība, sniedzot lielāku atbalstu personām, kurām ienākumi ir nepietiekami...

I. Ziemeļe.

Skaidrs, jūs jau sniedzāt atbildi, ka šobrīd jums nav indikācijas, ka nevienlīdzība mazinātos valstī. Paldies.

Nākamais jautājums. Vai jūs piekrītat, ka personas ar invaliditāti ir, tātad, īpaši aizsargājama personu grupa? Jā vai nē?

J. Muižniece.

Noteikti, jā.

I. Ziemeļe.

Paldies. Nākamais jautājums. Ja tā ir īpaši aizsargājama personu grupa, vai jūs uzskatāt, ka, tātad, sociālā nodrošinājuma pabalsts ir viens no vai viens no svarīgākajiem pasākumiem, kuru īsteno valsts, lai sekmētu šo personu ar īpašām vajadzībām vai īpaši aizsargājamās personu grupas integrēšanos sabiedrībā?

J. Muižniece.

Valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts ir tikai viens no tiem, kas veicina... arī personām ar invaliditāti gradēt...

I. Ziemele.

Paldies. Tātad, es dzirdēju visu pārējo, ko jūs esat stāstījusi. Tātad, valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts arī ir viens šāds pasākums... nu jūsu pasaules uzskatā, proti, tas, kā jūs šo sistēmu esat mēģinājuši veidot, šis pabalsts ir viens no tiem, kam būtu jāsekmē iekļaujošas sabiedrības veidošanās... Mēs zinām, par ko mēs runājam, vai ne tā?

J. Muižniece.

Jā, tieši tā.

I. Ziemele.

Paldies. Nākamais jautājums. Tas ir saistīts ar 91. panta piemērošanu šajā lietā, jo tiesībsargs ir atnācis arī ar šo pantu, un lieta ir ierosināta.

Sakiet, lūdzu, cik lielā mērā varētu uzskatīt, tātad, personas ar īpašām vajadzībām, kuras ir mērķgrupa šim pabalstam un arī seniori, kas arī ir mērķgrupa šim pabalstam, cik lielā mērā šīs ir salīdzināmas vai, taisni otrādi, nav absolūti salīdzināmas grupas? Kā jūs uz to skatāties?

J. Muižniece.

Mūsaprāt, tātad, šīm personām visām ir iespēja iekļauties sociālās apdrošināšanas sistēmā, savukārt ja tās nav iekļāvušās, tad visām šīm personām ir tiesības uz vienlīdzīgu sociālā nodrošinājuma pabalstu. Savukārt personām ar invaliditāti šis atbalsts ir piemērots augstākā līmenī.

I. Ziemele.

Labi, bet viņas ir salīdzināmas vai nē? Mērķi ir tie paši attiecībā uz šīm sabiedrības grupām, ko jūs mēģināt sasniegt ar šo pabalstu?

J. Muižniece.

Jā, mērķis ir vienāds šīm personām.

I. Ziemele.

Skaidrs. Tas bija vērtīgi... paldies.

Tad man vēl viens tāds jautājums. Sakiet, lūdzu, jūs jau saprotat, ka tiesībsargs atnāca uz Satversmes tiesu tajā brīdī, kad... vismaz tā, kā tiesībsargs to ir stāstījis gan

rakstveida pieteikumā, gan tagad tiesas sēdē... viņš atnāca tādēļ, ka viņam nebija citur kur iet, jo Ministru kabinets viņa šīs te bažas un aicinājumus, un norādījumus, kā uzlabot sociālās drošības sistēmu... jebkurā gadījumā, ka valdība neatsaucās uz tiesībsarga aicinājumu kaut ko lietas labā darīt, lai mazinātu nevienlīdzību valstī.

Un man līdz ar to ir jautājums. Vai tas ir apzināti, ka jūs neatsaucāties uz tiesībsarga aicinājumiem? Jūs viņam nepiekrītat? Jūs kaut ko darāt šobrīd saistībā ar tiesībsarga sniegto skatījumu uz to, kādā veidā būtu novēršama nevienlīdzība sabiedrībā? Kur Ministru kabinets šobrīd ir?

J. Muižniece.

Tātad, pirmais solis bija īstenot virzību uz minimālā ienākuma līmeņa koncepcijas īstenošanu līdz 99 eiro, runājot par šo monetāro atbalstu, kas ir īstenots 2020. gadā. Tā ir valdības atbilde, ka solis ir veikts. Un pie tā noteikti nenotiks apstāšanās un tālāk tiks turpināta koncepcijas īstenošana.

Un tā ir valdības noteikta prioritāte. Tā arī ir atbilde.

I. Ziemeļe.

Kura gada budžetā šis palielinājums uz 99 eiro?

J. Muižniece.

Tas ir viens no nākamā gada budžeta prioritārajiem jautājumiem.

I. Ziemeļe.

Tātad jūs plānojat to uz 2021. gadu, bet, protams, ka tas vēl ir jautājums, vai politiski gada beigās būs vienošanās, ja?

J. Muižniece.

Tieši tā. Tātad, tas ir viens no priekšlikumiem, kas tiks iekļauts kopējā priekšlikumu ietvarā.

I. Ziemeļe.

Skaidrs. Un saki, lūdzu, mans pēdējais jautājums, Ministru kabineta atbildes rakstā pašā pēdējā lappusē, 14., jūs esat iekļāvuši šādu skaidrojumu, ka “nākamā gada ikgadējās sarunās starp Labklājības ministriju un Latvijas Pašvaldību savienību tiks turpināta diskusija par minimālo ienākumu līmeņa pilnveidošanu”.

Un es tagad gribētu saprast šo teikumu, kā tas sasaucas ar to, ko jūs tikko teicāt par minimālo ienākumu līmeņa... tātad, jūsu priekšlikumu, kas tiks politiski vētīts... pacelt to uz 99 eiro un ko tad jūs mēģināsi vēl turpināt kādās sarunās ar Pašvaldību savienību? Kā tur tas tagad notiks? Jūs kopā varat vienoties par 80 eiro vai kopā varat vienoties par 150 eiro? Kā tas notiek?

J. Muižniece.

Tas apliecina to, ka šī sistēma darbojas kompleksi un, proti, viens no nosacījumiem no pašvaldību puses, ieviešot minimālo ienākumu līmeņa konceptu, ir tajā brīdī, kad valsts izpilda savas nosacītās saistības, ja tā var teikt, un ievieš šo minimālo ienākumu līmeni gan attiecībā uz valsts sociālā nodrošinājuma pabalstiem, gan uz minimālajām pensijām, tad arī pašvaldības no savas puses pārskata šo atbalstu attiecībā uz GMI un citiem atbalsta mehānismiem.

Tātad, tas nozīmē to, ka šajā konceptā ir iekļautas visas trīs komponentes: apdrošināšana, universālie pabalsti un pašvaldību sniegtie pabalsti.

I. Ziemele.

Nu, spriežot pēc tā, ka GMI nevar pacelt tāpēc, ka pašvaldības ir visu laiku iebildušas, tad kādas šeit ir manevrēt iespējas, teiksim, valdībai, ja pašvaldības nav īsti pozitīvi noskaņotas?

J. Muižniece.

Tas, protams, ir kopējais darbs. Un, līdzko... ja cilvēks saņem lielāku atbalstu vai nu no apdrošināšanas sistēmas vai caur universālajiem valsts pabalstiem, tajā brīdī ir mazāks zināmā mērā spiediens vai pieprasījums no pašvaldībām caur viņu atbalsta mehānismiem.

I. Ziemele.

Nu, labi. Tad man tāds vienkāršs pēdējais jautājums.

Sakiet, lūdzu, vai Ministru kabinets un pašvaldības, vai jums ir kopējs mērķis samazināt nabadzību valstī?

J. Muižniece.

Noteikti, jā.

I. Ziemele.

Paldies. Tātad uz šo brīdi tiesnešiem jautājumu vairāk nav.

Tiesībsargam ir iespēja uzdot jautājumus Ministru kabineta pārstāvei. Jansona kungs, lūdzu!

J. Jansons.

Godātā tiesa, paldies. Mana kolēģe dažus jautājumus uzdos.

I. Rezevska.

Jā, paldies.

Es gribētu vaicāt, jūs tiesai minējāt, ka valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts nav paredzēts pamatvajadzību nodrošināšanai. Man ir jautājums, no kādiem līdzekļiem šiem cilvēkiem un, runājot par tiem, kas savu fizisko un garīgo spēju dēļ nespēj strādāt vai nevar iekļauties darba tirgū, no kādiem līdzekļiem ir paredzēts šiem cilvēkiem apmierināt pamatvajadzības?

J. Muižniece.

Universālo pabalstu jēga un būtība nav, tātad, nodrošināt cilvēku pamatvajadzības. Vēlreiz, tātad, man nākas atkārtot to, ko jau es esmu teikusi. Tas ir valsts pabalsts. Un šis kopējais pabalsts ir jāskata kompleksi: gan ar to, ko dara citi universālie valsts pabalsti, un to, ko piedāvā caur dažādiem atvieglojumiem un pakalpojumiem pašvaldības vai arī citi komersanti.

I. Rezevska.

Paldies par šo.

Attiecībā uz plānu 2020.–2021. gadam par minimālajiem ienākumu lielumiem. Jūs norādāt, ka 99 eiro ir tāds sasniedzamais plāns nākamajā gadā, tas būtu 20 procenti no ienākumu mediānas.

Man ir jautājums. Ņemot vērā kura gada statistikas datus jeb mediānu šie 99 eiro ir rēķināti?

J. Muižniece.

Šie dati ir rēķināti, izmantojot 2017. gada datus. Protams, šie dati šobrīd, iespējams, jau ir publicēti jaunāki 2018. gada, bet jebkurā gadījumā, izmantojamie rādītāji ir ar pārīti gadu nobīdi aprēķinot šo lielumu. Bet šobrīd tātad mēs pieturamies pie mērķa 99, kas ir 2017. gada rādītājs.

I. Rezevska.

Jā, paldies.

Un nākamais jautājums. Vai strādājot pie plāna pārskatīt atbalstu 2021. gadam, tiks ņemti vērā jaunākie statistikas dati, vai joprojām tie 2017. gada?

J. Muižniece.

Šobrīd tiešām ir tikai uzsākts darbs pie šī plāna izstrādes, bet pagaidām mūsu mērķis ir sasniegt iepriekš noteikto lielumu – 99. Un tajā brīdī, kad šis tiks īstenots, jebkurā gadījumā tas ir jāaprēķina, ka tie ir papildu līdzekļi ne tikai valsts budžetā, bet arī sociālās apdrošināšanas speciālajā budžetā jeb tas, ko var un spēj samaksāt esošie nodokļu maksātāji. Tas ir ļoti būtisks pasākums.

I. Rezevska.

Jā, paldies.

Nedaudz gribu pieskarties nodarbinātības jautājumam. Vai valdības rīcībā ir dati, cik no valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta saņēmējiem, vienalga, kurā gadā, pieņemsim, 2019. gadā... ir izmantojuši Nodarbinātības valsts aģentūras piedāvātos nodarbinātības pasākumus?

J. Muižniece.

Jā, tāpat, izmantošu pagājušā gada datus. Reģistrējušies bija no kopējā bezdarbnieku skaita 8000 personas ar invaliditāti un tās personas, kuras bija izmantojušas dažādus šos Nodarbinātības valsts aģentūras aktīvos nodarbinātības pasākumus, 36 personas ir integrējušās darba tirgū, un konkrēti iekārtojušās darbā ir 4000 personas.

I. Rezevska.

Jā, es vēlos precizēt, vai šajā skaitā... tie ir kopējie rādītāji attiecībā uz visiem cilvēkiem ar invaliditāti... ne tikai valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta saņēmējiem?

J. Muižniece.

Jā, tieši tā. Šie ir dati ir tie kopējie par personām ar invaliditāti, bet atsevišķas uzskaites par valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu saņēmējiem mūsu rīcībā nav.

I. Rezevska.

Jā. Tāpat tas varētu nozīmēt, ka tur ir arī, piemēram, cilvēki darbspējīgā vecumā, kuri savā darba dzīvē gūst kādas traumas, iegūst invaliditāti un viņi pārkvalificējas un turpina darbu. Vai statistikā ir arī šādi gadījumi?

J. Muižniece.

Jā, tieši tā.

I. Rezevska.

Jautājums. Apvienība "Apeironi" minēja, ka tikai 24 procenti personas ar invaliditāti ir nodarbinātas. Vai jūs varat minēt, kas varētu būt par iemeslu šādam tik salīdzinoši zēmam nodarbinātības procentam? Vai arī jums ir kādi citi nodarbinātības rādītāji cilvēkiem ar invaliditāti?

J. Muižniece.

Jā, mūsu rīcībā gan ir salīdzinājumi starp visām Eiropas Savienības valstīm, tajā skaitā iekļaujot Latviju un, tur šis nodarbinātības līmenis ir uzrādīts kā 40 procenti.

Protams, lielāko īpatsvaru sasniedz 2. un 3. grupas invaliditātes grupas gadījumā. Bet, jā, problēmas, protams, ir ļoti dažādas, gan pašu darba devēju attieksmes dēļ, stereotipu dēļ, gan arī pašu personu varbūt tāda neticība saviem spēkiem. Nodarbinātības valsts aģentūra tiešām piedāvā ļoti plašu atbalsta mehānismu, iesākot no dažādiem iedrošinošiem pasākumiem, mentora atbalsta pasākumiem, līdz pat darbavietas pielāgošanai, subsidēšanai un, protams, vienlaikus saglabājot arī šo līniju kopš 2010. gada ieviešot ANO Konvenciju personām ar invaliditāti... pārejot, tāpat, no šī medicīniskā profila ar noteiktām darba spējām integrējoties sabiedrībā.

I. Rezevska.

Sakiet, vai jūs piekrītat apgalvojumam un, vērtējot noskaņojumu pašu cilvēku ar invaliditāti vidū, ka viņi nemaz paši nevēlas strādāt, jo viņiem ir ļoti labi tā, kā ir.

J Muižniece.

Nu, jā... līdz ar to ir jābūt šai robežai... ļoti bieži tā ir ļoti trausla un tas nav tikai personām ar invaliditāti, tas ir arī citām grupām. Par to, ka tam atbalstam pabalsta veidā ir jābūt tik ļoti samērojamam, ar to, ko cilvēki var nopelnīt. Un te jau būtībā ir arī tā atbilde uz daudziem citiem iepriekš uzdotajiem jautājumiem.

Bet jebkurā gadījumā atbalsts pabalsta veidā ir sniegt šo atbalstu cilvēkiem dažādākajās situācijās, bet jebkurā gadījumā tā pamatideja ir saņemt šo atbalstu caur nodarbinātību, protams, kļūstot tādējādi arī pilnvērtīgam sabiedrības loceklim.

I. Rezevska.

Jā. Paldies. Un mans beidzamais jautājums. Vai jūsu ieskatā valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts kopā ar kompleksajiem valsts atbalsta un pašvaldības pasākumiem dod iespēju šiem, konkrēti valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta saņēmējiem, dzīvot cilvēka cienīgu dzīvi?... Kompleksais atbalsts kopumā...

J. Muižniece.

Viennozīmīgi, jā. Tāds ir arī šis sociālās drošības sistēmas mērķis, tāpat, sniegt maksimāli iespējamo atbalstu, cilvēkam nonākot noteiktā situācijā.

I. Rezevska.

Jā, paldies jums. Vairāk jautājumu nebūs.

J. Jansons.

Paldies.

I. Ziemele.

Paldies.

Muižnieces kundze, tiesai ir tāds jautājums jums... Sakiet, šī statistika, uz kuru jūs atsaucāties, atbildot uz tiesībsarga jautājumiem, viņa jau nav tiesai iesniegta un nav pieejama? Varbūt, ka jūs varētu mums viņu iesniegt?

J. Muižniece.

Jā, ir iespējams.

I. Ziemele.

Paldies. Un tad tiesībsargam arī kopiju nosūtīt. Paldies.

Tā. Šajā brīdī, ja tiesnešiem šobrīd arī nav jautājumu, tad mēs varētu pāriet pie pieaicināto personu uzklauššanas, jā.

Un, kā tiesa lēma, tad kā pirmo mēs šodien uzklaušām Saeimas pārstāvi. Saeima ir pilnvarojusi Juridiskā biroja juridisko padomnieku Jāni Priekuli pārstāvēt Saeimas viedokli šajā lietā. Un es varu apstiprināt lietas dalībniekiem, ka tāvad Priekuļa kunga identitāte ir pārbaudīta, dokumenti ir pieejami, arī ar pilnvaru viss ir kārtībā.

Lūdzu, tāvad aicinājums Saeimas pārstāvim paust koncentrētā veidā, jo mēs jau daudz ko esam uzzinājuši, Saeimas viedokli šajā lietā. Lūdzu!

J. Priekulis.

Labdien!

Saeima kā pieaicinātā persona ir sniegusi rakstveida viedokli lietā, un šis viedoklis nav mainījies un, tādēļ šajā runā pievērsīšos tikai atsevišķiem apstākļiem, kuriem Saeimas ieskatā ir nozīme izskatāmajā lietā.

Apstrīdētā norma ir izdota sociālo tiesību jomā. Nav šaubu, ka valstij ir pienākums izveidot tādu sociālās drošības sistēmu, kas atbilst Satversmei un vispārējiem tiesību principiem.

Tomēr, izvērtējot sociālo tiesību jomā pieņemtas tiesību normas atbilstību Satversmei, jāņem vērā arī sociālo tiesību dimensija.

Kā tas izriet no Satversmes tiesas prakses, Satversmes 109. pants neparedz konkrētu veidu vai konkrētu apmēru, kādā valstij ir pienākums īstenot sociālās tiesības. Protī, valstij ir rīcības brīvība to metožu un mehānismu izvēlē, ar kādiem nodrošināt šīs tiesības.

No tiesībsarga pieteikuma izriet, ka apstrīdētā norma neatbilst Satversmei, jo tajā noteiktais valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts esot pārlietu zems. Taču Saeimas ieskatā Satversme neparedz konkrētu valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmēru, kādu valstij būtu jānosaka, lai ievērotu no Satversmes izrietošās juridiskās saistības.

Valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts ir tikai viens atsevišķs pasākums sociālās drošības sistēmas ietvaros un Saeimas ieskatā apstrīdēto normu nevar aplūkot atrauti no citiem sociālās drošības pasākumiem, kas paredzēti personām, kurām ir tiesības saņemt valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu. Šādu pieeju pamato gan tiesību sistēmas vienotības princips, gan arī Satversmes 109. pants, kurā lietotais jēdziens “sociālais nodrošinājums” aptver dažādus pasākumus, kā arī tādus, kuri netiek izmaksāti naudā.

Atbilstoši Valsts sociālo pabalstu likuma 13. panta 1. daļai, valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts ir paredzēts trīs sociālo risku: invaliditātes, vecuma un apgādnieka zaudēšanas gadījumā.

Apstrīdētā norma nosaka valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmēru, iestājoties diviem no šiem riskiem, tas ir, invaliditātei un vecumam.

Tādējādi, izvērtējot apstrīdētās normas atbilstību Satversmei, būtu noskaidrojams tas, kādus sociālās drošības pasākumus valsts kopumā paredzējusi šo risku iestāšanās gadījumā un vai šie pasākumi kopsakarā ar valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu ir pietiekami no Satversmes izrietošo pozitīvo pienākumu izpildei.

Vispirms ir uzsverams, ka valsts ir izveidojusi sociālās apdrošināšanas sistēmu, no kuras, maksājot sociālās apdrošināšanas iemaksas, iespējams saņemt soc. nodrošinājumu gan invaliditātes, gan vecuma gadījumā. Proti, invaliditātes gadījumā personai ir tiesības uz invaliditātes pensiju, kā jau zināms, bet vecuma gadījumā – vecuma pensija. Turklāt abi pensijas apmēri ir proporcionāli veiktajām sociālās apdrošināšanas iemaksām. Tātad, jo lielākas iemaksas veiktas, jo lielāku nodrošinājumu persona var saņemt sistēmas ietvaros.

Papildus uzsverams, ka, pamatojoties uz likumu “Par valsts pensijām”, abas šīs pensijas tiek arī regulāri indeksētas.

Viens no Latvijas sociālās apdrošināšanas pamatprincipiem ir personas atbildība par savu nākotni un savu sociālā nodrošinājuma apmēru. Kā to ir skaidrojusi Satversmes tiesa, apdrošināšanas iemaksas ir personu ilgtermiņa ieguldījums, kas garantē sociālo nodrošinājumu nākotnē. Tātad tā ir arī personas atbildība rūpēties par to, lai, iestājoties noteiktam sociālajam riskam, tiktu saņemts atbilstošs nodrošinājums.

Un tas pilnībā saskan arī ar Satversmes ievada 5. rindkopā nostiprināto pienākumu rūpēties par sevi, saviem tuviniekiem un sabiedrības kopējo labumu, proti, personai, cik vien tas objektīvi ir iespējams, protams, ir pienākums rūpēties par savu sociālo nodrošinājumu nākotnē. Uzveru, cik vien tas ir objektīvi iespējams.

Kā tas izriet no Ministru kabineta atbildes raksta, procentuāli lielākā valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta saņēmēju daļa ir personas, kurām noteikta invaliditāte. Personām ar invaliditāti pienākas dažāds atbalsts. Šie atbalsta pasākumi pienākas gan personām, kurām invaliditāte noteikta kopš bērnības, gan personām, kurām invaliditāte noteikta vēlākā dzīves posmā – pēc 18 gadu vecuma. Un tie ir noteikti Invaliditātes

likumā, Valsts sociālo pabalstu likumā, Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likumā un citos normatīvajos aktos. Un detalizētāk tie aplūkoti rakstveida viedoklī Satversmes tiesai un arī Ministru kabineta pārstāve šodien tos aplūkoja tiesas sēdē.

Papildu vēlamies uzsvērt, ka, atbilstoši likumam “Par valsts sociālo apdrošināšanu”, uz tā pamata izdotajiem Ministru kabineta noteikumiem, no valsts budžeta tiek maksātas valsts sociālās apdrošināšanas iemaksas pensiju apdrošināšanai, par nestrādājošām personām ar invaliditāti un personām, kuras saņem bērna, personas ar invaliditāti kopšanas pabalstu.

Valsts ir arī stimulējusi atbalsta sniegšanu personām ar invaliditāti no citu personu puses, pieņemot Sabiedrisko labumu organizāciju likumu un Sociālā uzņēmuma likumu. Viens no Sociālā uzņēmuma likuma mērķiem ir tieši sekmēt sociālās atstumtības riskam pakļauto iedzīvotāju grupu, tostarp arī personu ar invaliditāti, nodarbinātību.

Tāpat, pamatojoties uz Bezdarbnieku un darba meklētāju atbalsta likumu un uz tā pamata izdotajiem Ministru kabineta noteikumiem, darba devējiem, kuri nodarbina personas ar invaliditāti, ir iespējams saņemt finanšu atbalstu – valsts dotācijas.

Nepārprotami varam piekrist tam, ka atbalstam ir jābūt samērīgam un personas vajadzībām atbilstošam. Tāpat var piekrist tam, ka valstij ir pienākums palīdzēt personām ar invaliditāti, jo īpaši bērniem, personām ar invaliditāti un viņu ģimenēm, un šis te pienākums izriet no Satversmes 110. panta.

Bet, izvērtējot apstrīdētās normas atbilstību Satversmei, nedrīkst aizmirst arī to, ka bērniem ir pienākums rūpēties par vecākiem, arī tad, ja vecākiem ir noteikta invaliditāte, bet vecākiem – par saviem bērniem, arī ja bērniem ir noteikta invaliditāte.

Izvērtējot apstrīdētās normas atbilstību Satversmei, Saeimas ieskatā ņemams vērā arī tas, ka valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmērs nav atkarīgs no personas veiktajām sociālās apdrošināšanas iemaksām, bet tiek finansēts no valsts pamatbudžeta.

Tāpat būtu ņemams vērā tas, ka kopš lietas ierosināšanas ir paaugstināts valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta personām ar invaliditāti, tostarp personām ar invaliditāti kopš bērnības.

Turklāt šī pabalsta paaugstināšana skatāma kompleksi visas sociālās drošības sistēmas ietvaros, piemēram, valsts sociālā nodrošinājuma pabalstam ir piesaistīts minimālais izdienas pensijas apmērs, minimālais invaliditātes pensijas apmērs un arī minimālais vecuma pensijas apmērs, proti, maksājumi, kas tiek veikti no sociālā budžeta, tātad jautājums ir arī par sociālā budžeta ilgtspēju.

Nobeigumā uzsveram, ka, izvērtējot apstrīdētās normas atbilstību Satversmei, Saeimas ieskatā būtu jāņem vērā ne tikai apstrīdētajā normā noteiktais valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmērs, bet arī citi pasākumi, kuri pienākas personām, kurām ir tiesības saņemt šo pabalstu.

Sociālās drošības sistēmas mērķis kopumā ir vērsts uz cilvēka cienīgas dzīves nodrošināšanu, un valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts ir viens no šiem pasākumiem šī mērķa sasniegšanai.

Tas pagaidām būtu viss.

I. Ziemeļe.

Paldies Saeimas pārstāvim.

Tiesnese Sanita Osipova. Lūdzu!

S. Osipova.

Jā, paldies Saeimai par viedokli.

Sociālā nodrošinājuma pabalstu ir izvēlējusies izveidot Saeima, Saeima ir arī noteikusi personu grupu, kam pienākas, proti, tās ir personas, kurām nav citi ienākumi, jo viņas nav sociālās apdrošināšanas sistēmā veikušas iemaksas un tas ir 13. pants Valsts sociālo pabalstu likumā. Un tālāk 15. pantā ir noteikts, ka apmēru un pārskatīšanas kārtību nosaka šis likums un Ministru kabinets.

No Ministru kabineta... piedodiet... tiesa, manuprāt, tā arī neguva ieskatu, kādu vajadzību apmierināšanai sociālā nodrošinājuma pabalsts ir izveidots, Saeima, kā šī pabalsta izveidotāja, noteikti skaidrāk varēs dot atbildi uz jautājumu, tātad, kāds ir valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta mērķis, kādas vajadzības šī pabalsta saņēmējiem ir jāspēj nodrošināt no pabalsta?

J. Priekulis.

Paldies.

Uzreiz jāsāk ar to, ka likumā patiešām nav ierakstīts konkrēts valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta mērķis. Tā tik tiešām tas ir.

Likumā ir vispārīgi skaidrots šis te valsts sociālā pabalsta jēdziens, no kura netieši var noteikt arī to, kāds ir kopumā ikviena valsts sociālā pabalsta mērķis. Tātad, tas jau izskanēja arī šodien tiesas sēdē, tas ir sniegt atbalstu pie noteiktām personu grupām piederošām personām, ja tām nav ienākumu vai kad rodas papildu izdevumi.

Papildus ir jānorāda, ka 2002. gadā, kad tika pieņemts šis te Valsts sociālo pabalstu likums, atdalot sociālo palīdzības bloku no valsts sociālajiem pabalstiem, kas iepriekš bija neregulēti viena likuma ietvaros, likumprojekta anotācijā ir plašāk skaidrots valsts sociālo pabalstu, teiksim, mērķis, ja to tā var nosaukt, pieskaroties arī atbalsta pasākumiem tieši personām ar invaliditāti.

Tie ir divi mērķi. Tas ir, pirmkārt, atbilstoši Valsts sociālo pabalstu likuma anotācijai minēts, ka šie te valsts sociālie pabalsti palīdzēs uzlabot šo te pabalstu saņēmēju dzīves apstākļus, tas ir, pirmkārt, kas no anotācijas izriet. Un otrām kārtām, arī palīdzēs integrēt viņus sabiedrībā, bet jāsaka tik tiešām, ka likumā nav ierakstīts

konkrēts valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta mērķis. Tāda sistēma pastāv attiecībā uz ikvienu pabalstu, kas iekļauts Valsts sociālo pabalstu likumā.

Un, runājot par šīm te pamatvajadzībām, likumā nav ierakstīts arī, protams, kā jau jūs labi zināt, konkrētas pamatvajadzības, kuras būtu nodrošināmas ar šo te valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu. Mēs varam piekrist Ministru kabineta pārstāvim, ka attiecībā uz šo te pamatvajadzību apmierināšanu šis jautājums jāskatās kompleksi, līdzīgi kā arī garantēto minimālo ienākumu līmeņa gadījumā, jo var būt situācijas, kad ir dažādi atbalsta pasākumi, no kuriem šīs te pamatvajadzības, kas ir pamatinstruments cilvēka cienīgas dzīves nodrošināšanai, var segt.

Es ceru, ka atbildēju uz jautājumu, bet es varu precizēt.

S. Osipova.

Jā, paldies, es lūgšu jums precizēt, jo tie ir cilvēki bez ienākumiem.

Valsts ir sapratusi, ka šīs cilvēku grupas ir bez ienākumiem dažādu iemeslu dēļ, objektīvu vai subjektīvu iemeslu dēļ, un pagājušajā lietā un šīs lietas materiālos uztura speciālists ir aprēķinājis, ka mazkustīgam invalīdam ir nepieciešams 96 eiro mēnesī, lai segtu pārtikas minimumu. Tāpēc šis šobrīd piešķirtais pabalsts daļai cilvēku nesedz pat pamatvajadzību pašu esenci, proti, tā ir pārtika.

Sakiet, lūdzu, Saeima, redzot visu sistēmu, visus pakalpojumus un visu pārējo... vai viņa redz, ka kur citur persona var gūt līdzekļus... persona, kura nav spējīga strādāt, kurai vispār nav iztikas līdzekļu, kur citur viņa var gūt, ja ne no šī pabalsta līdzekļus, piemēram, pārtikai, nu, elementāri, un higiēnas precēm, jo tālāk jau, protams, aiziet mājokļa pabalsts un vēl kas cits. Bet šinī gadījumā es saprotu, ka par pārtiku un higiēnas precēm nekur citur piedāvāts personai nekas netiek.

J. Priekulis.

Ja var precizēt... jā, ir paredzēti citi tādi mehānismi. Pirmām kārtām jau ir mehānisms, protams, ka persona var tikt atzīta par trūcīgu un persona var tikt atzīta arī par maznodrošinātu, kas viņai uzreiz dod, piemēram, tiesības uz šīm te pārtikas pakām, kas tiek finansētas no Eiropas Savienības fonda projektiem.

S. Osipova.

Atvainojos, es jūs šeit pārtraukšu. Mēs runājam par cilvēkiem, kas šo pabalstu saņem ilgtermiņā. Viņi nav darba spējīgi un, visdrīzākais, ka arī nebūs darba spējīgi.

Iepriekšējā lietā uztura speciālists pateica, ka pārtikas pakas ilgtermiņā nav labas veselībai, tāpēc ka tur tiek ievietoti produkti, kas ilgi uzglabājas, bet viņi nesedz visu uztura vērtībai nepieciešamo produktu grupu un, proti, šādu personu uzsēdinot uz pārtikas pakām, tas ir neveselīgi.

J. Priekulis.

Kā jau Saeima minēja sākumā, šis jautājums, protams, ir jāskatās kompleksi, un ir viens, protams, valsts atbalsta pasākumi, un protams, ir arī otri pasākumi, kas ir savu vecāku, bērnu pasākumi un tamlīdzīgi.

Bet par valsts atbalsta pasākumiem runājot, ir jānorāda, ka persona, kura saņem arī valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu... var izveidoties situācija, ja pašvaldībā, piemēram, ir noteikts lielāks garantēto minimālo ienākumu līmenis, ja pašvaldībā ir noteikts lielāks, tad persona var vienlaikus saņemt gan šo te valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu, gan arī garantēto minimālo ienākumu līmeņa pabalstu un... kā starpību starp šo garantēto minimālo ienākumu līmeni un valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu personai tiek izmaksāts no valsts pamatbudžeta.

Ir arī papildus, teiksim, pasākumi, kas, piemēram, personai pienākas un tiek finansēti no valsts budžeta. Maz šodien tiesas sēdē pieskārs pie sociālo pakalpojumu bloka Un tie pienākas ne tikai trūcīgām, maznodrošinātām vai krīzē nonākušām ģimenēm. Pamatā te ir trīs sociālie pakalpojumi, tas ir, sociālās aprūpes pakalpojums, kas ir vērsts arī uz pamatvajadzību nodrošināšanu, kā tas likumā ir ierakstīts, personām, kuras nespēj, protams, pašas saviem spēkiem aprūpēt un, protams, ir arī valsts finansēti sociālās rehabilitācijas šie te pasākumi, lai varētu pielāgoties, teiksim, šai te jaunajai situācijai un dzīvot ar noteiktu invaliditāti.

Ir atbalsta pasākumi, kas personai, īsumā sakot, pienākas papildus šim te valsts sociālā nodrošinājuma pabalstam no valsts puses. Arī tajā skaitā pārtikas segšanai, ko var izmantot, piemēram, situācijā, ja garantētais minimālais ienākuma līmenis kādā pašvaldībā ir noteikts lielāks par valstī vispārējo noteikto līmeni.

S. Osipova.

Paldies. Jūsu atbildi es sapratu. Tātad tas, kā persona dzīvo cilvēka cienīgu dzīvi, ir atkarīgs no pašvaldības rocības. Un ja personai ir paveicies būt invalīdam pašvaldībā, kura ir turīgāka, tad viņam ir cerības sasniegt cilvēka cienīgu dzīvi un, ja nē, tad tas tā nav.

Es saprotu, ka Saeima uzskata, ka pilnvarojums, kurš ir ielikts Sociālā pabalsta likumā attiecībā uz valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu, ir ievērots, tostarp, ar to, ka Ministru kabinets ir pārskatījis reizi vienpadsmit gados... tātad ir pārskatījis šo lielumu, kaut gan ir ņemtas vērā tikai valsts budžeta iespējas.

Tātad, vai tas, cik bieži Ministru kabinets pārskata šī pabalsta apmēru un tas, pēc kādiem kritērijiem... tikai pēc budžeta iespējām, bet neskatoties ekonomikas rādītājus valstī vai kā cenas ir augušas šajā posmā, vai tas arī atbilst Saeimas dotajam pilnvarojumam?

J. Priekulis.

Saeimas dotais pilnvarojums ir, pirmkārt, noteikt šo te valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmēru un arī pārskatīšanas kārtību. Vienlaikus ir jāņem vērā, teiksim, šīs te pārskatīšanas sakarā, ka valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu praktiski nav iespējams palielināt bez Saeimas ziņas, ņemot vērā, ka Saeima, atbilstoši Satversmei, ir tā institūcija, kas pieņem gadskārtējo valsts budžetu, kurā tad var tikt iebudžetēts iespējamais valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta palielinājums.

Un attiecībā, teiksim, uz parlamentāro kontroli, kā tiek kontrolēts, vai tiek ievērots pilnvarojums, tur būtībā ir jānorāda divas lietas.

Pirmā. Tas, ka Latvijas parlamentārajā iekārtā Ministru kabinets bauda parlamenta vairākuma uzticību, un tas nozīmē, ka Ministru kabinets ir cieši saistīts ar parlamenta vairākumu, kas dod iespēju sekot līdzi.

Otrām kārtām. Attiecībā jau pēc tam, kad ir sagatavots iespējamais budžeta projekts, vēl pirms iesniegšanas Saeimā, Saeimas Budžeta un nodokļu komisijā notiek... finanšu ministrs informē par šo te sagatavoto budžeta projektu, kur ir iespējams piedalīties ikvienam deputātam un uzdot visdažādākos jautājumus, tajā skaitā arī pacelt jautājumu par valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu.

Tad, kad budžets jau ir iesniegts Saeimā, papildus tam, ka Saeimas Budžeta un nodokļu komisija izskata valsts budžeta projektu, ir iespējams, teiksim, ikvienam deputātam piedalīties diskusijās un arī pacelt jautājumu par valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu, arī katra nozares komisija uzklausa attiecīgā resora pārstāvjus, teiksim, Labklājības ministriju uzklausa Sociālo un darba lietu komisija par viņu plānoto budžetu nākamajam gadam, kur atkal katram deputātam, protams, ir tiesības uzdot jautājumus, iesniegt priekšlikumus un atkal aktualizēt jautājumu par valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu.

Tas īsumā sakot par Saeimas doto pilnvarojumu un kā, teiksim, tiek uzraudzīts šis pilnvarojums.

S. Osipova.

Paldies. Un mans pēdējais jautājums.

Satversme nosaka, ka mēs dzīvojam sociāli atbildīgā valstī. Vai šis jautājums par personas iztikas minimumu un šinī gadījumā valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu, kurš tiek piešķirts personai, kurai nav citu iztikas līdzekļu un kura, visdrīzākais, nav darba spējīga, ka viņš atbilst cilvēka cieņai un vai šis jautājums tomēr nebija precīzāk jāregulē pašai Saeimai? Vai Saeima to ir apsvērusi, jo, kā jūs pats teicāt, likumā ir mērķa grupas, kurām tiek piešķirts, bet nav noteikts kam, kādu vajadzību apmierināšanai šis pabalsts tiek piešķirts.

J. Priekulis.

Teikšu uzreiz, ka manā rīcībā nav informācijas, vai ir bijis plānots kaut ko papildus noregulēt likumā. Iespējams, Labklājības ministrija varēs labāk atbildēt uz šo te pirmo jautājumu bloku.

Kas attiecas uz otro jautājumu, vai šis jautājums būtu tāds, kuru obligāti būtu jāizlemj likumdevējam, tad līdzīgi kā garantētā minimālā ienākuma līmeņa apmērs, šis jautājums noteikti, ņemot vērā tos jautājumus, kas jau ir nodublēti likumā gan attiecībā uz visu sociālās apdrošināšanas sistēmu, gan uz valsts sociālajiem pabalstiem kā kopumu, neatrodas likumdevēja ekskluzīvajā kompetencē. Tas, protams, neliedz likumdevējam kaut ko plašāk noregulēt un tas ir iespējams, bet, ja jautājums ir, vai tas ir tāds jautājums, kas obligāti jāizlemj likumdevējam, tad pie esošā regulējuma un tā, kas ir noregulēts, atbilde būtu – nē.

S. Osipova.

Vai ar esošo regulējumu jūs saprotat Satversmes izvirzītās prasības, vai tas, kas ir izveidots likumu sistēmā?

J. Priekulis.

Pirmām kārtām, jau likumu sistēma, kas ir diezgan detalizēti noregulēts attiecībā uz visiem šiem te trīs līmeņiem – gan sociālo apdrošināšanu, gan valsts sociālajiem pabalstiem, gan sociālajiem pakalpojumiem un sociālo palīdzību.

Bet kas attiecas uz Satversmi, ja es pareizi sapratu jautājumu, tad ikvienam normatīvā akta pieņemējam, arī tad, kad tiek dots pilnvarojums Ministru kabinetam, ir jāievēro Satversme... ja es pareizi sapratu jautājumu...

S. Osipova.

Nē, vienkārši mans jautājums bija, vai no Satversmes sistēmas neizriet tas, ka šis jautājums ir tik būtisks, ka viņš būtu jāatrisina tautas pilnvarotam likumdevējam.

J. Priekulis.

Atbilde tāpat būtu, nē, ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus. Likumdevējs varētu to izlemt, bet mūsu ieskatā šo jautājumu varētu arī regulēt Ministru kabinets, kas attiecīgi...

S. Osipova.

Kāpēc? Kāpēc Ministru kabinets? Kāpēc ne likumdevējs?

J. Priekulis.

Tā atbilde būtu visai vienkārša. Ņemot vērā, šos te, pamatprincipus, kas ir jāievēro, pirms kaut kāds jautājums tiek deleģēts Ministru kabinetam.

Pirmkārt, likumdevējam likumā, protams, ir jāizlemj svarīgākie jautājumi. Un mūsu ieskatā likumā ir noregulēti svarīgākie jautājumi, tas, pirmkārt, jau ir tas pats, ka pabalsta apmērs... pabalsts pastāv, tas ir valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts... tiek noregulēti arī priekšnoteikumi, kuriem jāizpildās, lai šo te pabalstu saņemtu un tiek noteikts arī pabalsta izmaksas ilgums.

Visbeidzot ir jānorāda, ka šī te sistēma, ka pabalsta apmēru un pārskatīšanas kārtību nosaka Ministru kabinets, attiecas uz visiem valsts sociālajiem pabalstiem, ne tikai uz valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu. Un tāda sistēma... viņa ir pastāvējusi jau kopš 2003. gada 1. janvāra.

S. Osipova.

Lai arī es esmu tiesību vēsturnieks, es nesaku, ka viss, kas ir vecs, ir labs. Un tas, ka tas ir pastāvējis kopš 2003. gada, nenozīmē, ka tas automātiski mūs šodien apmierinās...

Es tomēr atgriezīšos pie tā paša jautājuma vēlreiz. Ministru kabinets vismaz no tā, kas ir atbildes rakstā un arī šodien tiesā, viņš neredz to, ar kādu mērķi šis pabalsts personai tiek sniegts – kādu vajadzību apmierināšanai? Tāpēc, ka likumdevējs šo mērķi nav pateicis un Ministru kabinets diezgan plaši tulko šo, ka tas ir viens no atbalsta pasākumiem. Un ar kādu metodoloģiju tad var saprast, cik lielam šim pabalstam ir jābūt, ja nav skaidrs, kādam mērķis šis pabalsts personām ir izmaksājams?

Tātad, vai likumdevējam tomēr nebūtu pašam jānosaka tas mērķis?

J. Priekulis.

Jāsaka... vai tas izriet kā obligāts, teiksim, jautājums, kas obligāti būtu jāatrisina likumdevējam? Mūsu ieskatā, nē. Tas par mērķi.

Otrām kārtām. Netieši jau šis te mērķis arī tika... es arī pieminēju, ka viņš izriet no kopējā valsts sociālo pabalstu skaidrojuma un arī no Valsts sociālo pabalstu likumprojekta anotācijas. Bet kopumā ir jāskatās arī, ka ir diezgan mūsdienu Latvijas tiesību sistēmā skaidrs Satversmes 109. panta mērķis. Tas ir attīstīts gan Satversmes tiesas praksē, gan Augstākās tiesas praksē, tas ir, kalpot cilvēka cienīgas dzīves nodrošināšanai. Un šis te valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts, protams, ir viens no šiem mehānismiem, lai sasniegtu šo te augstāko mērķi, tas ir, Satversmes mērķis 109. pantam – kalpot cilvēks cienīgas dzīves nodrošināšanai. Bet konkretizēts tas, vai šis te vienīgais pabalsts būtu tāds, no kura vajadzētu segt pamatvajadzības, tas likumā nav konkretizēts un mūsu ieskatā, teiksim, pienākums to konkretizēt pie esošā

regulējuma, pie tā, ka pastāv arī vispārējs valsts sociālā pabalsta skaidrojums, no Satversmes šobrīd neizriet.

S. Osipova.

Paldies.

I. Ziemele.

Paldies tiesnesei Osipovai.

Tiesnesis Artūrs Kučs. Lūdzu!

A. Kučs.

Labdien! Man būtu jautājums pat 109. pantu. Jūs teicāt, ka 109. pants nenosaka konkrētu summu... neprasa konkrētu summu.

Un mans jautājums, vai no 109. panta, arī ņemot vērā sociāli atbildīgas valsts principu, jūs piekrītat, ka šim pabalstam kopā ar citiem pabalstiem, ko cilvēki saņem, ir jānodrošina cilvēka cienīga dzīve?

J. Priekulis.

Tas ir sarežģīts juridisks jautājums. Mērķis, protams, Satversmes 109. pantam ir, lai sociālais nodrošinājums, iestājoties noteiktam sociālajam riskam, būtu adekvāts un tāds, kas nodrošinātu un veicinātu cilvēka cienīgas dzīves nodrošināšanu. Bet cilvēka cienīga dzīve kā tāda, viņa gan nebūtu aplūkojama tikai Satversmes 109. panta kontekstā, Satversmes 1. panta kontekstā, jo tur ir dažādi elementi, teiksim, kas veido cilvēka cienīgu dzīvi. Piemēram, paskatoties Satversmē garantētās pamattiesības, grūti iedomāties cilvēka cienīgu dzīvi, ja cilvēkam nav kur dzīvot, tas ir, tiesības uz mājokli, ja nav tiesības uz brīvību, ja nav labvēlīga vide, kas ir Satversmes 115. pants, ja nemaldos. Tas ir tāds raksturlielums, kas nav aplūkojams tikai 109. panta ietvaros. Bet kopumā, ja skatās tikai 109. panta ietvarā attiecībā uz, šo te, sociālo nodrošinājumu, viņam noteikti ir jābūt vērstam uz cilvēka cienīgas dzīves nodrošināšanu. Bet vai tikai ar valsts atbalsta pasākumiem var nodrošināt šo te cilvēka cienīgu dzīvi, tas jau ir cits un vēl sarežģītāks jautājums.

A. Kučs.

Un tā es saprotu no jums, ja es tā varu pateikt... ka ir plašāks, protams, jautājumu loks, ko mēs skatāmies, bet nu es domāju, ka jūs piekritīsiet, ka šis ir viens no elementiem, ko mēs skatāmies, kad mēs vērtējam cilvēka cieņu.

Un gan saistībā ar to, ko Ministru kabineta pārstāvis teica, gan arī, ko jūs ieskicējāt, ja mēs ņemam vērā visu šo komplekso pabalstu un sociālās palīdzības iespējas, kas personai ir pieejamas, tad daļa no tām ir atkarīgas no pašvaldības,

pašvaldībās esošajiem līdzekļiem. Ministru kabineta pārstāve mums teica, ka viņiem nav pilnas informācijas, kā šis pabalsts nonāk līdz konkrētam cilvēkam kopā ar katru pašvaldību.

Vai, jūsuprāt, Ministru kabinets, izveidojot tādu sistēmu, kas, manuprāt, nav līdz galam pārskatāma, ja mēs aizejam līdz konkrētam cilvēkam, ir izpildījis Saeimas doto pilnvarojumu?

J. Priekulis.

Paldies par jautājumu. Saeimas dotais pilnvarojums ir noregulēt divus jautājumus, tas ir, pabalsta apmēru un pārskatīšanas kārtību. Pabalsta apmērs ir noteikts un pārskatīšanas kārtība arī ir noteikta, tāpēc atbilde būtu, jā, Ministru kabinets ir ievērojis pilnvarojumu.

A. Kučs.

Labi. Tad par pārskatīšanas kārtību. Jūs teicāt, ka tā parlamentārā kontrole izpaužas tādējādi, ka bez parlamenta ziņas nevarētu neviens šo pabalstu palielināt.

Vai attiecībā uz otru, ko jūs sakāt par pārskatīšanas kārtību... un mans jautājums pārfrāzējot būs: vai... ja bez parlamenta ziņas, tātad, nevar palielināt un vai bez parlamenta ziņas var četrpadsmit gadus šo pabalstu nemainīt, un arī tādā veidā tas pilnvarojums ir izpildīts?

J. Priekulis.

Saeimas pilnvarojums, jā... ir noteikt šo te pārskatīšanas kārtību, Ministru kabinets ir noteicis, ka, pirmkārt, šis te tiek pārskatīts pēc labklājības ministra ierosinājuma, atbilstoši valsts budžeta iespējām un ņemot vērā, protams, arī ekonomisko situāciju un citus apstākļus, kas ir noteikti šajā te Ministru kabineta noteikumu normā.

Ņemot vērā, ka Ministru kabinets ir tā institūcija, kas sagatavo valsts budžetu, tātad, piedāvā Saeimai noteiktu valsts budžeta ieņēmumu un izdevumu plānu, un Saeima, šo te, valsts budžeta gadskārtējo Valsts budžeta likumu pieņem, tad nepārprotami jāsecina, ka valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta palielināšana nevar notikt bez Saeimas ziņas. Vai var notikt otrādi, ka šis te pabalsts netiek pārskatīts bez Saeimas ziņas, gūti iedomāties tādu situāciju, bet nu, jāņem vērā, ka Saeima sastāv tomēr no simts deputātiem, kur ir dažādas personālijas un dažādas partijas. Tā nav homogēna institūcija.

A. Kučs.

Labi. Paldies.

I. Ziemele.

Tā, paldies tiesnesim Kučam.

Man būs daži jautājumi jums, Priekuļa kungs, kā Saeimas pārstāvim.

Es no jums tiešām gribētu saprast mazliet vairāk par šo Saeimas kompetenci un Saeimas atbildību. Tātad, attiecībā uz konkrēto sociālā nodrošinājuma pabalstu un varbūt arī ar to saistīt plašākā kontekstā.

Tātad, jūs tikko kā apgalvojāt, un tas ir precīzāk nekā Saeimas iesniegtajā viedoklī, jo tur es neatradu daudz informācijas, bet jūs tikko apgalvojāt, ka, tātad, Saeimas skatījumā Ministru kabinetam tika deleģēts noteikt apmēru, šī pabalsta apmēru un arī pārskatīšanas kārtību.

Un man jums ir jautājums: sakiet, lūdzu, vai tas ir Saeimas kompetencē tomēr vērtēt un noteikt mērķus un veidus, kā samazināt nabadzību valstī? Vai tas ir Saeimas atbildības jautājums, vai nav?

J. Priekulis.

Es ļoti atvainojos... es dzirdēju līdz beigām... vai ir Saeimas kompetencē.... Bet tālāk es diemžēl nedzirdēju jautājumu...

I. Ziemele.

Jautājums ir ļoti konkrēts. Vai Saeima ir atbildīga par to, kādā veidā valstī ir jāsamazina nabadzība? Tas ir Saeimas kompetences jautājums, vai nav?

J. Priekulis.

Saeimas kompetences jautājums, protams, ir parlamentārās kontroles līdzekļiem sekot līdz tam, vai pilnvarojums tiktu ievērots, pirmām kārtām.

Un, otrām kārtām, pieņemt likumus, kas var veicināt arī nabadzības... nepārprotami, tas jautājums ir Saeimas kompetencē, bet šis jautājums arī jāskatās plašāk...

I. Ziemele.

Paldies, paldies. Tas ir Saeimas kompetencē. Ar to man arī pietiks, par plašāko kontekstu jūs arī esat uzrakstījuši.

Tā... nākamais jautājums. Ja mēs paņemam, tātad, valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta vienu konkrētu adresāta grupu, proti, par ko tiesa arī uzdeva šodien jau līdz šim brīdim ļoti daudz jautājumu, proti, personas ar invaliditāti. Un es domāju, ka jūs arī zināt, ka Latvijai ir saistoša arī Konvencija par personu ar invaliditāti tiesībām.

Man ir tāds jautājums. Vai personas ar invaliditāti ir īpaši aizsargājama personu grupa Saeimas skatījumā? Ir vai nav?

J. Priekulis.

Protams.

I. Ziemele.

Paldies. Nākamais jautājums.

Ja šī grupa ir īpaši aizsargājama personu grupa, vai Saeimai ir jābūt skaidrai vīzijai, es gribētu teikt tā, un politikai, kādā veidā, ar kādiem pasākumiem ir jānodrošina šo personu ar īpašām vajadzībām tiesības?

J. Priekulis.

Es labprāt gribētu atbildēt uz šo jautājumu... es domāju, ka profesionālāk uz šo jautājumu varēs atbildēt Labklājības ministrijas pārstāves, kas ir vadošās valsts pārvaldes iestādes pārstāves sociālās drošības politikas jomā.

I. Ziemele.

Skaidrs. Tātad Saeima šo lielo jautājumu par politiku, kā aizsargāt personas ar īpašām vajadzībām, ir vienkārši atdevusi izpildvarai.

Jautājums jau pavisam konkrēts. Vai, tātad, tas, ko jūs teicāt, ka likumā nav skaidri definēts valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta mērķis... tātad, viņa tur nav... Mēs varam mēģināt saprast vismaz kaut kādā virzības stadijā, kaut ko no anotācijas, bet vai tas ir galarezultātā, mēs to nezinām, protams...

Sakiet, lūdzu, ja ir tāda situācija, ka šis pabalsts, kurš, izrādās, ir pietiekami būtisks, lai neteiktu vairāk, konkrētai īpaši aizsargājama personu grupai... situācijā, kad parlaments nav definējis, ko mums vajag sasniegt, ar šo pabalstu. Vai tas atbilst valsts pienākumam aizsargāt šo personu grupu kā īpaši aizsargājama personu grupu?

J. Priekulis.

Ja īsumā atbildot... Tas, ka Saeima konkrēti nav noteikusi mērķi attiecībā uz, šo te, valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu likumā, tas nebūt nav apstāklis, kas liedz vai liegtu nodrošināt personām viņām Satversmē garantētās cilvēktiesības ar adekvātu nodrošinājumu. Vai varētu būt labāk? Tas, protams, ir lietderības jautājums, bet, ja skatās tikai no tiesību jautājumu skatpunkta, tad no Satversmes mūsu ieskatā neizriet obligāts pienākums, attiecībā uz valsts sociālajiem pabalstiem katram konkrētajam pabalstam noteikt likumā mērķi. Šī te pieeja no likumdevēja puses ir bijusi konsekventa attiecībā uz visiem valsts sociālajiem pabalstiem, kas iekļauti Valsts sociālo pabalstu likumā.

I. Ziemele.

Nu, labi. Tad man pēdējais jautājums.

Sakiet, lūdzu, jūs kā Saeimas pārstāvis, vai jūs uzskatāt, ka valstī attiecībā uz vienlīdzību un nabadzības samazināšanu viss ir kārtībā?

J. Priekulis.

Ja jautājums ir par apstrīdēto normu, tad Saeimas ieskatā apstrīdētā norma atbilst Satversmei.

Tas, vai ir vienlīdzības problēma... lūgums... es domāju, ka profesionālāk varēs atbildēt Labklājības ministrija, kas ir vadošā valsts pārvaldes iestāde sociālās drošības politikas jomā.

I. Ziemele.

Labi. Paldies.

Tā... tagad ir iespēja pieteikuma iesniedzējam tiesībsargam uzdot jautājumus Saeimas pārstāvim. Lūdzu!

J. Jansons.

Godātā tiesa, mums nebūs jautājumu. Paldies.

I. Ziemele.

Paldies tiesībsargam arī par laika ietaupīšanu.

Ministru kabineta pārstāvei, Muižnieces kundzei, ir iespēja uzdot Saeimai jautājumus.

J. Muižniece.

Nē, paldies. Man arī nebūs jautājumu.

I. Ziemele.

Paldies, Muižnieces kundze, arī jums par laika ietaupīšanu.

Līdz ar to es gribu pateikt paldies Priekuļa kungam par to, ka pievienojāties Satversmes tiesai tiešsaistē un dalījāties ar Saeimas viedokli šīs lietas izskatīšanā. Paldies, lai jums jauka pēcpusdiena!

J. Priekulis.

Paldies.

I. Ziemele.

Tā. Kā nākamo mēs aicinātu Labklājības ministriju mums pieslēgties tiešsaistē. Redzu... jā... Tātad, es gribētu apstiprināt lietas dalībniekiem un arī tiesas sēdes protokola vajadzībām, ka Labklājības ministrija ir pilnvarojusi Labklājības ministrijas

Sociālās iekļaušanas politikas departamenta direktori Elīnu Celmiņu, un tiesai ir pieejams gan personu apliecinošs dokuments, gan arī... Celmiņas kundze, mēs jūs jau zinām... tā kā jūs arī tur esat un Sociālās apdrošināšanas departamenta direktori Sandru Stabiņu, arī mums tiesai ir pieejams personu apliecinošais dokuments un jūsu identitātes ir pārbaudītas, tā kā lietas materiālos tas arī viss būs.

Tā... Nu, šeit jau tika daudzi jautājumi pāradresēti Labklājības ministrijai, tā kā es domāju, ka jums ir iespēja tagad arī jau savā viedoklī varbūt pievērsties tam, kas tika nosūtīts jūsu virzienā arī no citām pieaicinātajām personām un lietas dalībniekiem. Lūdzu!

S. Stabiņa.

Labdien, godātā tiesa! Šīs lietas ietvaros būtiski ir uzsvērt sekojošo.

Valsts sociālā nodrošinājuma pabalsts, tātad, tika ieviests 1996. gadā, vienlaicīgi ar valsts sociālās apdrošināšanas sistēmas reformu, kuras rezultātā ieviesa jaunu uz individuālajām sociālās apdrošināšanas iemaksām balstītu sistēmu, kas garantē aizsardzību visu tradicionālo sociālo risku iestāšanās gadījumā: iestājoties pensijas vecumam, iegūstot invaliditāti, zaudējot apgādnieku, slimības gadījumā, pirmsdzemdību un pēcdzemdību periodā, kopjot bērnu, zaudējot darbu, kā arī ciešot darba negadījumā vai saslimstot ar arodslimību.

Nodrošinājuma pabalsts ir viens no valsts sociālo pabalstu veidiem. Tas ir universāls pabalsts, kas pienākas pēc vienādiem kritērijiem visām personām, neņemot vērā viņu specifisko situāciju, bet tikai piederību kādai noteiktai grupai.

Pie nodrošinājuma pabalsta apmēra ir piesaistīti vairāki valsts sociālās apdrošināšanas pakalpojumi, no kuriem finansiāli ietilpīgākie ir vecuma pensija, kā arī invaliditātes pensiju garantētie apmēri.

Valsts sociālās apdrošināšanas sistēma, tostarp pensiju sistēma, ir veidota kā pašfinansējoša un ilgtspējīga, kas gan ieņēmumos, gan izdevumos balstās uz cilvēku individuālajām valsts sociālās apdrošināšanas iemaksām. Valsts sociālās apdrošināšanas sistēmas pieejamo finanšu līdzekļu ietvaros papildus uz no iemaksām atkarīgo pensiju, pabalstu un atlīdzību apmēriem ir jānodrošina gan pensiju garantētie apmēri, kas jau kopš 1996. gada ir bijuši piesaistīti šim nodrošinājuma pabalsta apmēram, gan citas garantijas un atvieglojumi, kas ir noteikti atbilstošajos normatīvajos aktos.

Tāpēc, lai arī nodrošinājuma pabalsts tiek finansēts no valsts pamatbudžeta, tā paaugstināšanas iespējas ir rūpīgi jāvērtē arī caur valsts sociālās apdrošināšanas sistēmas ilgtspējas prizmu.

Gribētos uzsvērt, ka, nosakot nesamērīgi augstu, finansiāli dārgu un finansiāli nenosegtu nodrošinājuma pabalsta apmēru, tiks apdraudēta valsts sociālās apdrošināšanas sistēmas finanšu ilgtspēja, jo, pirmkārt, tiks sekmēta sistēmas

pamatprincipa izjaukšana no individuālajām iemaksām būvētā valsts sociālās apdrošināšanas sistēmā garantējot augstu minimālo pensiju izmaksu, tāpat vien, neskatoties uz veiktajām valsts sociālās apdrošināšanas iemaksām, valsts sociālās apdrošināšanas iemaksas veikšana zaudēs savu mērķi – no iemaksām atkarīgu pakalpojumu.

Otrkārt, zūdot motivācijai maksāt šīs sociālās apdrošināšanas iemaksas, samazināsies ieņēmumi un, vienlaicīgi pieaugot izdevumiem, veidosies deficīts.

Treškārt, tas būs netaisnīgi pie pašreizējiem valsts sociālās apdrošināšanas iemaksas veicējiem, no kuru veiktajām valsts sociālās apdrošināšanas iemaksām ir jānodrošina augsto garantēto pensiju izmaksas, iespējas, apzinoties, ka nākotnē priekš paša pensijas naudas varētu arī nebūt. Kā arī būtu netaisnīgi pret tiem jau esošajiem pensiju saņēmējiem, kuri šādu pat apmēru ir nopelnījuši godprātīgi veicot iemaksas visu sava darba mūža garumā.

Ceturtkārt, neilgā laika periodā būs iztērēts valsts sociālās apdrošināšanas speciālā budžeta uzkrājums, kas, sekmējot sistēmu ilgtermiņu un stabilitāti, ir svarīgs valsts sociālās apdrošināšanas sistēmas drošības spilvens gan pret nākotnes saistību izpildi, gan pret iespējamām nākotnes izaicinājumiem – ekonomiskajām krīzēm un demogrāfisko novecošanos.

Tādējādi nesamērīgi paaugstinot sociālā nodrošinājuma pabalsta apmēru, valsts sociālās apdrošināšanas sistēma jau neilgā laika periodā vairs nespētu segt pieaugošās saistības ne pret nākotnes pensionāriem, ne arī šodienas pensionāriem un tiktu apdraudēta tās finanšu ilgtspēja un

Piemēram, pēc Labklājības ministrijas veiktajiem provizoriskajiem aprēķiniem, ja nodrošinājuma pabalsts ir vecuma pensijas aprēķina bāze, kas ir noteikts kopš šā gada 1. janvāra, paaugstināta līdz 40 procentiem no ienākumu mediānas, atbilstoši Eurostata datiem par 2018 gadu, tas ir 272,91 eiro, un minimālo garantēto vecuma pensiju aprēķinam piemēro likumā “Par valsts pensijām” noteiktos koeficientus atkarībā no apdrošināšanas stāža gadiem, tad Latvijai tas būtu nepieciešami 562 miljoni eiro gadā un tas skartu gandrīz 80 procentus no vecuma pensionāriem. Pensiju indeksācijas rezultātā šie izdevumi vēl vairāk palielinātos, ar paaugstināšanu un pārējiem pakalpojumiem, kuru garantētie apmēri ir piesaistīti nodrošinājuma pabalsta apmēram, gan arī papildus izdevumi paši nodrošinājuma pabalsta apmēra paaugstinājumam no valsts pamatbudžeta.

Šādā scenārijā jau nepilnu divu gadu laikā būtu iztērēta valsts sociālās apdrošināšanas budžeta uzkrātā rezerve, tāpēc pēc tam sekojošā gadā pensiju izmaksām naudas vairs nepietiktu.

Tāpat jāņem vērā, ka ar 2025. gadu beigsies pensijas vecuma paaugstināšana, tā rezultātā vecuma pensijas pensionāru skaits sāks atkal palielināties.

Tādējādi Labklājības ministrija vēlas atsaukties uz Satversmes tiesas pausto atziņu, ka no sociāli atbildīgas valsts principa izriet valsts pienākums izveidot ilgtspējīgu un sabalansētu politiku sabiedrības labklājības nodrošināšanai. Valstij ir jāsamēro ar savām ekonomiskajām iespējām ne tikai personas tiesības sociālajā jomā, bet arī nepieciešamība nodrošināt visas sabiedrības labklājību, un jārada tāds tiesisks regulējums, kas būtu vērsts uz valsts ilgtspējīgu attīstību.

Labklājības ministrija piekrīt, ka sociāli atbildīgas valsts princips uzliek valstij pienākumu rūpēties par cilvēku labklājības nodrošināšanu un aizsardzību sociālā riska gadījumā.

Attiecībā uz to, vai ar nodrošinājuma pabalstu persona var apmierināt tās pamatvajadzības, kurām šis pabalsts paredzēts. Labklājības ministrija norāda, ka valsts sociālie pabalsti, tostarp nodrošinājuma pabalsts ir valsts pabalsts naudas izmaksas veidā, kuru saņem pie noteiktām iedzīvotāju grupām piederīgas personas. Līdz ar to nodrošinājuma pabalstam nav noteikts konkrēts mērķis – nodrošināt personu pamatvajadzības, to saņem persona, kura nekvalificējas atbilstošajai valsts sociālās apdrošināšanas pensijai no valsts sociālās apdrošināšanas sistēmas.

Tā kā nodrošinājuma pabalsts ir pabalsts, kuru saņem personas, kuras atbilstoši sociālā riska izstāšanās gadījumā izkrīt no valsts sociālās apdrošināšanas pensiju saņēmēju loka, tad nodrošinājuma pabalsta apmēram ir jābūt mazākam par minimālās pensijas apmēru un pietiekami mazākam, salīdzinot ar vidējās pensijas apmēru, kurš ir balstīts uz cilvēka darba mūžā uzkrātajām valsts sociālās apdrošināšanas iemaksām. Nodrošinājuma pabalsts nekad nevar arī būt augstāks, vai tikpat augsts kā atalgojums pilnvērtīgā dalībā darba tirgū un apdrošināšanas sistēmā.

Atskatoties pagātnē, kad nodrošinājuma pabalsts tika ieviests 1996. gadā, tas tika noteikts kā atbalsts tām personām, kurām nav pietiekošs darba stāžs vai tāda nav vispār. Likumā “Par sociālo palīdzību” tika noteikts, ka personām, kuras nesaņem valsts obligātās sociālās apdrošināšanas izmaksas, tostarp personām, kuras par pieciem gadiem pārsniegušas pensiju vecumu un personām ar invaliditāti piešķir nodrošinājuma pabalstu. Toreiz likumam sekojošie noteikumi noteica, ka to apmērs pārskatāms atbilstīgi valsts budžeta ieņēmumiem, ņemot vērā patēriņa cenu indeksu, bet ne biežāk kā reizi pusgadā, proti, izrietoši no valsts finansiālajām iespējām. Un tas nebija piesaistīts ne pie viena sociāli ekonomiskā rādītāja.

Sākotnēji nodrošinājuma pabalsta apmērs visiem tā saņēmējiem bija vienāds – 25 lati vai 35,57 eiro, atsevišķi netika nodalīts nodrošinājuma pabalsta apmērs personām ar invaliditāti kopš bērnības un pārējiem saņēmējiem, ar 1997. gada 1. oktobri nodrošinājuma pabalsta apmērs tika diferencēts un personām ar invaliditāti kopš bērnības nodrošinājuma pabalsts tika noteikts augstāks, pārējiem saņēmējiem saglabājot nodrošinājuma pabalsta apmēru sākotnējā apmērā.

Likumam “Par sociālo palīdzību” zaudējot spēku ar 2003. gada 1. janvāri, nodrošinājuma pabalsts līdzīgi kā visi citi valsts sociālie pabalsti, turpmāk tika noteikts Valsts sociālo pabalstu likumā. Līdz 2009. gadam, ņemot vērā valsts budžeta iespējas un politiskos lēmumus, nodrošinājuma pabalsta apmēra paaugstināšana tika veikta neregulāri – pēc pusgada, trīs gadiem vai pieciem gadiem.

Kopš nodrošinājuma pabalsta ieviešanas 1996. gadā līdz 2009. gadam tā apmērs personām ar invaliditāti kopš bērnības tika paaugstināts no 35,57 līdz 106,72 eiro jeb trīs reizes.

Savukārt atbilstoši Centrālās statistikas pārvaldes mājaslapā ievietotā inflācijas kalkulatora aprēķina un inflācijai no 1996. gada 1. janvāra līdz 2009. gada 1. janvārim bija pieaugusi par 116,2 procentiem. Līdz ar ko apmērs bija pieaudzis krietni straujāk nekā inflācija šajā pat laika periodā.

Savukārt nodrošinājuma pabalsta apmēra paaugstinājums vispārējā gadījumā ir ievērojami mazāks – no 35,57 eiro līdz 64,03 eiro jeb par 180 procentiem. Bet tā paaugstinājums tāpat, tāpat, pārsniedz inflācijas rādītāju pieaugumu šajā periodā.

Tādējādi laika periodā no 1996. gada līdz 2009. gadam nodrošinājuma pabalsts bija paaugstinājies straujāk kā inflācija, nodrošinot šī pabalsta aizsardzību pret pirktpējas krišanos.

Saskaņā ar Ministru kabineta noteikumiem Ministru kabinets nodrošinājuma pabalstu pārskatīja Labklājības ministrijas ierosinājumus atbilstoši valsts budžeta iespējām, kā arī izvērtējot ekonomisko situāciju valstī un ņemot vērā Centrālās statistikas pārvaldes noteikto vidējo faktiski patēriņa cenu indeksu.

Tomēr jāatceras, ka jau 2008. gada beigās Latvijā iestājās dziļa ekonomiskā krīze, kuras ietekmē strauji samazinājās iekšzemes kopprodukts, strauji tika samazinātas darba algas, tika noteikti valsts sociālās apdrošināšanas pabalstu izmaksu ierobežojumi, paaugstinātas valsts sociālās apdrošināšanas iemaksu likmes un tika veikti citi fiskāli ierobežojoši pasākumi. Izdevumiem pārsniedzot ieņēmumus, valsts sociālās apdrošināšanas speciālajā budžetā veidojās negatīva ikgadējā fiskālā bilance laika periodā no 2009. gada līdz 2013. gadam. Šajā laikā, lai spētu turpināt visu sociālās apdrošināšanas pakalpojumu nepārtrauktu izmaksu, tika tērēti speciālā budžeta uzkrājumi.

Ekonomiskajai situācijai valstī uzlabojoties, lai sniegtu lielāku materiālo atbalstu tieši tām personām, kurām ir smaga invaliditāte un pašām rūpes par sevi ir ierobežotas iespējas, kopš 2014. gada 1. jūlija nodrošinājuma pabalsta apmērs personām ar invaliditāti tika noteikts, izrietošs no personai noteiktās invaliditātes grupas. Personai ar 1. invaliditātes grupu piešķirot nodrošinājuma pabalstu kā bāzes vērtību piemērojot koeficientu 1,3, personai ar 2. invaliditātes grupu – koeficients 1,2. Tostarp koeficienti tika noteikti tādi, lai kopējais valsts sniegtais ienākumu apmērs nepārsniegtu minimālos invaliditātes pensijas apmērus. Tādējādi sociāli apdrošinātās

personas ar invaliditāti un kurām ir veikts vai bija jāveic valsts sociālās apdrošināšanas iemaksas, atbilstoši valsts sociālās apdrošināšanas principiem, joprojām saņēma invaliditātes pensiju lielākā apmērā nekā personas, kuras sociālās apdrošināšanas iemaksas nav veikušas vai veikušas nepietiekoši un saņem nodrošinājuma pabalstu.

Ir svarīgi minēt arī to, ka kopš 2017. gada 1. janvāra tika paplašināts nodrošinājuma pabalsta saņēmēju loks, nosakot, ka tiesības uz nodrošinājuma pabalstu ir dotas personai sasniedzot pensijas vecumu, nevis 5 gadus pēc šī vecuma sasniegšanas, kā tas bijis iepriekš.

Savukārt primāri atbalstot personas ar invaliditāti, no 2020. gada 1. janvāra valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta bāzes apmērs tika paaugstināts gan personām ar invaliditāti vispārējā gadījumā, gan personām ar invaliditāti kopš bērnības, saglabājot līdzšinējo koeficientu piemērošanu pie paaugstinātās valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta aprēķina bāzes.

Protams, Labklājības ministrijas ieskatā nodrošinājuma pabalsta aprēķinam pamatā ir jābalstās uz rūpīgi izvērtētu metodoloģiju, vienlaikus vienlīdz svarīgs ir valsts ekonomiskās situācijas izvērtējums un valsts budžeta iespējas gan vidējā termiņā, gan ilgtermiņā.

Došu vārdu kolēģei.

Paldies.

E. Celmiņa.

Labdien, godājamā tiesa!

Es no savas puses papildināšu attiecībā uz darbaspēju jautājumu un vairāk varbūt mazliet pieskaršos arī atbalsta pasākumiem personām ar invaliditāti.

Tātad, papildus sociālās drošības sistēmā paredzētajai invaliditātes pensijai un nodrošinājuma pabalstam, kas attiecas uz cilvēkiem, kuri ir bijuši nodarbināti un kuri nav bijuši nodarbināti, un šādi viņiem sniegts zināms pastāvīgs ienākums, ir vēl arī citi atbalsta pasākumi, tieši ar invaliditāti saistītu vajadzību apmierināšanai. Tie var būt universāli valsts sociālie pabalsti, šajā brīdī es tos vairs neuzskaitīšu un arī valsts finansēti sociālie un citi pakalpojumi, piemēram, asistenta pakalpojums gan pašvaldībā, gan izglītības iestādē, sociālās rehabilitācijas pakalpojums, tehnisko palīgīdzekļu nodrošināšana un daudzi citi.

Tie var būt arī atvieglojumi dažādās citās nozarēs ārpus labklājības nozares, piemēram, bezmaksas sabiedriskais transports visā valsts teritorijā, ievērojami atvieglojumi transportlīdzekļu apdrošināšanā un ekspluatācijas nodokļu maksāšanā, atvieglojumi veselības aprūpes pakalpojumu saņemšanā, arī iedzīvotāju ienākumu nodokļa atvieglojumi un visbeidzot, arī tie ir pašvaldību nodrošinātie pabalsti un pakalpojumi un brīvprātīgās iniciatīvas, kuras var tikt piešķirtas, kā jau tas šeit

vairākkārt tika pieminēts, gan pēc invaliditātes pazīmes, gan balstoties uz personas ienākumu un dzīves apstākļu izvērtējuma.

Īpaši vēlos uzsvērt, ka virkne pastāvošo pakalpojumu ir izveidota tieši pēdējos desmit gados, kopš Latvija 2010. gadā ratificēja ANO Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām. Un Konvencijas ratificēšana iezīmēja tādu būtisku pāreju no līdzšinējās medicīniskās pieejas, kas personu ar invaliditāti uzskatīja par nespējīgu un pasīvu palīdzības saņēmēju uz cilvēktiesībās balstītu pieeju, kā to dara visa pārējā Eiropas Savienība un arī pasaule. Tas nozīmē, ka pakalpojumiem un pasākumiem, kas tiek ieviesti no jauna, ir jābūt vērstiem uz personas spēju atzīšanu, vienlīdzīgu tiesību un iespēju nodrošināšanu, lai šādā veidā sekmētu personas līdzdalību sabiedriskajos procesos un ļautu viņai labāk uzņemties pašai savu atbildību par savu dzīvi.

Un te nedaudz jāpieskaras darbaspēju aspektam. Atkarībā no personai noteiktās invaliditātes grupas, viņai ir arī noteikts funkcionēšanas un darbaspēju ierobežojums, kas tiešām ir uzskatāms par objektīvu iemeslu, kas apgrūtina pilnvērtīgu iekļaušanos darba tirgū un arī ienākumu gūšanu. Tomēr invaliditātes noteikšana nenozīmē, ka persona ir nespējīga strādāt, bet gan to, ka personas darba spējas ir ierobežotas. Ierobežotas tādā noteiktā veidā vai noteiktā apmērā, kas var būt ļoti individuāla izpausme.

Invaliditātes noteikšanā netiek vērtēta slimības esamība, bet gan funkcionālo traucējumu radītie funkcionēšanas ierobežojumi. Paskaidrojot minēto, piemēram, funkcionālais traucējums, pasliktināta redze vai kādi vieglāki kustību traucējumi, automātiski nenozīmē pašaprūpes grūtības un funkcionēšanas ierobežojumus citu ikdienas darbību veikšanā. Šeit ir arī svarīgi pieminēt faktu, ka Latvijā, atšķirībā no citām Eiropas Savienības dalībvalstīm, 3. grupas invaliditātes noteikšanas robeža tiek vērtēta kā salīdzinoši zema. Mūsu gadījumā tie ir 20 procenti darbaspēju zaudējums, citās valstīs vidēji tie ir aptuveni 40 procentu robeža un vēl Latviju no citām valstīm atšķir tas, ka Latvijā invaliditāte var tikt noteikta arī personām, kuras jau ir sasniegušas noteikto pensionēšanās vecumu.

Šāda pieeja, ka jāveicina personas patstāvība un jāsniedz atbalsts ar invaliditāti saistīto ierobežojumu mazināšanai, ir tiešām nostiprināta arī Latvijas politikas plānošanas dokumentos un atbilstoši šādai nostādnei arī ir tikuši veidoti jaunie pakalpojumi. Šābrīža vēl spēkā esošais dokuments ir pamatnostādnes ANO Konvencijas ieviešanai no 2014. līdz 2020. gadam, un jaunie pakalpojumi, kas ir izveidoti kopš Konvencijas ratificēšanas brīža, ir asistenta pakalpojums, surdotulka pakalpojums, kopienā balstīto pakalpojumu paplašināšana, vides pieejamības uzlabošana un arī nodarbinātības atbalsta pasākumi, un arī asistenta izglītības iestādē ir salīdzinoši jauni pakalpojumi.

Tādējādi invaliditātes pensijas un arī nodrošinājuma pabalsta mērķis, kā jau to uzsvēra iepriekšējie runātāji, nav pilnībā aizvietot darbā negūtos ienākumus vai

nodrošināt kādu konkrētu vajadzību apmierināšanu, bet gan sniegt ienākumu atbalstu, nodrošinot tos kādā noteiktā minimālā apmērā, kā tas ir nodrošinājuma pabalsta gadījumā. Un tas ir atbilstoši starptautiskajām saistībām veidots savstarpēji papildinošu plašu pasākumu kopumu, kas ir vērsts tieši uz personas ar invaliditāti vajadzību apmierināšanu.

Šie citi visi uzskaitītie un vēl neuzskaitītie atbalsta pasākumi neaizvieto personas ienākumus, taču tie noteikti stiprina personas ienākumu situāciju un spēj tieši nodrošināt personas īpašās vajadzības, tādējādi sekmējot šo cilvēku iekļaušanos sabiedrībā un, iespējams, arī prasmju attīstību nākotnes nodarbinātībai.

Tas prasa īstenot horizontālu pieeju un ieviest pasākumus ne tikai Labklājības ministrijas jomā, bet arī citās nozaru politikās, tajā skaitā veselībā, izglītībā, nodarbinātībā, satiksmē un citās, lai Konvencijas dažādajos pantos uzņemtās saistības attiecībā uz dažādajām dzīves jomām, varētu tikt īstenotas tā, kā to Konvencija paredz. Tādējādi Latvija, līdzīgi kā citas Konvencijas dalībvalstis, pakāpeniski maina politiku, samazinot un atsakoties no pasīva atbalsta nodrošināšanas un tā vietā ieviešot tādas pasākumus, kas veicina cilvēku patstāvību un aktivitāti.

Vienlaikus, protams, šeit ir jāatzīmē fakts, ka Konvencija arī paredz attiecībā uz ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām, katra dalībvalsts maksimāli izmantojot tai pieejamos resursus, apņemas veikt pasākumus ar mērķi pakāpeniski panākt šo tiesību pilnīgu īstenošanu. Tādēļ šim procesam nav paredzams noteikts nogriežņa beigu posms, tas ir nepārtraukts process.

Personas ar invaliditāti patstāvība, protams, kā jau tas arī šeit izskanēja, un ar pietiekamu ienākumu lielā mērā ir atkarīga arī no personas nodarbinātības. Personas ar invaliditāti nodarbinātības līmenis pakāpeniski pieaug. Pēdējos gadus viņš ir bijis ar pakāpenisku, noturīgu pieauguma tendenci, nevis... viņš nevienā gadā nav kritis uz atpakaļu.

No kopējā personu ar invaliditāti skaita darbaspējas vecumā nodarbinātas bija 32 procenti personu 2014. gadā, bet 2019. gadā jau aptuveni 40 procenti. Tādēļ būtiska loma ir tieši darba tirgus potenciāli pilnīgākai izmantošanai un tiem pasākumiem, kurus īsteno NVA un kas aktivizē bez darba palikušos un arī ekonomiski aktīvos, lai papildinātu viņu prasmes un mainītu viņu pieeju.

Tas, ka NVA organizētie apmācību pasākumi uzlabo bezdarbnieku darba atrašanas iespējas un pozitīvi ietekmē darba samaksas pieaugumu, secināts arī OECD pagājušajā gadā veiktajā pētījumā par cilvēku sasaisti ar darba vietām. Un to, ka minētie pasākumi ir efektīvi, apliecina arī fakts, 2018. gadā darbā iekārtojās 3800 personas ar invaliditāti, savukārt 2019. gadā tās bija vairāk kā 4000 personas, un daļa no viņām ir iekārtojušās darbā tieši pēc NVA pasākumiem.

Pieeja, kas līdzās invaliditātes pensijas un nodrošinājuma pabalstam uzsvaru liek uz šādu specifisku atbalstu invaliditātes vajadzību nodrošināšanā un specifisku

pakalpojumu veidošanai, lai veicinātu personu spējas un attīstības un līdzdalību sabiedrībā, atbilst mūsu ieskatā starptautiskajos līgumos par invaliditāti noteiktajam un ministrijas ieskatā arī sociāli atbildīgas valsts principiem. Novirzītais finansējums pēdējos 10 gados ir audzis gan pabalstu, gan pakalpojumu jomā. Attiecībā uz izdevumiem, kas novirzīti personu ar invaliditāti pabalstiem, pēc starptautiskās unificētās ESPROS metodoloģijas, 2008. gadā Latvija invaliditātes pabalstiem novirzīja tikai 0,9 procentus no iekšzemes kopprodukta, bet 2018. gadā tie jau ir 1,3 procenti no iekšzemes kopprodukta. Taču šis atbalsts neietver visus maksājumus un atvieglojumus, kas sasniedz personas ar invaliditāti, tam ir noteikti ierobežojumi, un daļa no tā, ko es iepriekš pieminēju, šajā procentā vēl neietilpst.

Invaliditātes pensijām un nodrošinājuma pabalstam valsts ir novirzījusi 185 miljonus eiro, bet vēl 202 miljoni pēc Labklājības ministrijas apkopotās informācijas, ko mēs esam lūguši sniegt nozaru ministrijām, 202 miljoni ir novirzīti personu ar invaliditāti vajadzību segšanai caur valsts sociālajiem pabalstiem un pakalpojumiem, neskaitot institūcijas un šiem citu nozaru pakalpojumiem un atvieglojumiem. Tādējādi pakalpojumi un atvieglojumu formā saņemtais atbalsts ir ievērojams, finansiālā izteiksmē tas ir tikpat liels un vēl lielāks kā invaliditātes pensijām novirzītais apjoms un šis rādītājs vai šī summa un pakalpojumos iztērētie līdzekļi neatspoguļojas nabadzības riska rādītājos, bet viennozīmīgi viņi rada pozitīvu ietekmi uz šīs mērķa grupas izdevumu pozīcijām un viņu vajadzību nodrošināšanu.

Tādēļ pēc nodrošinājuma pabalsta vien vai pēc nabadzības riska rādītājiem, ko mēra pēc Eiropas Savienības metodoloģijas, nav iespējams spriest par personu ar invaliditāti pamatvajadzību nodrošināšanas apmēru.

Pieminētie pasākumi ir vērsti uz personu ar invaliditāti kā indivīdu, lai sekmētu viņu ienākumu situāciju. Un papildu pasākumi ir paredzēti ar invaliditāti saistīto vajadzību apmierināšanai. Un kopējā pamatvajadzību apmierināšana jebkurā gadījumā ir tomēr atkarīga no visu mājsaimniecības kopējiem resursiem, prioritātēm un spējām.

Gadījumā, ja ģimene nespēj nodrošināt savas pamatvajadzības un sociālās apdrošināšanas un valsts sociālo pabalstu, un pakalpojumu sistēmu sniegtais atbalsts ir izrādījies konkrētajā situācijā nepietiekams, tad ir šī te trešā sociālās drošības sistēmas daļa, kas caur sociālo palīdzību, caur pašvaldību nodrošina konkrētajam cilvēkam, atbilstoši izvērtējumam, vajadzīgos pakalpojumus vai atvieglojumus vai pabalstus tad, ja tādi ir noteikti.

No visām 19 tūkstoši personām, kas saņem nodrošinājuma pabalstu, starp trūcīgajām personām, respektīvi, kurām bija noteikts trūcīgas personas statuss, bija tikai 3400 personu jeb, citiem vārdiem sakot, 6 procenti no nodrošinājuma pabalsta saņēmējiem bija kļuvuši un saņēmuši trūcīgas personas statusu. Tas nozīmē, ka viņas varēja saņemt visus trūcīgām personām paredzētos atbalsta pasākumus.

Šajā brīdī es nevaru konkrēti atbildēt, cik no šiem 3400 cilvēkiem bija robežā varbūt zem garantētā minimālā ienākuma līmeņa, jo tik smalka informācija par mājsaimniecību situāciju nav manā rīcībā. Šobrīd.

Minētais Labklājības ministrijas ieskatā apliecina, ka ir veikti pasākumi, pie tam tie ik gadu ir paplašinājušies un Latvijā ir izveidota sistēma, kas nodrošina personām ar invaliditāti, iespēju īstenot viņu sociālās tiesības. Tā dod tiesības gan uz personisku un materiālu palīdzību, kas vērsta uz viņa personas vajadzībām, gan arī dod iespēju pašpalīdzībai un veicina iesaistīties sabiedrības dzīvē.

Nenoliedzami, ka vienlīdzīgas iespējas jautājumi turpina attīstīties līdz ar sabiedrības un paša cilvēka izpratni par cilvēktiesībām un sociālajām tiesībām. Un tādēļ arī iepriekšējos gados, šeit vairs nav nepieciešams izstāstīt sīkāk, vairākkārt koncepcija jau tika pieminēta, ir atkārtoti un atkārtoti bijuši centieni šos apmērus palielināt un argumenti arī tika vairākkārt minēti.

Taču, atbildot uz tiesībsarga pieteikumā pausto viedokli, ministrija uzskata, ka kopumā izveidotā sistēma atbilst sociāli atbildīgas valsts principiem un ir veikti pasākumi sociālā taisnīguma nodrošināšanai.

Blakus ienākumu aizstāšanas funkcijai tiek nodrošināta arī sociālā funkcija, kas vērsta uz sabiedrības locekļu statusa saglabāšanu, tiek sniegtas un nodrošinātas arvien jaunas vienlīdzīgas iespējas, kas norāda uz sociālā taisnīguma principa piemērošanu praksē.

Būsim gatavi atbildēt uz jautājumiem.

Šajā brīdī paldies.

I. Ziemele.

Jā, paldies Labklājības ministrijai par izvērsto viedokli, kas arī daudzējādā veidā vēl atkārtoja un papildināja to, ko mēs jau esam dzirdējuši.

Tagad būs tiesnešiem jautājumi. Tiesnese Sanita Osipova. Lūdzu!

S. Osipova.

Jā, es joprojām centīšos noskaidrot, ja jūs esat sekojušas jau iepriekšējai sēdes gaitai līdzī, jūs sapratīsiet, kas tagad sekos.

Proti, likumdevējs ir izveidojis sociālā nodrošinājuma pabalstu personām, kurām nav citu ienākumu un patiesībā viņš nedublējās ar citiem pabalstiem, kā tas izriet no 13. panta, proti, ja saņem pensiju, kas ir vienāda, tad šo pabalstu nesniedz, ja saņem pensiju, kas ir mazāka, tad pabalstu piešķir tajā apjomā, kamēr tiek sasniegti pabalsta griesti... Tātad šī pabalstu summa pa lielam ir tas, kas personai, kura šobrīd ir darba nespējīga, viņai... Jā, kāds ir pabalsta mērķis? Kas ar šo... ko valsts ir domājusi, kādu vajadzību apmierināšanai šī summa ir izvēlēta? Tātad, kāds ir pabalsta mērķis?

E. Celmiņa.

Jā, tā tad pašā likumā tiešām nav precīzi pateikts, vai pabalstam būtu jānodrošina kādas konkrētas vajadzības un es iepriekš arī minēju, ka tāds arī nav bijis tas nolūks. Pabalsts nodrošina zināmu autonomiju, tie ir zināmi līdzekļi, kas paliek personas pašas rīcībā un personai nav ienākumu gūšanai uzreiz kā pirmais solis jāsper solis, vēršoties pēc pašvaldības sociālās palīdzības, un jābūt pilnīgi atkarīgai no saviem ģimenes locekļiem.

S. Osipova.

Tātad tas ir domāts kā “kabatas nauda”? Personas autonomijai, nevis pamatvajadzību nodrošināšanai? Vai likumdevējs ir automātiski prezumējis, ka ikviena persona dzīvo ģimenē vai atrodas sociālās aprūpes centrā, vai kā savādāk... Ar kādu mērķi, jūsuprāt, likumdevējs ir izveidojis šo pabalstu, kurš ir pietiekami universāls un pēc tām mērķa grupām, uz kuru tas ir adresēts, tas nozīmē, ka tās ir personas, kuras nav darba spējīgas un kurām nav šis stāžs uzkrāts, iespējams, tāpēc, ka tā invaliditāte ir kopš bērnības un objektīvu iemeslu dēļ tas stāžs arī nemaz nevar būt šai personai.

E. Celmiņa.

To, ka šīs personas visos gadījumos... arī tad, ja invaliditāte ir kopš bērnības, nav darba nespējīgas, apliecina dati, ka tieši tāpat kā vispārējās dzīves laikā iegūtas invaliditātes gadījumā 30 procenti ir nodarbināti, tā tieši tāpat arī invaliditātes kopš bērnības gadījumā 29 procenti personu ir nodarbinātas.

Uz to, ka persona varētu...

S. Osipova.

Bet vai es jūs pareizi saprotu, ka šo pabalstu var saņemt arī darbaspējīga persona?

E. Celmiņa.

Ja personai ir noteikta 3. invaliditātes grupa vai 2. invaliditātes grupa un viņa saņem valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu, tad personai, protams, vienlaikus ir gan atlikušais darba spēju apjoms, gan vienlaikus tiesības uz šo te pabalstu.

Ja mēs gribētu pieskarties un runāt tikai par tām personām, kas ir ļoti, ļoti smagu invaliditāti kopš bērnības, tad starp visiem šiem 19 tūkstošiem personu ar invaliditāti, kuri saņem valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu, būtu jāatlasa tās personas, kuras nekad nav bijušas nodarbinātas, kurām ir 1. invaliditātes grupa, kura ir kopš bērnības un kura vēl papildus saņem personas ar invaliditāti kopšanas pabalstu. Šīs četras pazīmes kopā mums varētu norādīt uz to grupu, kam ir patiešām ļoti smaga situācija.

Ir mums arī zināmi vairāki sabiedrībā pazīstami cilvēki, kuri nav par savu pieredzi baidījušies stāstīt un arī viņu gadījumā tie ir diezgan smagi 1. grupas invaliditātes funkcionāli traucējumi, taču personai prāta spējas ir spīdošas un tādējādi pat ar visiem traucējumiem un 1. invaliditātes grupu un kopšanas pazīmēm, persona tomēr spēj gūt ienākumus. Tās situācijas var būt ļoti, ļoti atšķirīgas.

S. Osipova.

Tātad, Labklājības ministrija, nosakot šī atbalsta apjomu, motivē personu atgriezties darba tirgū. Tāds ir šī pabalsta mērķis?

E. Celmiņa.

Nu, es negribētu definēt pabalsta mērķi brīdī, kad likumā tāds skaidrs mērķis nav nosaukts. Mēs vairākkārt minējām, ka tie ir autonomi personas līdzekļi, kas tiek piešķirti, neizvērtējot ienākumus. Tas ir viņas individuālais ienākums bez nekādiem citiem nosacījumiem uz to, ka no sociālās politikas viedokļa tas apmērs noteikti varētu būt lielāks un tieši tādēļ koncepcija uz to ir bijusi vērsta, mēs nenoliedzam. Taču nav paredzēts, ka tam būtu jāsasniedz kādas vienas vai vairāku konkrētu vajadzību izdevumu apjoms, jo persona savas vajadzības apmierina no dažādiem avotiem.

S. Osipova.

Un ja nav to dažādo avotu?

E. Celmiņa.

Tad pēc izvērtējuma, secinot, ka viņai nav šo te avotu, ir pašvaldības sociālā palīdzība, kas mūsu valstī ir tās sistēmas daļa, kas palīdz cilvēkiem, kuri nespēj savas pamatvajadzības savām mājsaimniecībā nodrošināt.

S. Osipova.

Paldies.

Vai Labklājības ministrijai ir atgriezeniskā saite, kā tiek nodrošināti pašvaldībām šie atbalsta pasākumi un vai tiešām tajā gadījumā, ja personai, kas saņem šodien izskatāmo pabalstu, tas ir vienīgais ienākumu avots, tad pašvaldība ir tā, kura sedz to starpību, lai persona varētu dzīvot cilvēka cienīgu dzīvi?

S. Stabiņa.

Es mazliet pieskāros savā uzrunā, ka no visiem 19 tūkstošiem valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta saņēmējiem, 3400 ir noteikta atbilstība trūcīgas ģimenes ienākumu statusam. Tas nozīmē, ka...

S. Osipova.

Bet vai tas ir no pašvaldībām?

S. Stabiņa.

Jā. Šādus datus mēs arī esam sagatavojuši un pašvaldību griezumā šāda informācija ir pieejama.

Vienlaikus mēs varam redzēt arī, cik no trūcīgas personas statusā esošajiem cilvēkiem ir sociālo pakalpojumu saņēmēji, taču tur būtu jāvērtē, vai viņām vienlaikus ir vēl klāt šī te valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta pazīmes.

S. Osipova.

Jā, paldies par atbildi.

Tad es gribētu atgriezties pie noteikumiem Nr. 1605 3. punkta, kurš nosaka, ka pabalsta apmēru pārskata Ministru kabinets pēc labklājības ministra ierosinājuma, atbilstoši valsts budžeta iespējām, viens saskaitāmais, izvērtējot ekonomisko situāciju valstī, otrs saskaitāmais un ņemot vērā Centrālās statistikas pārvaldes noteikto vidējo faktisko patēriņa cenu indeksu.

Sakiet, lūdzu, vai pēdējos vienpadsmit gados tas tā ir noticis, izvērtējot visus trīs šos faktoros, ne tikai valsts budžetu, bet arī ekonomisko situāciju valstī un patēriņa cenu indeksu?

S. Stabiņa.

Uz šo jautājumu gribētu teikt, ka, kā jau es minēju, ka pēdējo desmit gadu laikā arī no 2008. gada bija dziļa ekonomiskā krīze, kur arī speciālā budžeta gan ieņēmumi, gan izdevumi... ieņēmumi bija samazinājušies un izdevumi pieauguši... Un tas skāra visu tautsaimniecības sfēru. Un rezultātā arī tika samazinātas algas.

Bet, ņemot vērā, tātad, pēc tās krīzes, un, ņemot vērā valsts budžeta iespējas, bija valsts sociālos nodrošinājumus tomēr pārskatīt jau 2014. gadā, ņemot vērā šos koeficientus. Koeficienti bija piemēroti, tātad, personām ar invaliditāti, ar 1. un 2. grupas. Tieši šāda izvēle varbūt arī bija politisks lēmums, lai nepaceltu valsts sociālā nodrošinājuma pamatapmēru, lai tas neietekmētu visus pārējos garantētos apmērus speciālajā budžetā.

Līdz ar to bija noteikti skatīts un vērtēts gan ekonomiskā situācija, gan arī finanšu iespējas un fiskālā telpa.

S. Osipova.

Jā, paldies par atbildi.

Tad Ministru kabinets teica, ka desmit gadu laikā labklājības ministrs ir trīs reizes nācis uz Ministru kabinetu ar priekšlikumiem, un tie ir tikai pēdējie trīs gadi.

Tā tad īsti par periodiskumu te runāt nevar. Vai ir bijuši bez šiem trim pēdējiem mēģinājumiem, kas ir 2020. gadā vainagojušies ar zināmiem panākumiem, vai ir bijušas arī citas iestrādes kopš 2009. gada, lai pildītu šo Ministru kabineta noteikumos noteikto pienākumu? Labklājības ministrs ir kaut ko darījis?

E. Celmiņa.

Tā tad, pēdējos trīs gados sniegtais priekšlikums apskata šo jautājumu kopsakarā ar citiem koncepcijā noteiktajiem pasākumiem. Taču iepriekš mana kolēģe tikko minēja, ka 2014. gadā bija koeficienta ieviešana, kas būtiski mainīja personu ar invaliditāti valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta apmēru. Un pabalsta apmērs iepriekš ir ticis paaugstināts vēl iepriekšējos gados pavisam trīs reizes, taču nu pēdējo desmit gadu laikā būtiskākais pieaugums ir tieši 2014. gadā.

S. Osipova.

Jā, paldies jums.

Sakiet, lūdzu, kā tad īsti tās summas tiek aprēķinātas un kā jūs nonākat līdz šiem koeficientiem? Ja nav skaidrs, kādu vajadzību apmierināšanai šis pabalsts ir piešķirts, tad sakiet, pēc kādas metodoloģijas var noteikt summu?

E. Celmiņa.

Koeficientu ieviešana bija voluntāri noteikts apmērs, pieņemot faktu, ka personām ar invaliditāti ir sarežģītāka dzīves situācija.

S. Osipova.

Labas gribas žests bez piesaistes tam, kādas iespējas personai ir ar šo naudu dzīvot?

S. Stabiņa.

Tika ņemti vērā koeficientu noteikšanā, vai šie koeficienti nepārsniegtu tos koeficientus, kas ir noteikti likumā "Par valsts pensijām" invaliditātes pensijas saņēmējiem.

S. Osipova.

Tā tad jūs izejat no negatīvā, nevis no tā, ko šī pabalsta saņēmējam vajag, lai apmierinātu savas vajadzības, bet ko viņš nedrīkst saņemt, lai nepārkāptu sociālo taisnīgumu. Vai es pareizi jūs sapratu?

E. Celmiņa.

Šis pabalsts kā ienākums... tāds analogs ienākumu aizvietošanai nevar sevī ietvert uzskaitīto preču un pakalpojumu kopumu, tas ir, kā jau mēs vairākkārt uzsvērām, pabalsts, kas paredz personai zināmus personiskos ienākumus un valsts nenosaka, kas tieši un kāds preču saraksts un par kādu summu par šo pabalstu būtu jāvar nopirkt. Jo persona ar invaliditāti gadījumā, ja mēģinātu šādu sarakstu uztaisīt, viņš būtu faktiski diezgan neiespējams vai arī tik vidējais... tad vienā gadījumā pārsniegtu personas vajadzības, vai citā gadījumā pilnīgi noteikti nesasniegtu.

S. Osipova.

Paldies. Man vairāk nav jautājumu.

I. Ziemeļe.

Paldies tiesnesei Osipovai. Tiesnesis Artūrs Kučs, lūdzu!

A Kučs.

Es vēlreiz par to metodoloģiju, turpinot kolēģes jautājumu. Jūs sakāt, ka šis pabalsts aizvieto ienākumus, bet nav skaidrs, kādas vajadzības. Kāpēc tieši šajā koncepcijā ir piedāvāti 20 procenti no mediānas, ja nav skaidrs, ko tad viņš... un nav arī konkrēti domāts, kas tad viņam konkrēti būtu jāietver...

E. Celmiņa.

Jā, šeit es labprāt paskaidrošu. Man jāpieskaras mazliet tam, ko es jau skaidroju pagājušajā tiesas sēdē, ka koncepcija paredz noteikt šo robežu, kad mēs personu uzskatītu par atbalstāmu – tie būtu 40 procenti no rīcībā esošo ienākumu mediānas, bet naudas izteiksmē atbalsts tiku sniegts pie šīs 20 procentu robežas. Šī ir tā saucamā relatīvā nabadzības robeža, pie kuras mēs sniedzam monetāru atbalstu saprotot, ka tā cilvēka daļa, kas atrodas starp šiem 20 procentiem un tiem 40 procentiem, arī nav ļoti turīga, taču uz viņiem ir vērsti visi tie pasākumi, kas sasniedz trūcīgos iedzīvotājus un finansiālā izteiksmē tas cilvēku izdevumu pozīcijās rada būtisku atspaidu.

Kāpēc tieši šāda robeža? Mēs, manuprāt, esam savā atbildē gan tiesībsargam, gan arī tiesai skaidrojuši, ka arī citās valstīs monetārs atbalsts tajā zemākajā ienākumu atbalsta sliekšņī un sociālajā palīdzībā parasti tiek nodrošināts robežā pie 20 līdz 30 procentiem no ienākumu mediānas. Un papildu pasākumi citā izskatā tiek sniegti arī tai iedzīvotāju daļai, kas atrodas mazliet augstāk, bet joprojām nav ļoti turīgi. Neviena no Eiropas Savienības dalībvalstīm, pat tad, ja par nabadzības riskam pakļautām sauc personas, kurām ienākumi nesasniedz 60 procentus no mediānas, tieši uz visu šo grupu, kas ir zem 60 procentiem no ienākumu mediānas, nevērš finansiālu atbalsta pasākumu.

Un ir arī Pasaules Bankas vērtējums, kas secina, ka valstīm ar salīdzinoši zemu iekšzemes kopproduktu uz vienu iedzīvotāju, piemērotāks ir atbalsts, kas ir tuvāk 20 procentu sliekšnim, nekā augstāks par 30 procentu sliekšni.

Vai es atbildēju uz jūsu jautājumu?

A. Kučs.

Jā, paldies.

Tad precizējot... kā es saprotu, tad jūsu pieeja ir un arī kas bija koncepcijā, ar kādu Labklājības ministrija gāja uz Ministru kabinetu, ka tiem būtu jābūt 20 procentiem. Bet, kā mēs redzam arī šobrīd, šie 20 procenti nav.

E. Celmiņa.

Jā, mūsu pēdējie bija šie 20 procenti. Un, kā Ministru kabineta pārstāve jau minēja, ir sperti pirmie soļi un mēs neesam atkāpušies no tā, ka uz koncepcijā nostiprināto metodoloģiju un mērķiem būtu jāvirzās.

A. Kučs.

Paldies. Otrs... Gan Ministru kabineta pārstāve, gan arī jūs vairāk norādījāt uz to, ka ja... ja mēs tiešām runājam par tiem pašiem smagākajiem gadījumiem... jūs teicāt, ka tad būtu jāvērsas pie pašvaldības sociālās palīdzības.

Gan pagājušajā lietā, gan arī šajā lietā, mums vairākkārt ir izskanējis, ka tā pašvaldību palīdzība ir atšķirīga. Saeimas pārstāvis norādīja uz tām pašvaldībām, kurām ir lielāks garantēto minimālo ienākumu līmenis, kur personas var, tātad, pretendēt, bet tie būs tikai tie gadījumi, kad pašvaldība ir izvēlējusies to darīt.

Un tāpēc man ir jautājums... Vai jūs esat tā visaptveroši analizējuši to pieejamo pabalstu pašvaldībās un vai personai, kura varētu un kurai šādos gadījumos vienīgā iespēja ir meklēt sociālo palīdzību pašvaldībā, vai viņai tā būs pieejama? Respektīvi, vai pašvaldībai ir pienākums sniegt šādu palīdzību, vai tas ir atkarīgs atkal no katras pašvaldības politiskajiem lēmumiem un ekonomiskajām iespējām?

E. Celmiņa.

Jā, tieši tā arī ir. Sociālā palīdzība ir atkarīga no pašvaldības iespējām nodrošināt pakalpojumu klāstu, veidot jaunu pakalpojumu klāstu. Ir daži obligāti noteiktie pabalsti, kas viņiem ir jānodrošina, ir vadlīnijas un metodiskie norādījumi, kas veicina, ka visas pašvaldības to saprot vienādi un veido iedzīvotāju vajadzībām atbilstošus pakalpojumus. Taču, ņemot vērā, ka aprūpes pakalpojums arī ir viens no autonomajās funkcijās ietilpstošajiem pakalpojumiem, situācija no pašvaldības pret pašvaldību var atšķirties. Kopējā tendence valstī ir pozitīva. 2016. gadā kopējie aprūpes mājās sociālajiem pakalpojumiem izlietotie līdzekļi bija nepilni 14 miljoni, 2018. gadā tie jau

bija 22 miljoni, tajā skaitā ir gan seniori, gan personas ar invaliditāti... tie nav tikai cilvēki ar invaliditāti.

Tādējādi... jā, šobrīd jau ir iespējams vērtēt situāciju no pašvaldības uz pašvaldību, lai izdarītu secinājumus. Šāda iespēja nepastāv pārāk sen, jo saskaņā ar likumu un nesen izveidotajām sistēmām Labklājības ministrijai nemaz nebija iespēju saņemt datus, kas attiecas uz pašvaldību autonomijām funkcijām, un mums būtu nepieciešami tikai kopsavilkumu veidā. Lai veiktu padziļinātu analīzi, ir jāsaņem dati ļoti personificētā un detalizētā līmenī. Un cipars, ko es nosaucu par to, ka valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu saņēmēji vienlaikus ir identificēti kā trūcīgas personas, nebūtu iespējams, ja nebūtu iespējams savietot personificēto informāciju par personu no pašvaldības ar informāciju no Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras. Dažus gadus mūsu rīcībā jau ir šāda datu bāze, viņa arvien tiek pilnveidota, analīzes iespējas paplašinās, un šobrīd jau ir iespējams pašvaldību situācijā analizēt padziļinātāk.

Labklājības ministrija ir iesniegusi, manuprāt, citā lietā, bet diezgan detalizētu informāciju tieši par valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta saņēmējiem, kur tiek izdalīti... viņi ir gan pēc grupas, gan pēc statusa, vai tās dzīves laikā vai kopš bērnības iegūta invaliditāte, kurus valsts nodrošinātos pabalstus personas saņem vienlaikus ar nodrošinājuma pabalstu, un arī attiecībā uz trūcīgajām personām šāda tabula ir iesniegta tieši pašvaldību griezumā.

A. Kučs.

Paldies. Un man pēdējais jautājums būtu. Jūs nedaudz pieskārāties arī sociālās sistēmas drošībai, ilgtspējai – sociālās drošības sistēmas ilgtspējai, kas arī, protams, ir jautājums, kas ir jāvērtē šajā kontekstā.

Mans jautājums, vai jums ir aprēķini, cik katru gadu, teiksim, izmaksātu tas, ja tiktu īstenota jūsu koncepcija, ka būtu jāpaaugstina līdz 20 procentiem no ienākumu mediānas, respektīvi, šie 99 eiro, ko jūs gājāt un paredzējāt koncepcijā, cik tas finansiāli izmaksātu... nu, no 2020. līdz 2022. gadam, kā tas bija iecerēts?

E. Celmiņa.

Jā, koncepcijas iesniegšanas brīdī Ministru kabinetā pagājušā gada vasarā šis cipars bija klaji zināms, tie bija 27 – 28 miljoni pilnam plānā ietverto pasākumu kopuma ieviešanai. Taču uzreiz jānorāda, ka plāns jau aptvēra nedaudz mazāku daļu, nekā sākotnēji paredzētais koncepcijas tvērumš. Koncepcijas tvērumā tie bija vēl lielāki miljoni.

A. Kučs.

Es gribētu precizēt... 27 – 28 miljoni katru gadu, vai kopā pa trim gadiem?

E. Celmiņa.

Ik gadu klāt.

A. Kučs.

Paldies.

I. Ziemeļe.

Paldies tiesnesim Kučam.

Jā, man būs divi nelieli jautājumi, jo patiesībā tas, kas mani interesē... es skatos arī jūsu rakstveida viedoklī paustajā... un atbildot uz trešo jautājumu 9. lapā, proti, tas, ko jūs pati tikko minējāt, no kura brīža jums kā Labklājības ministrijai, tātad valdībai, ir kļuvuši pieejami vismaz kaut kādi dati par to, kāda ir situācija valstī.

Jo man bija jautājums saistībā ar to... Es skatos, ka izvērtējums par nabadzības un sociālās atstumtības politikas ietekmi valstī, pirmais tāds izvērtējums Latvijā pēc neatkarības atjaunošanas izskatās, ka ir veikts 2017. gadā. Nu, tā jūs vismaz esat uzrakstījuši. Un, protams, par periodu, kas ir mazliet agrāk, pirms 2017. gada. Tātad nākamais – otrs un trešais – izvērtējums ir 2019. gadā.

Un man bija tieši tas jautājums. Es gribēju saprast, vai Labklājības ministrija, kuru vairākas personas pašreiz ir nosaukušas kā centrālo ministriju, tātad nevienlīdzības samazināšanas valsts mērķa, jāsaka tā, funkcijas un mērķa īstenošanā tātad jūs esat centrālie... Kādā veidā jūs virzāties uz priekšu? Jums ir pārlicība, ka jūs zināt šīs cilvēku vajadzības un, ka jūs kaut kādā veidā, teiksim, veidojat šīs tipoloģijas un ar kaut kādām līdzīgām vajadzībām grupējat šos cilvēkus? Man bija tieši tāds jautājums, un, ja es pareizi sapratu to, ko jūs tikko stāstījāt uz kolēģa jautājumu, ka īsti jau nav tie dati daži vismaz pieejami tāpēc, ka viņi ir bijuši pašvaldībās pieejami. Kādā veidā tad jūs veidojat šo te politikas pieteikumu projektu?

E. Celmiņa.

Jā, tātad, pētījumi, kas norādīti Labklājības ministrijas atbildē, tiešām ir pētniekiem pasūtītie, ārējie pētījumi un jau veic tādu detalizētu analīzi pēc dažādiem griezumiem un dažām tēmām katru gadu, pieskaroties detalizētā veidā ar noteiktu metodoloģiju, kas noteikti ir daudz jaudīgāka, nekā to spētu politikas veidotāji šeit uz vietas ministrijā.

Taču tas neaptver visu un nenožīmē, ka Labklājības ministrija iepriekš nav vērtējusi vai nav bijusi pazīstama ar datiem. Šādi dati tiek apskatīti tik daudz, cik tas no Eiropas Savienības statistikas izriet, cik no Centrālās statistikas pārvaldes datiem ir redzams, no invalīdu informatīvās sistēmas datiem, no valsts sociālās apdrošināšanas sistēmas datiem. Tos griezumus, kādā var analizēt personas situāciju, tiešām tas saraksts ir ļoti garš, tas var būt vecums, dzimums, invaliditātes grupa, invaliditātes

cēlonis, funkcionālā traucējuma veids, nodarbinātības statuss vai, gluži pretēji, nē, savietojamība ar sociālo palīdzību, atkarībā no situācijas, mēs, protams, tad meklējam, kuras pazīmes ar kuru sakrustojot vislabāk varētu redzēt personas situāciju.

I. Ziemeļe.

Ļoti labi. Paldies par šo skaidrojumu.

Bet tādā gadījumā, ja kopumā jūs esat strādājuši pie tā, lai šīs situācija un vajadzības valstī būtu jums zināmākas un saprotamākas, tad kā tas ir iespējams, ka līdz galam šis pabalsts, teiksim, viņa tas mērķis, kādam viņš ir domāts, pat pie tā, ka tas nav precizēts likumā, bet virsmērķis skaidrs tik vai tā – nabadzības un šīs nevienlīdzības novēršana. Kā tā var būt, ka jā, ka īsti varbūt nav skaidrs, kam šis sociālais pabalsts ir domāts, kādiem mērķiem, jo grupas jau jums tad ir skaidras. Nevajadzētu redzamāku to pieeju?

E. Celmiņa.

Jā, iepriekšējos gados prioritāte ir bijusi pakalpojumi, arī īpašās kopšanas pabalsta palielināšana. Nu, citi specifiskie personām ar invaliditāti vajadzībām paredzētie pakalpojumi. Un šis pabalsts, jā, diemžēl nav bijis prioritāšu pašā augšgalā.

Taču 2014. gadā arī jau vairākkārt pieminētā indeksu ieviešana, bija būtisks solis uz augšu tieši attiecībā uz personām ar invaliditāti.

Un vēl es gribētu tā kā vēlreiz atgriezties un uzsvērt, ka pat, ja tās ir personas, kuras saņem valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu un viņas ir ar 3. invaliditātes grupu un 30 procenti no tām ir personas ar dzirdes invaliditāti, tad nav pamata automātiski domāt, ka viņas ir nespējīgas strādāt. Ar attiecīgiem pielāgojumiem, ar motivāciju, ar izglītību šīs personas veiksmīgi var iekļauties darba tirgū. Tas, ka dažām personām ir nepieciešami intensīvāki atbalsta pasākumi, nav noliedzams, bet uzskatīt šo grupu kā homogēnu, nespējīgu un tikai atbalstāmu grupu, laikam gan nebūtu ļoti pareizi ne no vienas puses.

I. Ziemeļe.

Nu, es domāju, ka tas nav izskanējis šeit, un Satversmes tiesa noteikti neuzskata to kā homogēnu grupu. Tas, ko Satversmes tiesa vēlētos noskaidrot, ir precīzi koncepts. Šī valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta koncepts. Sākotnēji pat ne summa. Bet, ja ir skaidrs, kādām dzīves situācijām, ko tieši šāda veida pabalsts ir mērķēts nodrošināt, ir pilnīgi skaidrs, ka, līdz ar to, arī sistēma veidojas jēgpilnāka jau. Un šis jautājums ir jānoskaidro.

Tātad, nu... līdz galam... man jāsaka, ka šis jautājums paliek neatbildēts par šī nodrošinājuma pabalsta mērķi dažādās dzīves situācijās... jāsaka tā...

Tiesnesim Gunāram Kusiņam ir jautājums.

G. Kusiņš.

Labdien! Man būtu jautājums jums par jūsu pausto viedokli un citas ministrijas viedokli.

Šajā lietā kā viena no pieaicinātajām personām ir pieaicināta Tieslietu ministrija. Es jums nocitēšu tagad, ko Tieslietu ministrija izsakās par šo jautājumu un Tieslietu ministrijas teiktais ir šāds: “Tieslietu ministrijas vērtējumā sociālā nodrošinājuma pabalsta apmēra noteikšanas metodikas neesamība un normatīvi nostiprinātā pienākuma pārskatīt šā pabalsta apmēru neesamība, ir būtiski sociālā nodrošinājuma pabalsta regulējuma trūkumi, sociāli atbildīgas valsts principu kontekstā. Un sociālā nodrošinājuma pabalsta personām, kurām ir ierobežotas iespējas pašām sevi nodrošināt, nepārskatīšana divpadsmit gadu garumā, nav savienojama ar sociālo atbildību.”

Sakiet, lūdzu, kā tā var būt, ka divām ministrijām ir tik ļoti atšķirīgi viedokļi par šo jautājumu? Jūsu viedoklis un Tieslietu ministrijas viedoklis. Paldies.

E. Celmiņa.

Jā, tas, ko es minēju attiecībā uz sociāli atbildīgu valsti, bija vairāk vērsts tieši uz personu ar invaliditāti kopējo situāciju un iepretim ANO Konvencijai, kā to prasa... kādas saistības Latvija ir uzņēmusies... Taču metodikas neesamība attiecībā tieši uz sociālā nodrošinājuma pabalstu, nu var tikt traktēta dažādi. Vai metodikas neesamības gadījumā, ja viņš būtu ļoti augsts, arī būtu uzskatāma par tādu trūkumu? Un nebūtu tam noteikts saturs? Šajā gadījumā varbūt tieši šī pabalsta zemais apmērs, uz ko pati ministrija ir jau iepriekšējos gados norādījusi, liek to saistīt ar metodikas neesamību kā trūkumu.

G. Kusiņš.

Tad es nedaudz papildināšu savu jautājumu. Valstij savi budžeta līdzekļi tomēr ir jātērē ar kaut kādu mērķi. Nu, man liekas, pretēji demokrātiski tiesiskai valstij, būtu valsts budžeta līdzekļu bezmērķīga izšķiešana.

Sakiet, lūdzu, vai jums ar Tieslietu ministriju šo divpadsmit gadu garumā ir bijušas kaut kādas konsultācijas, jo Tieslietu ministrijas vēstījums par šo, es gribētu teikt, ka tā krasi atšķiras no jūsu teiktā. Paldies.

E. Celmiņa.

Tieslietu ministrija, protams, ka saskaņo un sniedz savu atzinumu par visiem normatīvo aktu projektiem, kurus ministrija gatavo un sniedz Ministru kabinetā.

Un attiecībā uz minimālo ienākumu līmeņa koncepciju, protams, ka mēs esam saņēmuši pozitīvu atzinumu, ka šāda virzība ar konkrētas metodoloģijas noteikšanu ir atbalstāma konceptuāli.

G. Kusiņš.

Vai no jūsu teiktā var secināt, ka šis Tieslietu ministrijas viedoklis iepriekš nav izskanējis un tas ir tikai, nu, ja tā varētu teikt, jums pārsteigums? Paldies.

E. Celmiņa.

Nu, tajā brīdī, kad Labklājības ministrija ir virzījusi koeficienta noteikšanu un atbalsta palielināšanu personām ar invaliditāti, tad, protams, ka Tieslietu ministrija tam nav iebildusi. Atsevišķi saņēmuši kādu specifisku vēstījumu starplaikā, ka jums tam vienam vai citam pabalstam trūkst metodoloģijas, šādā veidā laikam politikas veidošanā retāk notiek sadarbība. Vairāk tieši tad, kad priekšlikumi tiek piedāvāti.

G. Kusiņš.

Paldies.

I. Ziemeļe.

Tā... Paldies tiesnešiem par jautājumiem un jums par atbildēm, Labklājības ministrijas pārstāvē.

Es tagad došu iespēju tiesībsargam, Jansona kungam uzdot kādus jautājumus. Lūdzu!

J. Jansons.

Godātā tiesa, paldies. Jautājumu nebūs.

I. Ziemeļe.

Jā, paldies.

Un Ministru kabineta pārstāvei, Muižnieces kundzei kādi jautājumi būtu Labklājības ministrijai? Lūdzu!

J. Muižniece.

Paldies, jautājumu nebūs.

I. Ziemeļe.

Paldies arī par ietaupīto laiku.

Tā... kolēģi! Tiesa šobrīd ir lēmusi, ka... Es gribētu pateikt paldies Labklājības ministrijai par pieslēgšanos arī tiešsaistē tiesas sēdē un par sniegtajām atbildēm. Un lai jums jauka pēcpusdiena!

Šobrīd Satversme tiesa izsludinās pārtraukumu sēdē līdz rīt rīta pulksten 10.00, un Satversmes tiesa aicina Valsts kontroli pieslēgties pulksten 10.00 kā nākamo pieaicināto personu.

Tātad mēs uzklausīsim Valsts kontroli un turpināsim tad rīt ar Tieslietu ministriju un Latvijas Pensionāru federāciju.

Visiem paldies par darbu šodien... lietas dalībniekiem, pieaicinātajām personām un, lai jums jauks vakars.

(Pārtraukums.)